

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Laura Balsytė

Karjeros edukologijos magistrantūros studentas

**PASIRINKTOS STUDIJŲ SRITIES SAŠAJA SU MOKINIŲ
PROFESINIU APSISPRENDIMU GIMNAZIJOJE
(ATVEJO ANALIZĖ)**

Magistro darbas

Mokslinis vadovas:
doc. dr. Dalia Augienė

Šiauliai, 2013

Darbas originalus.....Laura Balsytė
(studento parašas)

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	4
ĮVADAS	5
DARBE VARTOJAMOS SĄVOKOS	8
1. MOKINIŲ PROFESINIO APSISPRENDIMO TEORINIAI ASPEKTAI	9
1.1. Karjeros samprata ir raida.....	10
1.2. Profesinio informavimo ir konsultavimo tikslai ir uždaviniai.....	11
1.3. Profesinis pašaukimas ir veiksniai turintys įtakos profesijos pasirinkimui.....	12
2. STUDIJŲ SRITIES PASIRINKIMAS BENDRO LAVINIMO MOKYKLOJE	15
2.1. Mokyklinis ugdymas	16
2.2. Studijų srities pasirinkimas – svarbus žingsnis mokinio gyvenime	18
2.3. Ugdymas karjerai.....	21
2.4. Mokyklinis ugdymo karjerai modelis.....	24
3. TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ	26
3.1. Bendra tyrime dalyvavusių mokinių charakteristika	26
3.2. Mokinių nuomonė apie studijų srities pasirinkimą	27
3.3. Veiksniai turintys įtakos mokinių studijų srities pasirinkimui	32
3.4. Pasirinktos studijų srities ir būsimos profesijos ryšys	48
IŠVADOS	64
REKOMENDACIJOS	66
DISKUSIJA	67
LITERATŪRA	69
PRIEDAI	74

SANTRAUKA

Magistro darbas „Pasirinktos studijų srities sąsaja su mokinių profesiniu apsisprendimu gimnazijoje“ parengtas 2013 metais. Darbo autorė Laura Balsytė.

Šiuo metu studijų srities pasirinkimas bendro lavinimo mokykloje yra aktuali tema. Profesinio orientavimo klausimai yra gana plačiai aptariami mokslinėje literatūroje ir atliekami tyrimai. Tačiau veiksniai turintys įtakos mokinių studijų srities pasirinkimui ir pasirinktos studijų srities ryšys su būsima profesija yra gana mažai akcentuoti.

Darbe keliami hipotezė: tikėtina, kad studijų srities pasirinkimo veiksniai siejasi su profesiniu apsisprendimu.

Tyrimo objektas: studijų srities pasirinkimo veiksniai ir sąsajos su profesiniu apsisprendimu. Apklausa buvo vykdoma Šiaulių miesto gimnazijoje. Apklausoje dalyvavo 219 mokinių.

Darbe naudoti šie metodai: mokslinės, psichologinės, pedagoginės literatūros analizė, dokumentų turinio analizė ir anketinė apklausa.

Pirmoje darbo dalyje aptariami mokinių profesinio apsisprendimo teoriniai aspektai. Antroje darbo dalyje aptariama studijų srities pasirinkimo svarba mokinio gyvenime. Trečioje darbo dalyje pateikiami atlikto tyrimo rezultatai.

Gauti rezultatai padėjo išsiaiškinti pagrindinius veiksnius darančius įtaką mokinių profesiniam apsisprendimui, bei buvo išsiaiškintas ryšys tarp studijų srities pasirinkimo ir būsimos profesijos.

Atlikus III-VI gimnazinių klasių mokinių tyrimą ir remiantis respondentų gautais rezultatais, galima teigti, kad darbe kelta hipotezė pasitvirtino. Studijų srities pasirinkimo veiksniai siejasi su profesiniu apsisprendimu.

SUMMARY

Master's thesis „ Interface of the selected study area with the professional choice of students in gymnasium“, prepared in 2013. The author Laura Balsytė.

Nowadays the selection of the field of study in general education school is a relevant topic. The issues of vocational guidance are rather widely discussed in scientific literature and the researches are carried out. However, there is a lack of focus on the factors influencing the selection of the field of study and the correlation of the selected field of study with a future profession.

The hypothesis of the research is as follows: it is likely that the factors of the selection of the study field correlate with professional self-determination.

The subject of the research: The factors of the selection of the field of study and correlations with professional self-determination. The survey was conducted in the gymnasium of Šiauliai city. 219 students participated in it.

The following methods have been employed in the thesis: scientific, psychological and pedagogical literature analysis, content analysis and questionnaire survey.

Theoretical aspects of professional self-determination of the students are discussed in the first part of the thesis. In the second part the significance of the selection of the field of study in student's life is discussed. The third part of the thesis presents the results of the conducted survey.

The received results have revealed the main factors that have impact on professional self-determination of the students and the correlation between the selection of the field of study and the future profession.

Having performed the survey in gymnasium forms III-VI and in accordance with the results of the respondents, we can claim that the hypothesis raised at the beginning of the research has been supported. The factors that influence the selection of the field of study correlate with professional self-determination.

ĮVADAS

Šiandieninis pasaulis kinta labai greit. Kiekviena diena atneša vis naujų pokyčių visose gyvenimo srityse: politikoje, ekonomikoje, technologijose, kultūroje taip pat ir darbo rinkoje. Dėl šių pokyčių keičiasi ir pats žmogus, jo pomėgiai, darbas, gebėjimai, požiūris, įsitikinimai, vertybės. Visame šių pokyčių kontekste keičiasi ir karjeros samprata.

Tobulėjant pasauliui drauge su juo tobulėja ir žmogus. Globalizacija šiuolaikiniam jaunimui atsivėrė daug didesnes karjeros galimybes, bet kita vertus profesijos pasirinkimas yra viena aktualiausių problemų. Visame pokyčių sraute atsiranda vis naujos profesijos, keičiasi darbo pobūdis, didėja reikalavimai dirbantiems, kai kurios profesijos tampa mažiau paklausios, o dėl technologijų pažangumo didėja bedarbių skaičius. Profesijos pasirinkimas šiai dienai tapo vienas sunkiausių uždavinių šiuolaikiniam jaunimui.

Didžiąją savo gyvenimo dalį žmogus praleidžia darbe. Žmogaus gyvenimo būdas priklauso nuo pasirinktos profesijos, o fizinė bei psichinė sveikata – dažnai nuo to, kaip žmogus jaučiasi darbe. Darbas yra viso žmogaus gyvenimo šerdis. Tinkamai pasirinktas darbas leidžia pajusti, kad įgijome kažką vertinga ir kažką vertinga davėme aplinkai. Darbas lemia mūsų laisvalaikį, suteikia socialinį statusą, bei užtikrina materialinę gerovę (Pociūtė, 1998, p. 8).

Temos aktualumas. Kiekvienam žmogui ateina tam tikras laikas, kai jis turi pasirinkti ir apsispręsti, ką jis veiks gyvenime, kokių tikslų sieks. Mokykla – tai tokia aplinka, kur mokiniai ieško, kuria, įgyvendina konstruktyvias idėjas, bei pozityvų praktinį patyrimą. Vyksta ieškojimo procesas. Tai nuolatinis vyksmas, kuris mokina savarankiškai dirbti, drąsiai keistis, bei imtis atsakomybės ir iniciatyvos. Veiksnių, kurie daro įtaką vaiko ugdymui(-si) yra labai daug. Pasak B. Bitino, žmogaus gyvenimo prasmei didelę reikšmę turi asmeninis tobulėjimas, savų potencialių galių plėtotė. Tuo suinteresuoti tiek individai, tiek ir pati visuomenė, nes būtent visuomenės gerovė priklauso nuo to, kaip kiekvienas jos narys realizuoja save.

Mokykloje prasidėję mokymo(-si), ieškojimo, atradimo procesai trunka visą gyvenimą. Dėl savo būsimos specialybės žmogus jau turi būti apsisprendęs mokykloje. Padėti moksleiviui apsispręsti dėl būsimos profesijos gali padėti artimieji, mokytojai, psichologai ir kt. Pagal Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymą Nr. 467, nuo 2000-ųjų metų rugsėjo 1 d. visų tipų bendrąjį vidurinį lavinimą teikiančioms mokykloms įvedamas profilinis mokymas. Mokinys X klasėje pagal savo poreikius, polinkius, bei interesus galėjo pasirinkti mokymo profilį, ir XI-XII klasėse arba III-IV gimnazinėse klasėse toliau mokytis

pagal individualų mokymosi planą. Švietimo reformos darbai, buvo susiję su ugdymo turinio atnaujinimu. Viena iš ugdymo turinio pertvarkų buvo – ugdymo diferencijavimas (Bitinas, 2000). Tai buvo viena iš naujovių diegiamų Lietuvos mokyklose ir susijusi su profiliniu mokymu.

Taigi visos šios švietimo reformos darbai buvo vykdomi prieš keliolika metų. Šiuo metu situacija yra kitokia. Diferencijuotas mokymas yra savaime suprantamas procesas bendro lavinimo mokykloje. Bėgant laikui prieita prie kitos sąvokos, nors turinys išlieka tas pats. Mokiniai baigę pagrindinio ugdymo programą, toliau tęsia mokslus rinkdamiesi studijų sritis ir mokosi pagal sudarytą individualų mokymosi planą, kuris sudaro sąlygas plėtotis individualybei, bei ugdyti bendruosius gebėjimus.

Vadovaujantis Bendraisiais ugdymo planais ir kitais teisės aktais yra sudaromi mokslo metų ugdymo planai, kuriuose nurodyta: „Siekiant padėti mokiniui sėkmingai mokytis, ugdymas individualizuojamas sudarant mokinio individualų ugdymo planą, kuriuo siekiama padėti mokiniui planuoti, kaip pagal savo išgales pasiekti aukštesnių ugdymo(-si) pasiekimų, ugdyti asmeninę atsakomybę dėl sąmoningo mokymosi, gebėjimo įgyvendinti išsikeltus tikslus“.

(Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymas Nr. V-1016)

Šiuo metu ugdymo turinys apima specifines žinias, mokėjimus bei įgūdžius taip pat nuostatas, tam tikrą socializacijos laipsnį, bei bendruosius gebėjimus. Žinios yra svarbi prielaida gebėjimams ir vertybinėms nuostatoms ugdytis.

Tyrimo objektas – studijų srities pasirinkimo veiksniai ir sąsajos su profesiniu apsisprendimu.

Tyrimo tikslas – nustatyti studijų srities pasirinkimo veiksnius ir sąsajas su profesiniu apsisprendimu.

Tyrimo uždaviniai:

1. Remiantis moksline, psichologine, pedagogine literatūra, apibendrinti profesinio informavimo, konsultavimo procesą.
2. Remiantis dokumentais apibendrinti studijų sritis, bei jų pasirinkimo procesą bendro lavinimo mokykloje.
3. Remiantis gautais rezultatais, nustatyti studijų srities pasirinkimo veiksnius.
4. Remiantis gautais rezultatais, nustatyti studijų srities pasirinkimo sąsajas su profesiniu apsisprendimu.

Tyrimo hipotezė: Tikėtina, kad studijų srities pasirinkimo veiksniai siejasi su profesiniu apsisprendimu.

Tyrimo metodologija: Tyrime remtasi humanistine asmenybės teorija, kuri akcentuoja, kad svarbiausia yra pasirinkimo laisvė ir nepriklausomybė. Darbe taip pat remtasi F. Parsons teorinėmis idėjomis. Jis teigia, kad svarbu pažinti save, gerai žinoti savo asmenines savybes, gebėjimus ir interesus, taip pat gerai išmanyti pasirinktą profesiją, bei sugebėti suderinti šias abi veiksmų grupes.

Tyrimo metodai:

- Mokslinės, psichologinės, pedagoginės literatūros analizė;
- Dokumentų turinio analizė;
- Anketinė apklausa.

Tyrimo imtis. Tyrimas buvo atliktas 2013 metais. Iš viso tyrime dalyvavo 219 respondentų. Anketas pildė III-IV (XI-XII kl.) gimnazinių klasių mokiniai: 112 merginų ir 107 vaikinai.

Darbo struktūra. Darbą sudaro: įvadas, sąvokų žodynėlis, 3 skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, 1 priedas. Darbe pateikiama: 1 lentelė, 33 paveikslai. Bendra darbo apimtis 80 puslapiai.

DARBE VARTOJAMOS SĄVOKOS

Darbas (angl. *job*) – tikslingas, visuomenei naudingas, žmogaus veikimas, reikalaujantis protinių ar fizinių jėgų įtempimo, dirbimas, veikla, triūsas (LKŽ).

Karjera (angl. *career*) – greitas ir sėkmingas kilimas tarnyboje, visuomeninėje, mokslinėje veikloje; pasisekimas gyvenime (TŽŽ)

Karjeros projektavimas (angl. *career guidance*) – procesas, kurio metu siekiama padėti asmenims ne tik įgyti sprendimų priėmimo bei veiklos kaitos įgūdžių, bet ir įgyvendinti šiuos sprendimus realybėje (Karjeros projektavimo vadovas, 2005, p. 95).

Kompetencija (angl. *competency*) – gebėjimas veiksmingai atlikti tam tikrą veiklos funkciją ar veiklą, remiantis nustatytu standartu. Tai labiau susiję su žmogaus gebėjimu ką nors atlikti, nei žinojimu, kaip tai padaryti (Karjeros projektavimo vadovas, 2005, p. 165).

Mokinys (angl. *student*) – tai kas mokosi mokykloje; kas mokosi kokio nors darbo, amato; kieno nors mokslo pažiūrų pasiekėjas (LKŽ).

Ugdymas karjerai (angl. *career education*) – bendros sistemingos ugdymo institucijų, tėvų ir bendruomenės pastangos susieti ugdymą ir darbą, padedant individams įgyti ir panaudoti nuostatas, žinias ir gebėjimus, kad darbas būtų prasminga, produktyvi ir pasitenkinimą teikianti kiekvieno individo gyvenimo dalis (Kučinskienė, 2003, p. 18).

Ugdymo turinys – (Curriculum) apima mokinių jau turimą patirtį, mokymo programas, mokymo ir mokymosi metodus, kontekstą, mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo būdus ir mokymo(-si) priemones (LR švietimo ir mokslo ministerijos kolegijos 2006 m. lapkričio 23 d. nutarimas NR. (1.9 – 13 M1 -7).

Profilinis mokymas (angl. *profiled teaching*) – taip vadinamas Lietuvoje tam tikras mokymo diferenciacijos tipas (Karjeros projektavimo vadovas, 2005, p. 61).

Profesija (angl. *vocation*) – nuolatinės veiklos rūšis, kuriai reikia specialaus pasirengimo ir kuri yra pragyvenimo šaltinis. Tai gebėjimas atlikti kompleksą sistemingai besikartojančių ir visuomenei bei žmogui naudingų funkcijų (Šernas, 1998, p. 11).

Profesinė karjera (angl. *vocational career*) – asmens darbo karjeros kelias. (Karjeros projektavimo vadovas, 2005, p. 175).

Profesinis informavimas (angl. *vocational information*) – supažindinimas su profesinio mokymo įstaigomis ir profesiniu darbu. (Jovaiša, 1993, p. 188).

Profesinis konsultavimas (angl. *vocational counselling*) – pagalba moksleiviui profesinio mokymo specialybę ar darbą, ištyrus asmenybės profesinį kryptingumą, nustatius jo tinkamumą profesiniam mokymuisi ar darbui. (Jovaiša, 1993, p. 189).

Profesinė savianalizė (angl. *self-evaluation vocational*) – procedūra, kuria asmuo siekia sprendimo apie jo tinkamumą konkrečiai profesijai (Karjeros projektavimo vadovas, 2005, p. 181).

Specialybė (angl. *speciality*) – žmogaus darbo, veiklos sritis, kuriai jis yra įsigijęs papankamai daug žinių, mokėjimų ir įgūdžių dirbti, turi tai patvirtinantį pažymėjimą, diplomą (Šernas, 1988, p. 12).

Studijų (mokymosi) kryptis (angl. *study field, field of study*) sudaro šakos – smulkesnis studijų programų grupavimo vienetas, jungiantis tos pačios krypties programas pagal skirtingus studijų tikslus. Studijų kryptis sudarančių šakų sąrašą tvirtina švietimo ir mokslo ministras. (LR Vyriausybės nutarimas dėl studijų sričių ir krypčių, pagal kurias vyksta studijos aukštosiose mokyklose, sąrašo ir kvalifikacinių laipsnių sąrašo patvirtinimo 2009 m. gruodžio 23 d. Nr. 1749).

Studijų sritys – humanitariniai, socialiniai, fiziniai, biomedicinos, technologijos mokslai ir menai. (LR Švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas 2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281).

Švietimas (angl. *education*) – pagrindinė ugdymo funkcija, tenkinanti individo ir visuomenės informacinius poreikius. Pagrindinės švietimo funkcijos – mokymas ir lavinimas. (Jovaiša, 1993, p. 232).

Ugdymo turinio individualizavimas ir diferencijavimas – ugdymo turinio pritaikymas mokytis ir ugdytis atsižvelgiant į atskiro mokinio ir mokinių grupės mokymosi poreikius ir polinkius (LR švietimo ir mokslo ministro 2008 m. kovo 15 d. įsakymas Nr. ISAK-715).

1. MOKINIŲ PROFESINIO APSISPRENDIMO TEORINIAI ASPEKTAI

Karjera neišvengiamas procesas žmogaus gyvenime. Pasak Nacionalinio suaugusiųjų nuolatinio mokymosi instituto: „Karjeros projektavimas – tai veikla padedanti asmenims: išnaudoti visas mokymosi, profesinės veiklos ir karjeros galimybes atsižvelgiant į žmogaus amžiaus tarpinį bei esamą gyvenimo etapą; įtvirtinti pasitikėjimą ir žinias, siekiant kompetetingai pasirinkti vieną esamų veiklos galimybių; išmokti priimti sprendimus ir sudaryti karjeros planus remiantis atliktu pasirinkimu; mokytis įgyvendinti pasirengtus karjeros planus, (Karjeros projektavimo vadovas, 2005). Šis procesas gali trukti visą gyvenimą, o prasidėti dar vaikystėje. Kadangi jau 16 metų jaunuolis turi būti pasiruošęs priimti sprendimą, kuris turės įtakos tolimesniam jo mokymosi keliui. Taigi karjeros projektavimas turi prasidėti kuo anksčiau.

1.1. Karjeros samprata ir raida

Karjera žmogui vienas svarbiausių veiksnių gyvenime. Tai asmenybės saviraiška ir nuolatinis tobulėjimas. Ji atspindi gyvenimo būdą, laisvalaikį, pomėgius, nusako statusą visuomenėje.

Karjeros tyrimų istorija jau siekia du šimtmečius. Tikrai XIX amžiaus pradžioje karjeros samprata įgavo progresyvosios darbinės ir profesinės veiklos kelio prasmę. Vokiečių sociologas Max Weber buvo vienas iš pirmųjų aprašęs karjeros reikšmę organizacijai. Jis teigė, kad pagal klasikinius biurokratijos principus, veikiančioje organizacijoje turėtų egzistuoti tokia karjeros sistema, pagal kurią darbuotojai galėtų įgyti vis daugiau patirties, o ši patirtis suteiktų jiems galimybę užimti vis aukštesnes pareigas. Tai reiškia, kad organizacijos sistemoje darbuotojai turėtų galimybę padaryti vertikalią karjerą. Dar vienas mokslininkas nagrinėjęs darbo ir karjeros reiškinius yra Frank Parson. Jis XX amžiaus pradžioje atkreipė dėmesį į tai, kad žmonės yra skirtingi. Jie skiriasi savo sugebėjimais, būdo bruožais, savo interesais, vertybėmis, asmenybėmis, todėl būtent dėl šių priežasčių reikia derinti žmogaus savybes su keliamais darbo reikalavimais, o kad šis procesas būtų sėkmingas reikia žmogui padėti rasti tinkamą darbą ir karjerą (Karjeros valdymo vadovas studentui, 2012).

Visame pasaulyje, beveik visą XX amžių vyravo tradicinis požiūris į karjerą. Šiam požiūriui būdingas gana statiškas karjeros modelis. Individo veikla apribojama tik vienoje organizacijoje, už individo karjerą yra atsakinga organizacija, o ne pats darbuotojas. Sėkmingos karjeros samprata, suprantama kaip – aukštos pareigos, įgytas statusas

visuomenėje ir padidėjęs darbo užmokestis. Taigi toks tradicinis požiūris į karjerą vyravo labai ilgai.

Bėgant laikui, keitėsi žmonių tarpusavio santykiai, orientacija į siekiamą rezultatą, darbo pobūdis, aplinka, bei sąlygos, technologijų pažanga visi šie veiksniai darė įtaką ir kitokiam požiūriui į karjerą. Už karjerą tapo atsakingas pats individas, o karjera buvo suprantama ne tik kaip darbo ir mokymosi patirtis už kurį darbuotojas gauna užmokestį, bet kaip ir laisvalaikio forma. (Karjeros valdymo vadovas studentui, 2012).

Šiuo metu karjeros sampratos apibrėžimų yra labai daug. Šis prancūzų kilmės žodis *carriere* reiškia – veiklos dirva, sritis, o lotyniškas žodis *carriara* – kelias, kryptis, veiksmų eiga ar dirva (Karjeros valdymo vadovas studentui, 2012). Pavyzdžiui lietuvių kalbos žodyne (LKŽ) ir tarptautinių žodžių žodyne (TŽŽ) karjera apibėžiama, kaip – sėkmingas kilimas visuomenės darbe, tarnyboje ar mokslo srityje; tarnyba, profesija (LKŽ). R. Kučinskienė (2003) monografijoje „Ugdymo karjerai metodologija“ karjerą apibrėžia kaip – kokybiškai atliekamų, socialiai reikšmingų profesinių ir kitų vaidmenų kaita žmogaus gyvenime. Ji nuolatinis asmenybės tobulėjimo ir saviraiškos būdas, turintis optimistinę kokybinės kaitos perspektyvą, kryptį ir paskirtį. Kituose šaltiniuose karjera – tai individualus tobulėjimas sėkmingia pasirinktos veiklos kryptimi ir pozityvus jos vertinimas tiek asmeniniu, tiek visuomeniniu požiūriu (A. Gumuliauskienė, D. Augienė ir kt. 2002).

Nepaisant to, kad karjeros sąvokos apibrėžimų yra ne vienas, galima išskirti keletą akcentų, kurie yra bendri visiems karjeros sampratos apibrėžimams: tai individo tapatumo dinamika, judėjimas profesine ir asmenine erdve įgyjant kuo daugiau kompetencijų, santykis su socialinėmis struktūromis, bei laisvalaikiu.

1.2. Profesinio informavimo ir konsultavimo tikslai ir uždaviniai

Profesinis konsultavimas ir informavimas – tai ne tik patarti žmogui kokią profesiją rinktis, bet ir padėti apsispręsti, kokia veikla jam geriausiai tiktų. Kaip teigia L. Jovaiša (1998) profesinis konsultavimas ir orientavimas yra ne tik bendrojo lavinimo ar gimnazijos veikla. Šiandien žmogus gali įgyti kelias profesijas, nesvarbu kokio jis amžiaus. Galima teigti, kad profesinis informavimas ir konsultavimas yra reikalingas visais žmogaus gyvenimo etapais, nes vyksta labai spartus specialybių, kvalifikacijų ir darbuviečių kitimas. Taigi mokymas (-is) vyksta visą gyvenimą.

L. Jovaiša (1998) išskiria tris profesinio konsultavimo ir informavimo etapus:

1. Pradinis biodrominis profesinio konsultavimo etapas. Šiame etape labai svarbus tėvų, mokytojų, konsultantų vaidmuo. Tai pirminis etapas, kuris vyksta darželiuose, mokyklose, čia orientuojama į rankų darbą, į buitines paslaugas, supžindinama su aplinkos žmonių veikla (Jovaiša, 1998).
2. Antrasis etapas. Tai etapas, kuris vyksta profesinio lavinimo mokyklose, kolegijose, universitetuose. Jau dauguma aukšto mokymo įstaigose veikia karjeros centrai. Profesinės konsultacijos ypač reikia studentams sutudijų metais. Reikia orientacijos į būsimą darbą (profesiją), jo sąlygas (Jovaiša, 1998).
3. Trečią etapą L. Jovaiša (1998) įvardija, kaip „biodrominio konsultavimo etapą“. Šiame etape didžiulį vaidmenį atlieka profesinio konsultavimo centrai. Šie centrai padeda visų kvalifikacijų darbininkams, tarnautojams. Sprendžia jų profesines problemas. Tos problemos tai – įsidarbinimas, kvalifikacijos kėlimas, kvalifikacijos tobulinas ir kt.

Šiame darbe didesnis dėmesys bus skiriamas pirmajam etapui. Tai profesiniam konsultavimui ir informavimui mokykloje.

1.3. Profesinis pašaukimas ir veiksniai turintys įtakos profesijos pasirinkimui

Šiandien mokykla atlieka labai svarbų socialinį vaidmenį. Joje vyksta pirminis mokinių profesijos pasirinkimas. Iš čia jaunimas pasuka į įvairias profesinio mokymo įstaigas, kolegijas, universitetus ar tiesiai pasineria į darbo rinką. Tinkamas profesijos pasirinkimas labai didelę įtaką turi ne tik visuomenei, bet ir pačiam individui. Todėl galima teigti, kad mokykla, iš dalies, yra atsakinga už mokinių profesinį apsisprendimą. Joje dirbantys pedagogai turi padėti mokiniui pasirengti šiam svarbiam gyvenimo žingsniui.

Harmoningą asmenybės vystymąsi gali užtikrinti tinkamai pasirinkta profesija. Tokiu atveju, darbe asmuo jaučiasi puikiai, jis gali realizuoti save, gali būti kūribingu, gerinti darbo našumą, bei darbo kokybę. Toks darbas žmogui suteikia ne tik galimybę išgyventi, bet ir suteikia džiaugsmo, sukelia pasitikėjimo ir pilnatvės jausmą (Jovaiša, 1978).

Kita vertus, pasirinkti tinkamą profesiją nėra taip lengva. Gyvenimo praktika, bei įvairūs tyrimai parodo, kad profesijos pasirinkimas yra labai sudėtingas procesas, kuriam daro įtaką labai daug veiksnių: gyvenimo tempas, naujos technologijos, specialybių

įvairovė, bei jų paklausa, darbo vietų trūkumas ir labai daug kitų gyvenimo niuansų. Taip pat reikia atsižvelgti į tai, kad jaunuolio apsisprendimui gali turėti įtakos vienokią ar kitokią studijų programą siūlantys universitetai, bei studijų kaina, o vienos specialybės populiarumas, nubloškia kitas specialybes į šešėlį.

Konsultavimas tai ilgo vadovavimo vyksmas jaunuoliui, kurį norime parengti tinkamam apsisprendimui. Tam sąlygas teikia mokykla – taip profesinio konsultavimo sampratą apibūdina L. Jovaiša (1998). Galima teigti, kad jaunuolio poreikius, vertybinę orientaciją, turi pastebėti pedagogas. Jis turi pažinti mokinį, išsiaiškinti jo silpnąsias ir stipriąsias puses. Šiam pažinimui pagrįsti L. Jovaiša (1998) vartoja „pažintinio konsultavimo“ terminą. Jo tikslas: teikti būsimajam darbo kandidatui tokių žinių, kuriomis grindžiamas kvalifikuotas darbas, jo vertingumas, individų galimybės jį sėkmingai dirbti. Pažintinį konsultavimą galima pritaikyti dėstant bet kurį bendrojo lavinimo dalyką (Jovaiša, 1998).

Karjeros planavimas yra vienas iš pagrindinių darbų, norint pasiekti nuolatinio pasitenkinimo savo darbu, karjera. Tai veikla, kuri reikalauja ilgalaikio susikaupimo, autorefleksijos, kūrybiškumo, gebėjimo numatyti ir įvertinti įvairias situacijas (Ustinavičiūtė, Katkonienė, Žemaitaitytė, 2011).

Kaip jau buvo minėta anksčiau, karjeros pasirinkimui įtakos turi labai daug veiksnių. Juos galima skirstyti į išorinius ir vidinius. Išoriniai veiksniai – didelis atlyginimas, kvalifikacija, profesijos populiarumas kt. Vidiniai – pasitenkinimas savo darbu, savirealizacija, sveikatos būklė, charakteris, gabumai ir kt. Prieš pasirenkant profesiją labai svarbu visus šiuos veiksnius įvertinti tinkamai. Žmogus turi suvokti, kas jam yra svarbu, pavyzdžiui ar didelis atlyginimas, ar savirealizacija. Žinoma būsimas geras uždarbis, šiuo metu yra labai svarbus veiksnys, bet ar žmogus galės dirbti darbą, kuriame negali savęs realizuoti ir jame jausis nelaimingas, o gal būt ir neįvertintas? Taigi asmuo prieš renkantis profesiją turi labai gerai išanalizuoti save, teikti prioritetus tiems dalykams, kas jo nuomone yra svarbiausia. Tai procesas reikalaujantis didelio darbo ir trunkantis ne vienerius metus. Pasak L. Ustinavičiūtės, A. Katkonienės, I. Žemaitaitytės (2011), profesijos pasirinkimas yra vienas sunkiausių žingsnių per visą žmogaus gyvenimo kelią. Jis dažnai moksleiviams kelia stresą ir nerimą, todėl labai svarbu išskirti veiksnius, kurie yra susiję su sėkmingos karjeros planavimu ir profesijos pasirinkimu paauglystėje.

Karjeros planavimas (kitai karjeros projektavimas) – procesas, kuris apima profesinį informavimą ir konsultavimą. Tai nuolatinės žmogaus pastangos įžvelgti darbo rinkos kaitos tendencijas ir prognozuojamų pokyčių kontekste tirti, planuoti ir įgyvendinti

savo profesinės veiklos tobulinimo procesus, siekiant išlikti nuolat kintančioje darbo rinkoje bei įprasinti savo gyvenimą (Pukelis, Garnienė, 2004).

Kaip teigia K. Pukelis (2003), karjeros projektavimas yra suvokiamas, kaip visą gyvenimą trunkantis procesas, o profesinis informavimas ir konsultavimas – svarbiausias mokymosi visą gyvenimą strategijos elementas. Pasak M. Yuena, pagrindinis karjeros planavimo tikslas – padėti moksleiviams ar studentams išvystyti ir maksimaliai panaudoti savo gebėjimus bei nukreipti juos įvaldyti konkrečius įgūdžius, reikalingus jų pasirinktai profesijai (Ustinavičiūtė, Katkonienė, Žemaitaitytė, 2011).

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo bei socialinės apsaugos ir darbo ministerijų parengtoje Profesinio konsultavimo strategijoje (2003), pagrindiniai karjeros konsultavimo tikslai yra šie: teikti Lietuvos žmonėms kokybišką informaciją apie mokymosi ir įsidarbinimo galimybes, taip pat teikti kokybišką informaciją apie mokymosi ir įsidarbinimo galimybes, taip pat teikti kokybiškas profesinio konsultavimo paslaugas visiems gyventojams, gerinti jaunų žmonių ir suaugusiųjų įsidarbinimo gebėjimus, skatinti jų verslumą ir nuolatinį žinių siekimą. Ugdyti žmonių socialinį aktyvumą ir atsakomybę už savo profesinę veiklą siekiant išvengti nedarbo.

Bendro lavinimo mokyklose veikiančys profesinio informavimo taškai (PIT), teikia pagalbą mokiniams renkantis profesiją. Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centro direktoriaus įsakyme, dėl profesinio informavimo taškų bendrųjų nuostatų (2008), profesinio informavimo taškas apibūdinamas, kaip vieta, kurioje teikiamos profesinio informavimo paslaugos, turint laisvą prieigą prie interneto, priėjimą prie šalies švietimo ir darbo rinkos duomenų bazių, sukauptą informaciją elektroninėse laikmenose.

Šiose bendrosiose profesinio informavimo taškų nuostatose (2008) pagrindinis PIT veiklos tikslas – teikti kokybiškas profesinio informavimo paslaugas asmenims pagal individualius ar visuomeninius poreikius, neišskiriant asmens amžiaus, lyties, tautybės, gyvenamosios vietos bei socialinės padėties.

Pasaulyje yra paruošta ne viena profesinio tobulėjimo teorija. Konsultantai dažniausiai remiasi J. L. Holando, D. Superio, E. Ginbergio, profesinio tobulėjimo teorijomis, siekdami įgyvendinti pasirengimo karjerai programas. E. Ginzbergio teorija didžiulę reikšmę teikia profesiniam konsultavimui, ypač taikomam mokykloje. Mokslininkas skiria tirs profesinio vystymosi stadijas: fantazijos, ši stadija yra iki 11 metų, bandymo – nuo 11 iki 17 metų ir realizacijos – 17 metų ir vyresni (Ustinavičiūtė, Katkonienė, Žemaitaitytė, 2011). Kaip teigia L. Jovaiša (1998) jau vaikų darželyje ar pradžios mokykloje vaikas domisi suaugusiųjų darbo įrankiais ir veikla. Interesai keičiasi.

Jie darosi patvaresni, kai nuolat realizuojami veikloje, kai virsta polinkiais. Pastarieji išryškėja paauglystėje, ypatingai tada, kai jie sutampa su kokia nors patrauklia vertybe.

Pagrindinis asmeninės karjeros planavimas prasideda jau paauglystėje. Paauglystė – ypatingas amžiaus tarpsnis, kuriame vyksta sparti fizinė, emocinė, kognityvinė, socialinė raida (Kalpokienė, 2005). Šis laikotarpis yra ypatingas, nes tarp kitų, tapatumui įtvirtinti svarbių klausimų, atsiranda poreikis pažinti save, susiformuoti savo vertybių sistemą, suvokti savo ateities planus dėl būsimų studijų, darbo, karjeros. Dėl šių priežasčių veiklos, susijusios su savęs pažinimu bei karjeros planavimu, jau mokykliniame amžiuje gali tapti sėkmingu asmeninių ir socialinių kompetencijų ugdymo bei tinkamos profesijos pasirinkimo prielaida (Ustinavičiūtė, Katkonienė, Žemaitaitytė, 2011). Todėl ugdymo karjerai koordinatorių, profesijos konsultantų ar karjeros planavimo mokytojų darbas yra atsakingas ir labai svarbus. Darbuotojas turi sugebėti nustatyti paauglio gabumus ir gebėjimus, atskleisti temperamento ir charakterio ypatumus, konstatuoti dorovinių savybių brandą, įvertinti fizinės ir psichinės sveikatos būklę profesijos arba karjeros reikalavimų kontekste, nustatyti savęs pažinimo lygį, atskleisti profesinio kryptingumo sąmoningumą, atskleisti praktinės veiklos patirtį, gebėti analizuoti turimą informaciją, bei priimti profesijos rinkimosi arba karjeros sprendimų įvertinimą. Taip pat nustatyti mokymosi, bei konsultavimo poreikius, parengti profesijos rinkimosi ar karjeros planų analizavimą ir vertinimą, išanalizuoti asmenybės savybių, gebėjimų ir charakterio bruožų pokyčių analizę ir kt. (Pukelis, 2003).

2. STUDIJŲ SRITIES PASIRINKIMAS BENDRO LAVINIMO MOKYKLOJE

Švietimas – tai mokymasis visą gyvenimą. Tai veikla, kuri suteikia žmogui visaverčio gyvenimo pagrindus, bei suteikia galimybę nuolat tobulinti savo sugebėjimus: „Švietimas

saugo ir kuria tautos tapatybę, perduoda vertybes, kurios daro žmogaus gyvenimą prasmingą, visuomenės gyvenimą – darnų ir solidarų, valstybės – pažangų ir saugų. Švietimas savo paskirtį geriausiai atlieka tada, kai jo raida lenkia bendrąją visuomenės raidą. Jis yra prioritetiškai valstybės remiama visuomenės raidos sritis“ (Lietuvos Respublikos įstatymo pataisa Nr. XI-1281, 2011-03-17, Žin., 2011, Nr. 38-1804 (2011-03-31)).

2.1. Mokyklinis ugdymas

Kiekvienas Lietuvos gyventojas turi teisę mokytis ir įgyti reikiamą kvalifikaciją. Pagal pagrindinio ugdymo programą, Lietuvoje mokslas yra privalomas jaunuoliams iki 16 metų. Lietuvos formaliojo švietimo sistema yra skirstoma į kelias grupes:

- Bendro ugdymo mokyklos;
- Profesinio mokymo įstaigos;
- Aukštosios mokyklos.

Šiuo metu pagal Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą 41 straipsnio 2 dalies redakciją, galiojančią iki 2015 metų rugpjūčio 31 dienos, bendrojo ugdymo mokyklų tipai yra:

- Pradinė mokykla, šiose mokylose yra vykdoma pradinio ugdymo programa.

Šio tipo įstaigose vaikai mokosi nuo I iki IV klasės;

- Progimnazija, šiose mokyklose yra vykdoma pagrindinio ugdymo pirmos dalies programa arba pagrindinio ugdymo pirmos dalies programa ir pradinio ugdymo programa. Tai reiškia, kad šio tipo mokyklose vaikai mokosi nuo V iki VIII klasės arba nuo I iki VIII klasės;

- Pagrindinė mokykla. Šio tipo mokyklose yra vykdoma pagrindinio ugdymo programa arba pagrindinio ir pradinio ugdymo programos. Šio tipo mokyklose gali mokytis vaikai nuo I iki X klasės arba nuo V iki X klasės;

- Vidurinė mokykla. Šio tipo mokyklose yra vykdoma vidurinio ugdymo programa arba vidurinio, pagrindinio ir pradinio ugdymo programos. Šio tipo mokyklose gali mokytis mokiniai nuo I iki XII klasės arba nuo V iki XII klasės. Tačiau, pagal Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pataisą, 41 straipsnio 6 dalis, 2015 metų rugsėjo 1 dieną pripažįstama netekusi galios. Tai reiškia, kad nuo 2015 m. rugsėjo 1 d. vidurinio tipo mokyklos bus panaikintos. Šios mokyklos turės tapti gimnazijomis, pagrindinėmis arba progimnazijomis.

- Gimnazija. Šio tipo mokyklos yra vykdančios švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka akredituotą vidurinio ugdymo programą ir pagrindinio ugdymo programos antrąją dalį. Šiam tipui priklausančiose mokyklose mokiniai mokosi nuo IX iki XII klases. (Lietuvos Respublikos įstatymo pataisa Nr. XI-1281, 2011-03-17, Žin., 2011, Nr. 38-1804 (2011-03-31)).

Kaip teigiama Lietuvos švietimo koncepcijoje (1992), mokyklinio ugdymo turinys susideda iš keturių koncentrų, kurie atitinka bendrojo lavinimo mokyklos struktūrą, kurią galima pavaizduoti tokia formule – 4+4+2+2.

Pirmasis koncentras, kuris apima pradinės mokyklos pakopą ir trunka 4 metus, orientuojamas į konkretų ir integruotą pasaulio vaizdą. Pagal Lietuvos švietimo koncepciją (1992), šiuo laikotarpiu siekiama vaikui atverti jo artimą aplinką, didesnis dėmesys skiriamas elementariam žmogaus, pasaulio, gamtos pažinimui, tai pat siekiama vaikui išugdyti pirmuosius skaitymo, rašymo, skaičiavimo įgūdžius, skatinamas bendravimas ir bendradarbiavimas, meninė raiška. Mokymo procesas vyksta remiantis elementariais pavyzdžiais, patyrimu įvairia veikla.

Antrasis koncentras, apima V-VIII klases. Šiame laikotarpyje jau prieinama prie dalykinės sistemos. Tai reškia, kad mokiniai mokomi antrosios užsienio kalbos, socialinių mokslų, taip pat daugiau gilinamasi į gimtosios kalbos, literatūros, matematikos, gamtos žinias. Mokymosi procesas taip pat remiasi į praktinius, kasdienio gyvenimo aspektus. Šio etapo vyresniųjų klasių mokiniai jau integruojami į studijų srities pasirinkimą. Ugdymo turinyje yra nurodyti privalomieji ir pasirenkamieji dalykai (Lietvos švietimo koncepcija, 1992).

IX-X klasių mokiniai, jau priklauso trečiajam koncentrui. Čia tęsiama dalykinė mokymo sistema, tik didesnis dėmesys yra skiriamas abstraktaus mąstymo ugdymui, bei apibendrinami išklaustyti kursai. Mokiniai ruošiami studijų srities pasirinkimui, to pasakoje daugėja mokomųjų dalykų pasirinkimo variantų. Šiame etape, mokinys jau turi apsispręsti dėl savo tolesnio mokymosi kelio. Mokinys baigęs dešimtą klasę gauna pagrindinės mokyklos baigimo pažymėjimą (Lietvos švietimo koncepcija, 1992).

Ketvirtajame koncentre, kuris apima XI-XII klases, kaip teigiama Lietuvos švietimo koncepcijoje (1992), mokymas vyksta pagal individualius studijų planus, atsižvelgiant į mokinių interesus, mokyklos galimybes, konkrečią situaciją, mokykla gali siūlyti pasirenkamus dalykus. Nors diferenciaciją visais aspektais išlieka, naujas ugdymo turinio integracijos lygis pasiekiamas mokiniams vienokią ar kitokią mokymosi kryptį, orientuojantis į sisteminį mokymą, skatinant abstraktų ir probleminį mąstymą.

Atsižvelgiant į aukštesnę mokinių motyvaciją, keliami didesni reikalavimai savarankiškam darbui.

Taigi galima teigti, kad mokyklinis ugdymas apima tris pagrindines pakopas, kurios sudaro vieną bendrą organizacinę visumą arba funkcionuoja atskirai. Mokymo (-si) procese labai didelę įtaką daro mokinių brandos ypatybės, atsižvelgiant į tai yra taikomas ugdymo turinys bei formos. Mokymo(-si) procesą būtų galima išskirstyti tam tikrais tarpsniais. Mokinys savo mokymosi procesą pradeda nuo pradžios, tai yra nuo I-IV klasės, palaipsniui pereina prie adaptavimosi tarpsnio V-VI klasės, vėliau prie žvalgymosi – VII-VIII klasės, orientavimosi – IX-X ir galiausiai prienama prie pačio svarbiausio – apsisprendimo laikotarpio, kuris vyksta XI-XII klasėse.

2.2. Studijų srities pasirinkimas – svarbus žingsnis mokinio gyvenime

Vienas esminių pokyčių įvykusių švietimo sistemoje – tai įvestas profilinis mokymas. Ši naujovė iš esmės reformavo visą ugdymo turinį. Nuo 2000-ųjų metų rugsėjo 1 dienos, visose vidurinių išsilavinimą teikiančiose bendro lavinimo mokyklose, įvestas profilinis mokymas. Tai buvo padaryta vykdant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999-2000 metų veiklos programos įgyvendinimo priemonių planą, tačiau sumanyta dar Lietuvos švietimo koncepcijoje (1992), tęsiant tarpukario Lietuvos švietimo tradiciją (LR švietimo ir mokslo ministerija pedagogų profesinės raidos centras, 2001).

Profilinio mokymo modelyje aprašyti profilinio mokymo uždaviniai. Profiliniu mokymu siekiama:

- užtikrinti, kad kuo daugiau jaunuolių įgytų kokybišką vidurinį išsilavinimą, ir šitaip kelti visuomenės išsilavinimo lygį;
- gilinti demokratinius bei humanistinius mokyklos pagrindus, diferencijuoti ir individualizuoti ugdymo procesą, padaryti jį patrauklesnį, efektyvesnį, geriau atliepiantį – kintančius visuomenės ekonominės ir socialinės plėtros poreikius, sudaryti galimybę moksleiviams rinktis savo gabumus ir poreikius atitinkantį mokymosi kelią;
- rengti moksleivius mokytis visą gyvenimą siekiant prisitaikyti prie spartėjančios visuomenės gyvenimo kaitos ir sociokultūrinių globalizacijos procesų; daugiau dėmesio skirti moksleivių bendrųjų gebėjimų ugdymui atsižvelgiant į besikuriančios žinių visuomenės poreikius;

- sumažinti atotrūkį tarp akademinės bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo kryptų, sudarant platesnes galimybes skirtingus mokymosi kelius pasirinkusiems, taip pat profesines mokyklas baigusiems moksleiviams tęsti mokslą aukštesiose mokyklose;
- plėtoti švietimo valdymo decentralizavimą, sudarant sąlygas dalį ugdymo turinio formuoti pačiai mokyklai atsižvelgiant į savo raidos viziją, turimus išteklius, moksleivių ir regiono poreikius.

Kaip svarbiausi mokymo profilio uždaviniai yra išskiriami šie:

- Sudaryti sąlygas harmoningai asmenybei ugdyti.
- Sudaryti kiekvienam moksleiviui galimybę rinktis savo gabumus, polinkius ir poreikius atitinkantį mokymosi kelią.
- Padėti moksleiviui: stiprinti mokymosi motyvą ir mažinti galimų mokymosi nesėkmių tikimybę; išvengti pernelyg didelių mokymosi krūvių; apsispręsti dėl savo tinkamumo tam tikrai profesinės veiklos sričiai, apgalvotai rinktis būsimą profesiją; įgyti papildomų žinių ir gebėjimų, išplečiančių atitinkamai veiklos sričiai reikalingą teorinę akiratį ir praktinę patirtį.
- Diferencijuoti bei individualizuoti ugdymą.
- Daryti ugdymą prieinamesnį specialiųjų poreikių vaikams.

Profilinis mokymas įgyvendinamas moksleivius suburiant į palyginti pastovias grupes pagal profilius, pakraipas, atskirus dalykus ar skirtingus dalyko kursus, moksleivių siekius, ar (ir) kt. Kiekviena tokia grupė mokosi pagal dalyko atitinkamo kurso programą. Šios programos tarp savęs skiriasi tikslais, turiniu, mokymo metodais bei numatomais moksleivių pasiekimais (LR švietimo ir mokslo ministro 2002 m. kovo 29 d. Įsakymas Nr. 489).

Kaip teigė tuo metinis švietimo ir mokslo ministras Algirdas Monkevičius, profilinio mokymosi įvedimas, vidurinį išsilavinimą teikiančiose švietimo įstaigose, būtinas žingsnis. Tai būtina daryti, jei norima tinkamai pasirengti tarptautiniam mūsų švietimo sistemos konkurencingumui, kuris bus ypač aktualus šaliai galutinai integravusis į Europos Sąjungą. Tai svarbu ir mūsų jaunajai kartai jos pasirinkimo teisei realizuoti, savarankiškumui ugdyti. Šiuolaikinis vidurinis išsilavinimas nebus pilnavertis, jei moksleivis nebus išmokytas atsakingai rinktis ir prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi, už savo profesinę

kompetenciją (LR švietimo ir mokslo ministerija pedagogų profesinės raidos centras, 2001).

Bėgant laikui švietime vyksta įvairūs pokyčiai. Tai – nuolatinis ir sudėtingas procesas, kuriam įtaką daro sparti globalizacija, kintančios ekonominės, socialinės ir politinės sąlygos, sparti informacinių ir komunikacinių technologijų plėtra. Tradicinis mokymas, orientuotas tik į žinių perdavimą ir priėmimą, jau nebėra efektyvus rengiant mokinius nežinomoms ateities veikloms ir nuolatiniams pokyčiams. Besikeičianti gyvenimo realybė reikalauja nuolat tobulinti ir bendrojo lavinimo mokyklose įgyvendinamą ugdymo turinį, išlaikant tradicijas ir siekiant integruoti šiuolaikinius reikalavimus. Visuomenė, siekdama, kad mokykla ugdytų kompetetingus, su ateities iššūkiais gebančius susidoroti piliečius, mokyklai teikia naują socialinį užsakymą. Tai reiškia, kad mokytojas turi ne tik perteikti žinias, o taip pat ir padėti mokiniui ugdytis kompetencijas, užtikrinančias sėkmingą žinių taikymą realiose gyvenimo situacijose ir sėkmingą saviraišką (Čiužas, Navickaitė, 2011).

Pateiktuose bendruosiuose ugdymo 2011-2013 metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų ugdymo planuose (2011) teigiama, kad pagrindiniai ugdymo planų tikslai yra: apibrėžti Ugdymo programų vykdymo bendruosius reikalavimus ir padėti mokykloms formuoti ugdymo turinį ir organizuoti procesą taip, kad kiekvienas besimokantysis pasiektų geresnių mokymo(-si) rezultatų ir įgytų mokymuisi visą gyvenimą būtinų bendrųjų ir dalykinių kompetencijų.

Taip pat šiame dokumente teigiama, kad siekiant mokiniui padėti sėkmingai mokytis, ugdymas individualizuojamas sudarant mokinio individualų ugdymo planą, kuriuo siekiama padėti mokiniui planuoti, kaip pagal savo išgales pasiekti aukštesnių ugdymo(-si) pasiekimų, ugdyti asmeninę atsakomybę dėl sąmoningo mokymosi, gebėjimo įgyvendinti išsikeltus tikslus. Individualaus ugdymo planas – mokinio, besimokančio pagal vidurinio ugdymo programą ar pritaikytas bendrojo ugdymo programas mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, pasirinkti mokytis per tam tikrą laikotarpį dalykai, dalykų kursai ir moduliai, vertinimo laikotarpiai suderinti su mokyklos galimybėmis. Kiekvienas mokinys, kuris mokosi pagal vidurinio ugdymo programą, pasirengia individualų ugdymo planą, suderintą su mokyklos galimybėmis, arba renkasi iš mokyklos siūlomų variantų. Mokinio individualaus ugdymo plano formą mokiniui siūlo mokykla. Individualaus ugdymo plano turinį lemia numatomi artimiausi ir tolesni mokinio ugdymo(-si) tikslai ir būdai jų siekti, o mokinio individualus ugdymo planas sudaromas ir įgyvendinamas bendradarbiaujant mokytojams, mokiniams, mokinių tėvams (globėjams, rūpintojams) ir mokyklos vadovams,

švietimo pagalbos specialistams (2011-2013 metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrieji planai, 2001).

Taigi galima teigti, kad individualus ugdymo planas tai toks mokymo būdas, kai kiekvienas moksleivis pasirenka jam priimtinausią studijų sritį. Jis yra orientuotas į vaiką, jo poreikius, interesus, gebėjimus.

Šiuo metu yra prieitą prie kitos profilinio mokymo sąvokos, nors turinys išlieka tas pats. Mokiniai X klasėje arba II gimnazinėje klasėje renkasi studijų sritis. Moksleivis įvertinęs savo asmeninius sugebėjimus, polinkus, interesus, bei poreikius gali susikurti individualų mokymosi planą, pasirinkdamas vieną iš siūlomų studijų sričių. Iš viso yra 6 studijų sritys: humanitarinių mokslų studijų sritis, meno studijų sritis, socialinių mokslų studijų sritis, fizinių mokslų studijų sritis, biomedicinos mokslų studijų sritis ir technologijos mokslų studijų sritis (Studentų priėmimo į universitetines pirmosios pakopos ir vientisąsias studijas 2013 metais sąlygos, 2011). Moksleivis pasirinkęs jam tinkamą studijų sritį, turi galimybę geriau pasiruošti savo būsimai profesijai, o jeigu jaunuolis dar nėra pilnai apsisprendęs dėl tolimesnio savo mokymosi kelio, jis turi teisę rinktis daugiau bendrųjų dalykų, o vėliau šį pasirinkimą koreguoti. Taigi studijų sričių pasirinkimas skatina kurti lankstią sistemą, kuri maksimaliai gali patenkinti kiekvieno paauglio individualius poreikius, bei gebėjimus.

Taigi galima teigti, kad pagrindiniai studijų sričių pasirinkimo akcentai yra tai, kad mokymasis pagal individualų mokymo planą yra taikomas mokiniams nuo XI klasės. IX ir X klasėse mokiniai tik ruošiami studijų sričių pasirinkimui. Vyksta pasirengimas. Vyksta konsultacijos su klasės auklėtoju (kuratorium), mokiniai atlieka įvairiausių savęs pažinimo testus, praktines užduotis. Mokyklose vyksta individualūs ir grupiniai pokalbiai su profesinio informavimo konsultantu. Taip pat vyksta konsultacijos su dalyko mokytoju, socialiniu pedagogu, psichologu, rengiami užsiėmimai atvykus profesinio informavimo ir konsultavimo specialistams, organizuojami susitikimai su profesinių ir aukštųjų mokyklų atstovais, bei organizuojamos išvykos į įvairias organizacijas. Bet kaip bebūtų patį sprendimą dėl studijų srities pasirinkimo priima ne mokykla. Šį sprendimą turi priimti patys moksleiviai įvertinę savo polinkus, interesus, gebėjimus, intelektą ir kitus veiksnius.

2.3. Ugdymas karjerai

Keičiantis pasauliui turi keistis ir žmogus. Padėti žmogui, visuomenei, bei suteikti jiems progą pasinaudotivisomis esamomis mokslo galimybėmis – tai Lietuvos švietimo

sistemos uždavinys. Valstybinės švietimo strategijos 2013-2022 nuostatose teigiama, kad šia strategija siekiama sutelkti švietimo bendruomenės pastangas esminiams švietimo sistemos pokyčiams, kurie būtini atsižvelgiant į visuomenės lūkesčius, nuostatas, pasaulines švietimo filosofijas, politikos ir praktikos tendencijas, naujausius Lietuvos ir Europos sąjungos švietimo būklės duomenimis.

Šiuo metu yra parengti ir patvirtinti strateginiai dokumentai: Nacionalinė Lisabonos strategija (2005), Profesinio orientavimo strategija ir planas (2003). Šie dokumentai numato karjeros projektavimo, tarp jų ir ugdymo karjerai paslaugas kreipti taip, kad jos prisidėtų prie visą gyvenimą trunkančių mokymosi ir karjeros kompetencijų ugdymo, integruoto į mokymo ir studijų programas (Gudžinskienė, Railienė, 2012).

Kadangi šiuo metu gyvenam didelių permainų laikais, žmogui keliami įvairiausi reikalavimai, o bėgant laikui tie reikalavimai vis didėja, keičiasi vertybės. Prie tokio pasaulio turi prisitaikyti dabartiniai mokiniai, o taip padėti padaryti gali tik suaugusieji. Mokykla – institucija, kuri turi paruošti mokinį gyvenimui, ne tik suteikti jam kuo daugiau žinių, bet ir suteikti gyvenimo įgūdžių. Ji perduoda naujajai kartais žmonijos sukauptą kultūrinį palikimą – žinias, normas ir vertybes, teikia profesinį parengimą, formuoja asmenybę (Matulionis, Mikšys, 1992). Kaip teigiama gyvenimo įgūdžių ugdymo programoje (2004) mokyklos vaidmuo yra ne vien žinių suteikimas, išmokymas, bet pagarba ir dėmesys asmeniui jo individualumui, poreikiams, problemoms, jo galimybių ir gebėjimų atskleidimas. Tikslas – parengti savimi pasitikinčius, komunikabilius įvairius gyvenimo sunkumu įveikti gebančius jaunuolius. Taigi susdedamoji gyvenimo įgūdžių dalys yra socialiniai įgūdžiai – tai gebėjimas adaptyviai ir adekvačiai elgtis, kaip socialinio bendravimo patirtis ir asmeninių savybių kompleksas, įgalinantis bendrauti su kitais žmonėmis (Gailienė, Bulotaitė, Sturlienė, 1996). Socialiniai įgūdžiai yra specifinis elgesys, pagal kurį individas įvykdo iškeltą užduotį (McFall, 1982).

Dar viena labai svarbi, unikali socialinė institucija – šeima. Tai mažiausias visuomenės regeneracijos kolektyvas, kurį sieja ekonominės ir dvasinės veiklos bendrumas. Jos uždaviniai: saugoti ir puoselėti šeimos narių ištikimybę ir darną, sudaryti palankias vaikų vystymosi ir brendimo sąlygas, stiprinti šeimos ūkį ir tvarkyti jos ekonomiką, rūpintis vaikų bandruoju ir profesiniu išsilavinimu, padėti mokyklai mokyti ir auklėti vaikus, ugdyti vaikų pažiūras, dorovinį elgesį ir parengti juos gyvenimui ir darbui visuomenėje. Ugdymas šeimoje apima: fizinį lavinimą, protinį lavinimą, pasaulėžiūros ugdymą ir visuomeninį aktyvumą, dorovinį auklėjimą, darbinį auklėjimą, estetinį ir lytinį auklėjimą (Jovaiša, 1993).

Galima teigti, kad šeima ir mokykla sudaro vieną instituciją, kuri auklėja jaunuolį. Pagal gyvenimo įgūdžių ugdymo programą (2004), šeima yra neatskiriama mokyklos bendruomenės dalis. Šeima vis aktyviau dalyvauja ugdymo procese bendraudama ir bendradarbiaudama su mokytojais. Toks bendradarbiavimas būtinas ir gyvenimo ugdymo srityje. Taip pat šeimoje, bei mokykloje formuojasi mokinio vertybių sistema, kaip teigia Pruskus (2005), normų laikymasis gyvenime išskiria žmogų iš visuomenės ir savitai vertybiškai paženkliną, o V. Veinhardt nuomone, vertybės yra bendras susitarimas dėl to, kas bus naudinga ar žalinga, be to vertybės laikui bėgant gali keistis priklausomai nuo individą supančios aplinkos, nes kuo mažesnis socialinis vienetas t.y mokykla, šeima, organizacija ir kt., tuo greičiau vertybės kinta.

Gyvenimo įgūdžiai – asmeninės ir socialinės kompetencijos apraiška. Galima teigti, kad jie padeda veiksmingai veikti tam tikromis situacijomis. Vaikui augant, perimant aplinkos dėsnius ir sąveikaujant su kitais, lavėja socialiniai jo įgūdžiai ir didėja asmeninė socialinė kompetencija (Gudžinskienė, Railienė, 2012).

Ugdymas karjerai – reikšminga bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo dalis, kurios ugdomasis poveikis besimokantiems išlieka svarbus visą gyvenimą. Mokantis pagal ugdymo karjerai programą įgytas žinias, išugdytus gebėjimus, bei gautą patirtį mokiniai gali pritaikyti savo karjeros kelyje – tiek artimiausiuose tiek tolimesniuose etapuose. Karjeros kompetencijos susideda iš kelių kompetencijų sričių:

1. Savęs pažinimo:
  - 1.1. Individas turi pažinti karjerai svarbias asmenines charakteristikas.
  - 1.2. Pažinti socialinę aplinką ir socialinius vaidmenis.
2. Karjeros galimybių pažinimo:
  - 2.1. Rasti ir efektyviai naudoti informaciją.
  - 2.2. Pažinti mokymosi visą gyvenimą galimybes.
  - 2.3. Pažinti kintantį darbo pasaulį.
3. Karjeros planavimo:
  - 3.1. Kelti gyvenimo ir karjeros tikslus.
  - 3.2. Priimti karjeros sprendimus.
  - 3.3. Sudaryti ir atnaujinti karjeros planą.
4. Karjeros įgyvendinimo:
  - 4.1. Taikyti ir tobulinti karjerai svarbiausias bendrąsias kompetencijas.
  - 4.2. Sėkmingai pereiti į kitą karjeros aplinką.
  - 4.3. Sėkmingai ieškoti darbo (Ugdymo karjerai programa, 2012).

V. Gudžinskienės ir A. Railienės (2012) teigimu, bendrojo lavinimo mokykla yra pagrindinė šveitimo sistemos grandis, kurioje mokiniai ne tik įgyja žinių, bet ir išmoksta kritiškai vertinti įvairius dalykus, prisitaikyti prie besikeičiančios socialinės aplinkos, bei ją keisti norima linkme. Mokiniai taip pat išmoksta kultūringai ilsėtis, bendrauti su kitais žmonėmis, visapusiškai tobulėti. Ypač svarbu, kad mokykla taptų ugdymo koordinatoriumi, padėtų mokiniams įgyti emocijų valdymo, teigiamo požiūrio į save, savo ir kitų veiklą, kitus žmones ir įvykius, atsparumą neigiamiems išorės aplinkos poveikiams, suformuotą tvirtą neigiamą požiūrį į žalingus, sveikatai kenksmingus įpročius, ugdymo nepakantumą blogiui. Ugdymo procesas turi būti paremtas ne programa, o orientuotas į numatomą rezultatą – ugdytinio kompetencijas. Kaip teigiama Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ (2011), reikia siekti pažadinti visuomenės ir kiekvieno jos nario kūrybiškumą, susitelkti prie idėjų, kurios padėtų Lietuvai tapti modernia, veržlia, atvira pasauliui, puoselėjančia savo nacionalinį tapatumą šalimi. Todėl kiekvieną vaiką reikia auklėti taip, kad jis užaugtų atsakingu, kūrybingu, atviru piliečiu.

Taigi gyvenimo įgūdžiai asmeniui padeda ne tik plėtoti savo karjeros kompetencijas, bet ir sėkmingai integruotis į švietimo ir darbo rinkos sistemą, pozityvią socializaciją (Gudžinskienė, Railienė, 2011).

2.4. Mokyklinis ugdymo karjerai modelis

Visuomenėse, kuriose demokratiškumo, humanizmo, asmenybės autonomijos ir pasirinkimo laisvės didėjimas socialiniame ir ekonominiame gyvenime, mokymesi ir darbe pakankamai išplečia individualų galimybių ir pasirinkimų lauką, susidaro prielaidos pasirinkti ir plėtoti karjerą. Dėl šių priežasčių švietimo ir profesinio rengimo institucijoms kyla uždavinys imtis atsakomybės ne tik už bendrąjį lavinimą ir kvalifikuotų specialistų rengimą, bet ir už jų karjeros vystymui reikalingų žinių, įgūdžių ir nuostatų sistemos įgyjimo galimybių sudarymą – sistemingą ir kryptingą ugdymą karjerai (Kučinskienė, 2003).

K. Pukelis (2003) teigia, kad profesijos renkimosi problema įvairiais aspektais buvo nagrinėjama jau nuo seniausių laikų. Pavyzdžiui, jau Platonas (1981) savo veikalė „Valstybė“ diskutavo apie žmonių prigimties skirtumus, lemiančius jų profesinės veiklos pobūdį. XVII Biržų gimnazijos rektorius Adomo Rasijaus traktatuose „Tractatus de mercatura“ (1611) ir „Tractatus politico juridicus de nobilitate et mercatura“ (1624)

pateikta sielos kilmingumo teorija, kurioje, kurioje išskiriamos labai artimos šiandieninei karjeros projektavimo teorijai 6 žmonių kilmingumo rūšys (teologinė; metafizinė arba esminė; intelekto; praktinė arba moralinė; kilus iš turto; fizinė).

R. Kučinskienės (2003) teigimu, tiriant ugdymą karjerai Lietuvoje išryškėja keturi svarbiausi periodai.

1. Ištakos (XIX a. pab. – XX a. pr.). Šiuo laikotarpiu Lietuvos publicistų, švietėjų: V. Kudirkos, J. Šliūpo, J. Adomaičio ir kt. darbuose aptinkami pirmieji susirūpinimo švietimu ir profesijos pasirinkimu ženklai (Beresnevičienė, 2002).
2. Psichotechnikos periodas (1919–1938). Lietuvoje pradėti vykdyti psichotechnikos tyrimai, kurie jau buvo populiarūs XX a. užsienio šalyse.
3. Sovietinis periodas (XX a. 8-9 dešimtmečiai). Šiuo laikotarpiu Lietuvoje daugiausia nuveikta sprendžiant teorines ir praktines moksleivių ir studentų profesijos pasirinkimo, profesinio apsisprendimo problemas.
4. Šiuolaikinis periodas (po 1990 m.). Atkūrus valstybingumą, pradėjus kurti demokratinę visuomenę ir laisvą darbo rinką, sociocentristinę vertybių sistema nustojo dominuoti. Valstybė daugiau nebereikalauja iš individų skirti jai prioritetą renkantis savo gyvenimo kelią, ji nebepriima ir buvusios atsakomybės už jų žngimą tuo keliu.

Mokyklinis ugdymo karjerai modelis yra plačiausiai taikomas, pasižymintis sisteminiu požiūriu, ugdymo karjerai elementus integruojant į bendro ugdymo turinį nuo vaikų darželio iki dvyliktos klasės. Šis modelis dar kartais vadinamas integruoto mokymo modeliu. Manoma, kad mokantis bendrojo lavinimo dalykų įgyjami visi reikiami karjeros vystymui reikalingi gebėjimai, todėl atskiro ugdymo karjerai dalyko poreikis atkrenta (Kučinskienė, 2003).

E. L. Herr, S. H. Cramer (1997), teigia, kad mokyklinis modelis padeda plėtoti: moksleivių savivaizdį, atliepantį į darbą orientuotą visuomenę; taip pat teigiamas nuostatas į darbą mokymąsi, visuomenę ir pasitenkinimo šiose srityse pajutimą; tokias asmenines savybes kaip savigarba, pasitikėjimas savimi, atkaklumas, iniciatyvumas, sumanumas, išradingumas; realistišką santykio tarp mokymosi ir darbo pasaulio supratimą; informuotumą apie šiuolaikiniame darbo pasaulyje egzistuojančias karjeros galimybes, bei gebėjimą integruotis į darbo pasaulį, įgijus tam tikrą profesiją arba toliau mokytis (Kučinskienė, 2003).

Taigi mokiniams racionaliūs sprendimus dėl profesijos pasirinkimo padeda priimti mokytojai, konsultantai, tėvai ir kiti asmenys. Šiame procese visų dalyvių partnerystė yra

labai svarbi. Kiekvienas iš jų turi prisiimti atsakomybę padedant mokiniui priimti vienokį ar kitokį sprendimą.

3. TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

3.1. Bendra tyrime dalyvavusių mokinių charakteristika

1 lentelė

Mokinių pasiskirstymas pagal klases ir lytį

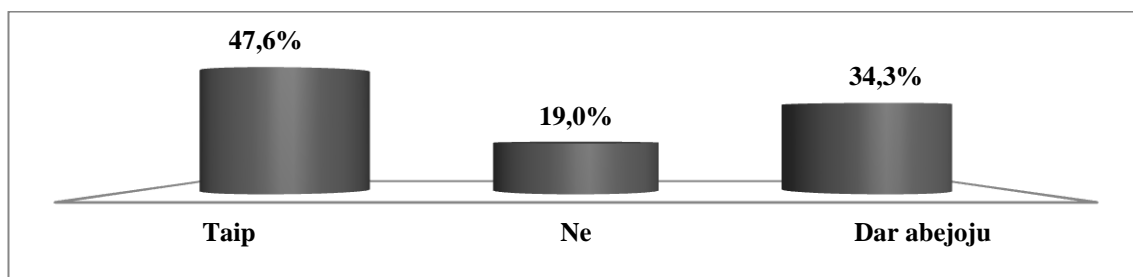
Lytis	III klasė		IV klasė		Išviso	
	N	%	N	%	N	%

Vaikinai	52	51%	55	47%	107	48,9%
Merginos	49	49%	63	53%	112	51,1%
Iš viso:	101	100%	118	100%	219	100%

Kaip matyti pirmoje lentelėje, apklaustųjų pasiskirstymas pagal lytį pasiskirstė tolygiai. Buvo apklausta 112 (48,9 proc.) merginų ir 107 (51,1 proc.) vaikinai. Tai tikslinė grupė paauglių, kurie yra bendro lavinimo mokyklos (gimnazijos), III-IV gimnazinių klasių mokiniai. Buvo apklausti 101 III-oje gimnazinėje klasėje besimokantis mokinys. Iš jų 52 proc. vaikinai ir 49 proc. merginos. Taip pat buvo apklausti 118 IV-oje gimnazinėje klasėje besimokantys mokiniai. Iš jų 47 proc. sudarė vaikinai ir 53 proc. – merginos.

3.2. Mokinių nuomonė apie studijų srities pasirinkimą

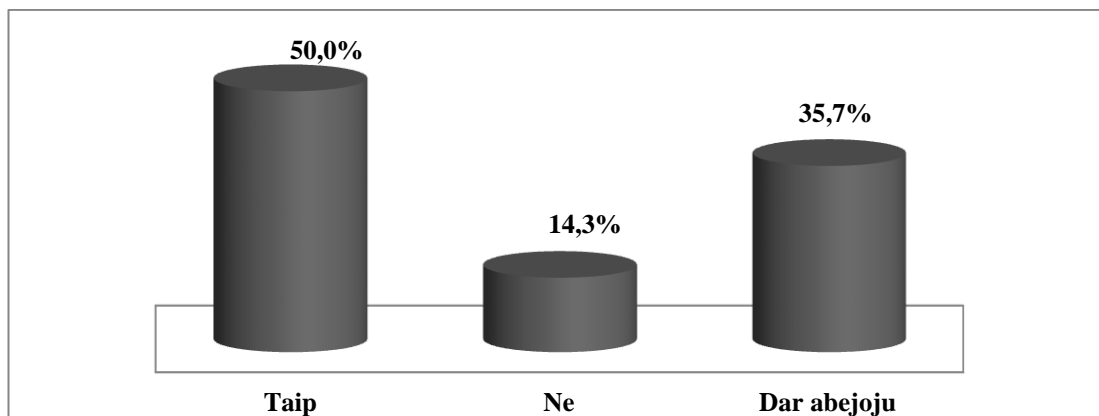
Labai svarbu jau jaunystėje pasirinkti tinkamą profesiją, kuri labiausiai atitiktų prigimtinių profesinį pašaukimą. Rinkos ekonomika grįstoje žinių visuomenėje tai ne tik pats svarbiausias, bet ir pats sudėtingiausias uždavinys (Pukelis, 2003). Dažnai dalis mokinių baigę bendro lavinimo mokyklą nežino kur norėtų studijuoti, nėra pilnai apsisprendę dėl savo būsimos profesijos. Todėl buvo siekiama išsiaiškinti ar mokiniai žino kur nori studijuoti baigę mokyklą. Tyrime dalyvavusių vaikinų nuomonė pateikiama 1 paveiksle.

1 pav. Vaikinų pasiskirstymas pagal tai, ar žino kur nori studijuoti baigę mokyklą (N=107)

47,6 proc. apklausoje dalyvavusių vaikinų teigia, kad jie žino kur studijuos baigę bendro lavinimo mokyklą, 19 proc. apklaustųjų nežino kur studijuos baigę bendro lavinimo mokyklą, o 34,3 proc. vaikinų dar abejoja dėl savo tolimesnio mokymosi kelio.

Apklausoje dalyvavusių merginų nuomonė apie tai kur nori studijuoti pasiskirstė panašiai, kaip ir apklaustų vaikinų. Rezultatai pateikti 2 paveiksle.

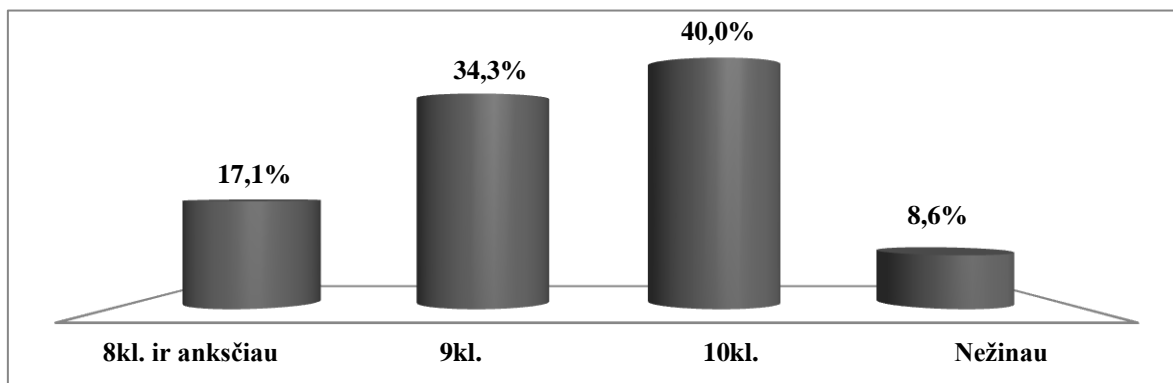

2 pav. Merginų pasiskirstymas pagal tai, ar žino kur nori studijuoti baigę mokyklą (N=112)

50 proc. merginų teigia, kad žino kur toliau studijuos baigusios bendro lavinimo mokyklą, 14,3 proc. merginų nežino, kur studijuos baigusios bendro lavinimo mokyklą, o 35,7 proc. apklaustųjų dar abejoja dėl savo tolimesnio mokymosi kelio.

Galima daryti prielaidą, kad gauti rezultatai yra gana džiuginantys, nes beveik pusę apklaustųjų jau yra pilnai apsisprendę dėl savo tolimesnio mokymosi kelio, o daug mažesnę dalį sudaro mokiniai, kurie yra visiškai neapsisprendę arba dar abejoja, dėl savo būsimos profesijos.

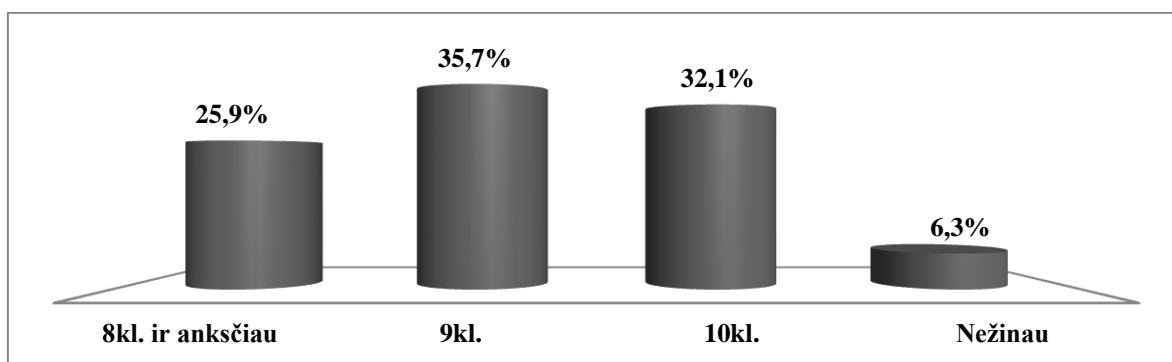
Bendro lavinimo mokyklų moksleiviai dažniausiai rimčiau susimąsto apie būsimą profesiją tik tada, kai renkasi studijų sritį 10 klasėje. Tada moksleiviai dažnai susiduria su sunkumais, jiems dažnai labai sunku rasti tinkamos informacijos arba jie nemoka ja naudotis. Jiems sunku priimti sprendimus, todėl pagalba būtina reikalinga (Pukelis, Garnienė, 2004). Todėl buvo siekiama išsiaiškinti mokinių nuomonę nuo kada reikia pradėti rimtai galvoti apie studijų srities pasirinkimą. Tyrimo metu gauti vaikinių atsakymų

rezultatai pateikiami 3 paveiksle.

3 pav. Vaikinių nuomonė, nuo kada reikia pradėti rimtai galvoti apie studijų srities pasirinkimą (N=107)

Analizuojant mokinių atsakymus aiškiai buvo matyti, kad apie studijų srities pasirinkimą rimtai pradeda galvoti 9-10 klasėse. 40 proc. apklausoje dalyvavusių vaikinių teigė, kad rimtai apie studijų srities pasirinkimą reikia pradėti galvoti 10 klasėje, o 34,3 proc. apklaustųjų teigia, kad – 9 klasėje. Atsakymą, kad apie studijų srities pasirinkimą reikia galvoti 8 klasėje ir anksčiau pažymėjo tik 17,1 proc. vaikinių, o 8,6 proc. apklaustųjų visai nežino nuo kada reikia pradėti rūpintis savo studijų srities pasirinkimu. To paties buvo klausama ir merginų. Merginų atsakymų rezultatai pateikti 4 paveiksle.

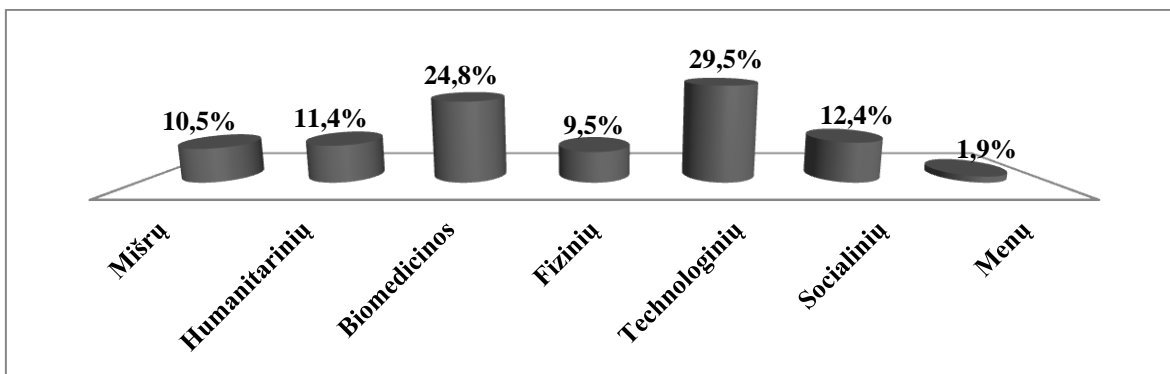

4 pav. Merginų nuomonė, nuo kada reikia pradėti rimtai galvoti apie studijų srities pasirinkimą (N=112)

Apklausoje dalyvavusių merginų nuomone, apie studijų srities pasirinkimą jau reikia pradėti galvoti 9 klasėje. Tokią nuomonę išreiškė 35,7 proc. merginų. 32,1 proc. merginų teigia, kad 10 klasėje reikia pradėti rimtai galvoti apie savo studijų srities pasirinkimą, o 25,9 proc. – 8 klasėje ir anksčiau.

Galima daryti prielaidą, kad mokiniai rimtai apie studijų srities pasirinkimą pradeda galvoti 9-10 klasėse. Taigi ši mokinių nuomonė iš dalies patvirtina K. Pukelio ir D. Garnienės (2004) teiginį, kad moksleiviai rimčiau susimąsto apie būsimą profesiją tik tada, kai renkasi studijų sritį 10 klasėje.

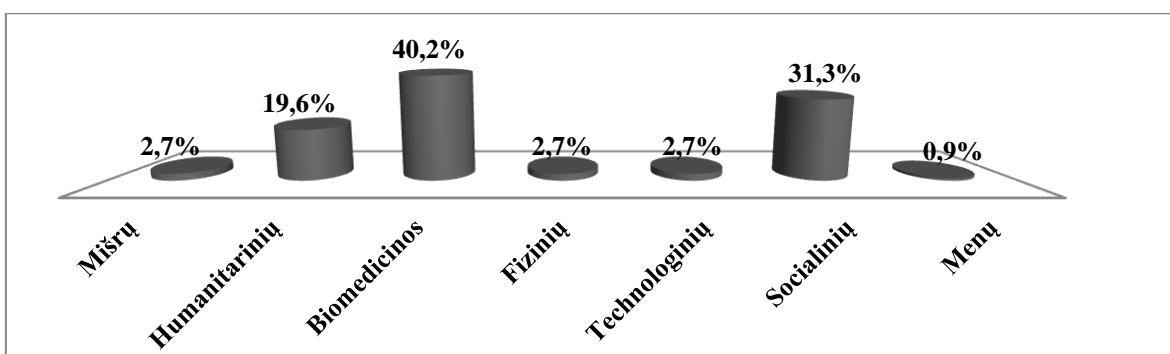
Atliekant tyrimą, buvo domėtasi, kokia studijų sritis yra populiariausia, tarp tyrime dalyvavusių gimnazijos mokinių. Kadangi tyrime yra atskirai nagrinėjama vaikinių ir merginų nuomonė, todėl išryškėja tendencija, kokias studijų sritis dažniausiai renkasi vaikinai, o kokias – merginos. Vaikinių apklausos rezultatai pateikiami 5 paveiksle.

**5 pav. Vaikinių pasiskirstymas pagal pasirinktą studijų sritį
(N=107)**

Apklausos rezultatai rodo, kad vaikinai daugiau renkasi biomedicinos (24,8 proc.) ir technologinių (29,5 proc.) mokslų studijų sritis. Mažesnę dalį sudaro socialinių (12,4 proc.), humanitarinių (11,4 proc.), fizinių (9,5 proc.) ir menų (1,9 proc.) mokslų studijų sritis.

Šioje gimnazijoje individualūs studijų planai yra sudaromi ir pagal mišrią studijų sritį. Tai reiškia, kad jei mokinys nėra tiksliai apsisprendęs, pagal kokią studijų sritį jis nori toliau mokytis. Jis turi galimybę pasirinkti tokius mokymosi dalykus, kurie atitinka jo ateities planus, o laikui bėgant jis savo individualų studijų planą gali keisti, o gal net pasirinkti konkrečią studijų sritį. Galima pastebėti, kad 10,5 proc. vaikinių yra pasirinkę mišrią studijų sritį. Merginų apklausos rezultatai pateikiami 6 paveiksle.

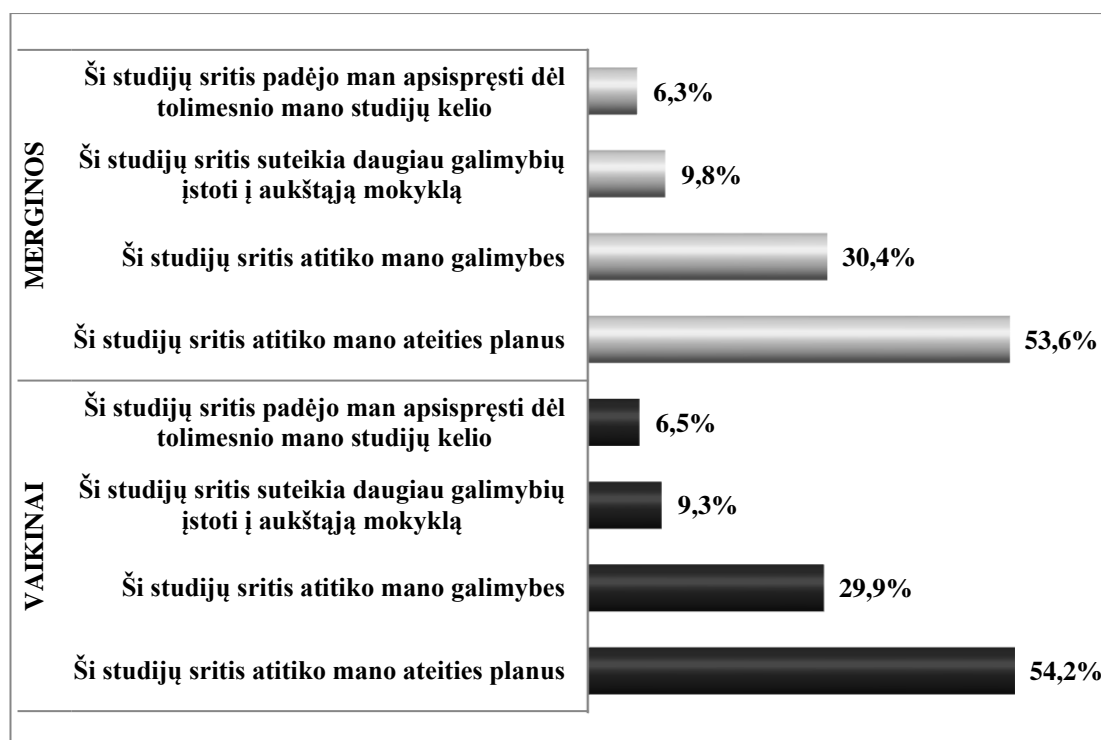
6 pav. Merginų pasiskirstymas pagal pasirinktą studijų sritį (N=112)

Apklausos rezultatai rodo, kad merginos daugiau renkasi biomedicinos (40 proc.) ir socialinių (31,3 proc.), humanitarinių (19,6 proc.) mokslų studijų sritis. Mažiau populiarios yra fizinių (2,7 proc.), technologinių (2,7 proc.) ir menų (0,9 proc.) studijų

sritys. Taip pat labai nedidelis procentas merginų yra pasirinkusios mišrią studijų sritį (2,7 proc.).

Iš anketose pateiktų duomenų galima daryti prielaidą, kad studijų srities pasirinkimas gimnazijoje, turi sąsają su būsima profesija. Pagal 2012 metais „CV Market“ darbo pasiūlymų duomenų bazę ir darbdavių duomenis, bei darbo rinkos ekspertų, bei verslo lyderių teigimu, kad po penkerių metų gana didelės perspektyvos atsivers informacinių technologijų specialistams, biotechnologams ir įvairių sričių inžinieriams, nes šių specialistų paklausą vis didėja Lietuvoje ir Vakaruose (Lietuva po penkerių metų: perspektyviausios ir neperspektyviausios profesijos, 2012). Beje tais pačiais metais buvo atliktas tyrimas tarp profesijų atstovų, kuriems darbo po penkerių metų bus daugiausia. Į šį sąrašą patenka gydytojai ir mokytojai. (Kokios profesijos žada didžiausius ir mažiausius atlyginimus, 2012). Taigi gimnazijoje atlikto tyrimo duomenys patvirtina prielaidą, kad biomedicinos ir technologinių mokslų studijų srities specialybės yra ir bus populiarios.

Pateiktose anketose gimnazistų buvo klausiama, kodėl jie pasirinko būtent šias studijų sritis. Apklausoje dalyvavusių vaikinų ir merginų atsakymų rezultatai pateikti 7 paveiksle.

7 pav. Mokinių nuomonė, kodėl jie pasirinko būtent šią studijų sritį (N=219)

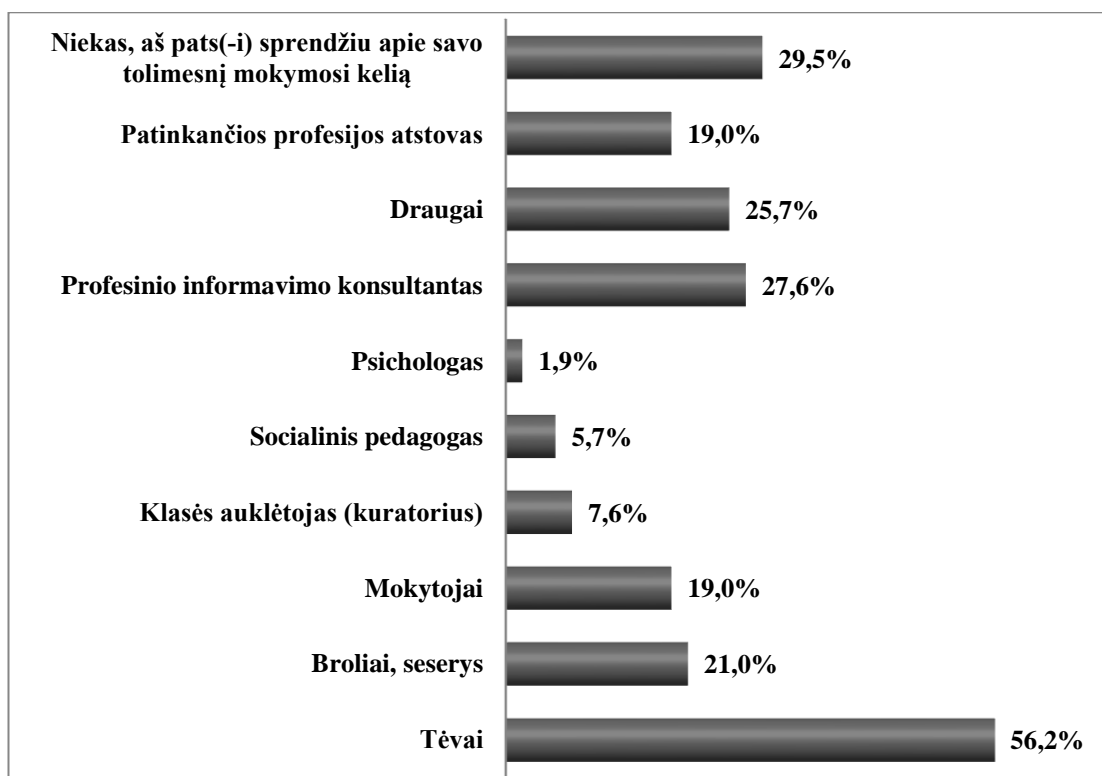
54,2 proc. apklaustų vaikinų ir 53,6 proc. apklaustų merginų, kaip pagrindinę priežastį įvardino tai, kad pasirinkta studijų sritis atitiko jų ateities planus.

Tiek vaikinių, tiek merginų anketų rezultatai pasiskirstė tolygiai. Dar viena priežastis, kodėl mokiniai pasirinko būtent šią studijų sritį yra įvardinta ta, kad studijų sritis, kurią jie pasirinko atitiko jų galimybes. Tokią priežastį įvardino 29,9 proc. vaikinių ir 30,4 proc. merginų.

Nedidelė dalis gimnazistų mano, kad jų pasirinkta studijų sritis gali suteikti daugiau galimybių įstoti į aukštąją mokyklą, o mažiausia dalis mokinių mano, kad jų pasirinkta studijų sritis padėjo jiems apsispręsti dėl tolimesnio studijų kelio.

3.3. Veiksniai turintys įtakos mokinių studijų srities pasirinkimui

Siekiant išsiaiškinti kokie asmenys padeda vaikinams apsispręsti ir įvertinti savo sugebėjimus renkantis studijų sritį buvo atlikta analizė. Gautų duomenų rezultatai pateikti 8 paveiksle.

8 pav. Vaikinių nuomonė, kokie asmenys jiems padeda apsispręsti ir įvertinti savo sugebėjimus renkantis studijų sritį (N=107)

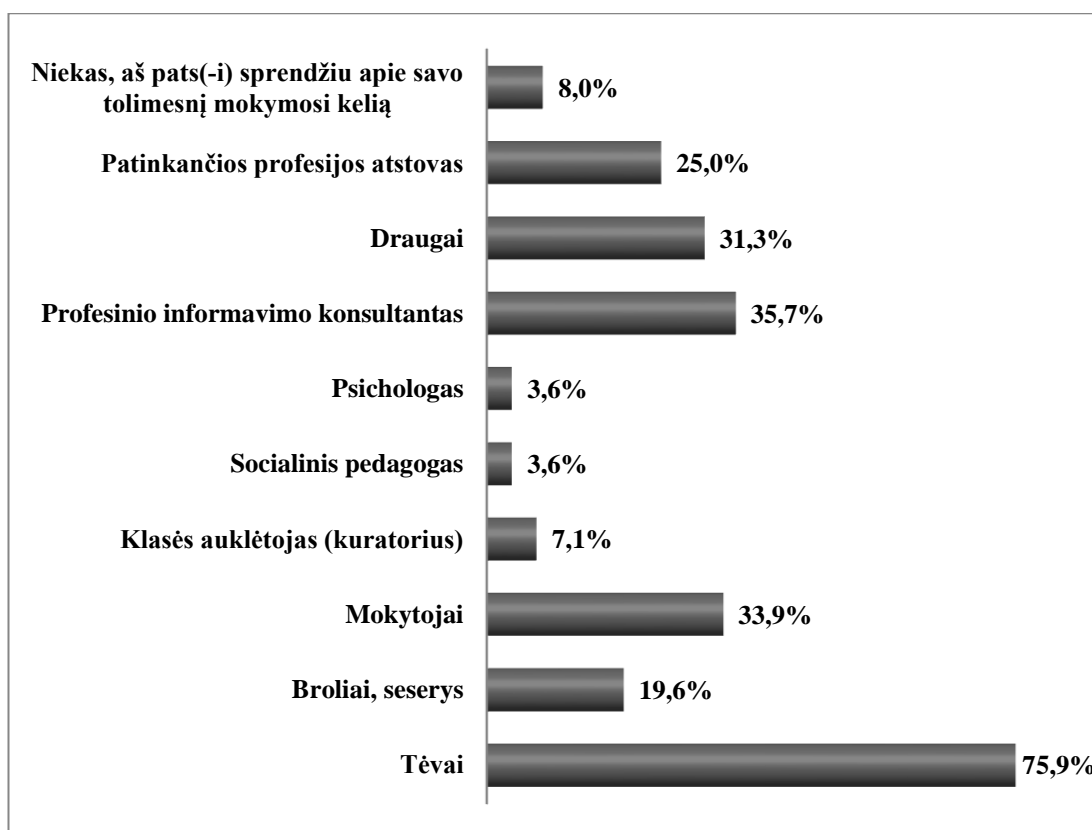
Iš gautų duomenų paaiškėjo, kad vaikinams didžiausią įtaką daro tėvai. Tokį atsakymą pažymėjo 56,2 proc. vaikinių, taip pat profesinio informavimo konsultantas, šį atsakymą pasirinko 27,6 proc. Atsakymą, kad jaunuoliai patys sprendžia dėl savo

tolimesnio mokymosi kelio pažymėjo net 29,5 proc. vaikinių. Šiek tiek kelia nuostabą, kad gana daug vaikinių pasirinko būtent tokį atsakymo variantą, bet taip pat galima daryti prielaidą, kad mokiniai yra gana savarankiški ir dėl savo ateities sprendžia patys.

Kiek mažiau vaikinių teigia, kad jiems dėl tolimesnio mokymosi kelio padėjo apsispręsti draugai (25,7 proc.), broliai, seserys (21 proc.), patinkančios profesijos atstovai (19 proc.), bei mokytojai (19 proc.).

Asmenis, kurie mažiausiai padeda apsispręsti dėl studijų srities pasirinkimo, vaikinai įvardijo kaip: klasės auklėtoją (kuratorių) (7,6 proc.), socialinį pedagogą (5,7 proc.) ir psichologą (1,9 proc.). Merginų taip pat buvo klausta, kokie asmenys padeda apsispręsti renkantis profesiją. Rezultatai pateikiami 9 paveiksle.

9 pav. Merginų nuomonė, kokie asmenys jiems padeda apsispręsti ir įvertinti savo sugebėjimus renkantis studijų sritį (N=112)

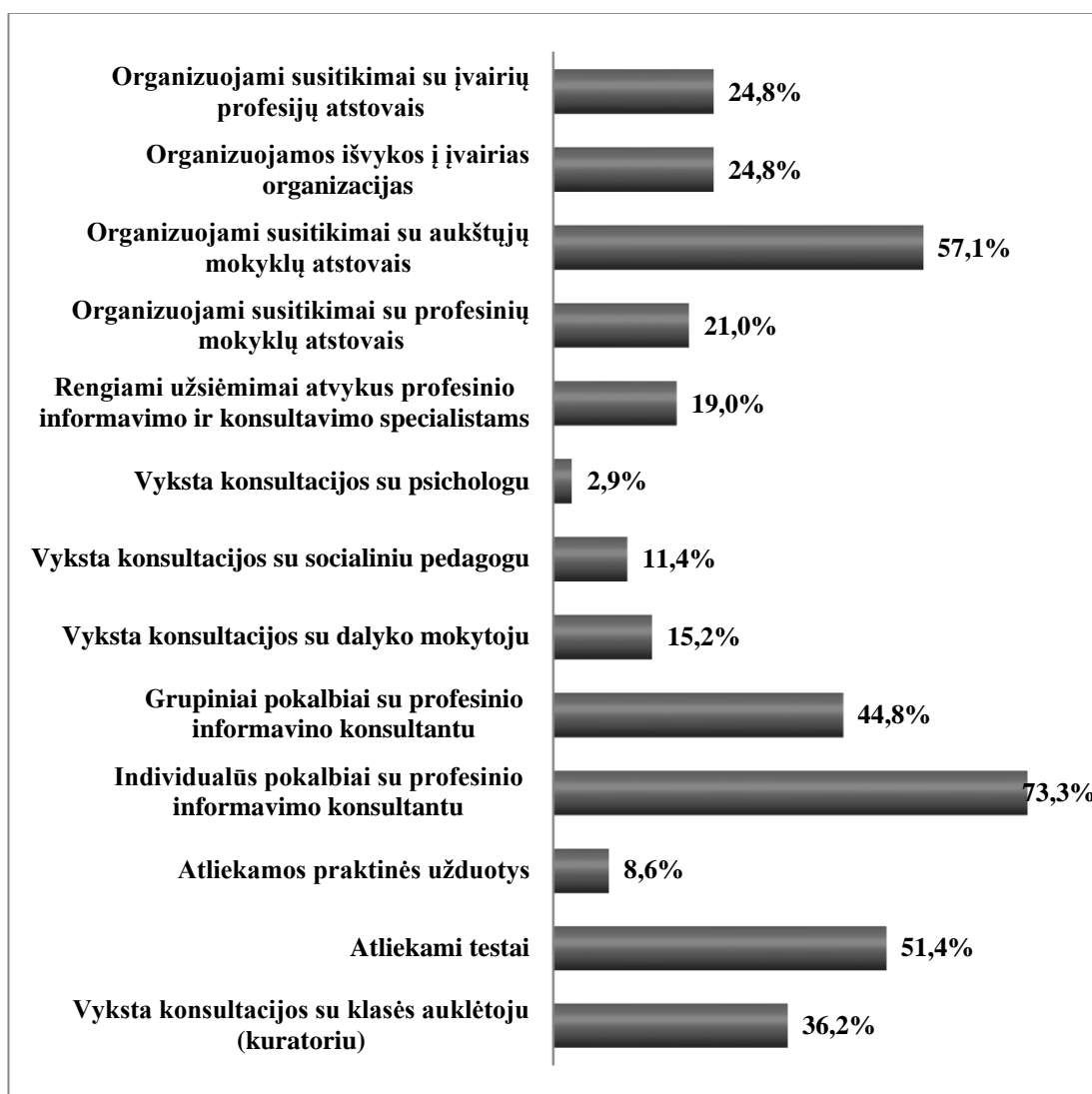
Kaip pagrindinius patarėjus dėl studijų srities pasirinkimo tiek vaikinai tiek merginos pasirinko tėvus. Šį atsakymo variantą pasirinko 75,9 proc. apklaustų merginų.

Toliau tyrime paaiškėjo, kad merginų pasirinktų atsakymų variantai šiek tiek skiriasi nuo vaikinių. Priešingai, nei vaikinams, merginoms mokytojų (33,9 proc.) ir draugų (31,3

proc.) nuomonė yra viena iš svarbiausių renkantis studijų sritį, o atsakymą, kad patys mokiniai sprendžia dėl savo studijų srities pasirinkimo pažymėjo tik 8 proc. merginų. Mažiau merginų pasirinko atsakymą, kad klasės auklėtojas (kuratorius) (7,1 proc.), socialinis pedagogas (3,6 proc.) ir psichologas (3,6 proc.) padeda apsispręsti dėl studijų srities pasirinkimo.

Gauti rezultatai rodo, kad merginos dažniau kreipiasi patarimo į profesinio informavimo konsultantą, nei vaikinai. Taip teigia ir J. R. Brauto. Jo duomenimis, merginos labiau linkusios rūpintis savo asmenine-socialine raida ir savo mokymosi ir profesinės ateities planavimu, todėl jos dažniau kreipiasi į profesinio informavimo konsultantus (E. L. Herr, S. H. Cramer, 1984).

Gimnazistų buvo prašoma įvardinti, kaip jie buvo konsultuojami apie studijų srities pasirinkimą mokykloje. Gauti, apklausoje dalyvavusių vaikinų, anketų rezultatai pateikti 10 paveiksle.

10 pav. Vaikinų nuomonė, kaip jie yra (buvo) konsultuojami apie studijų srities pasirinkimą, mokykloje (N=107)

Tyrimo duomenys parodė, kad mokykloje vaikinai dažniausiai gauna informacijos apie studijų srities pasirinkimą iš individualių (73,3 proc.) ir grupinių (44,8 proc.) pokalbių su profesinio informavimo konsultantu, bei su klasės auklėtoju (kuratoriu) (36,2 proc.). Taip pat organizuojami susitikimai su aukštųjų (57,1 proc.) ir profesinių (21 proc.) mokyklų atstovais, bei atliekami testai (51,4 proc.), kurie padeda mokiniams pažinti save ir išsiaiškinti savo poreikius. Vaikinų teigimu mokykla taip pat organizuoja susitikimus su įvairių profesijų atstovais (24,8 proc.), išvykas į įvairiausias organizacijas (24,8 proc.), bei organizuoja susitikimus su profesinio konsultavimo ir informavimo konsultantais (19 proc.). Tačiau tik nedaugelis vaikinų teigia, kad mokykloje juos apie studijų srities pasirinkimą konsultuoja dalyko mokytojai (15,2 proc.), mokyklos socialinis pedagogas (11,4 proc.), psichologas (2,9 proc.) ir atliekamos praktinės užduotys (8,6 proc.).

Apklausoje dalyvavusių merginų nuomonė atsispindi 11 paveiksle.

11 pav. Merginų nuomonė, kaip jos yra (buvo) konsultuojamos apie studijų srities pasirinkimą, mokykloje (N=112)

Apklaustų merginų nuomone, kad jos apie studijų srities pasirinkimą yra (buvo) konsultuojamos per individualias (71,4 proc.) ir grupines (43,8 proc.) konsultacijas su profesinio informavimo konsultantu. Taip taip dauguma merginų pažymėjo, kad mokykloje yra organizuojami susitikimai su aukštųjų (58,9 proc.), profesinių (32,1 proc.) mokyklų atstovais, bei organizuojami susitikimai su įvairių profesijų atstovais (31,3 proc.), organizuojamos išvykos į įvairias organizacijas (39,3 proc.), rengiami užsiėmimai atvykus profesinio informavimo ir konsultavimo specialistams (23,2 proc.). Daugiau nei pusę merginų teigia, kad mokykloje yra atliekami testai (51,8 proc.), o praktinių užduočių atlikimą pažymėjo daug mažiau merginų (10,7 proc.).

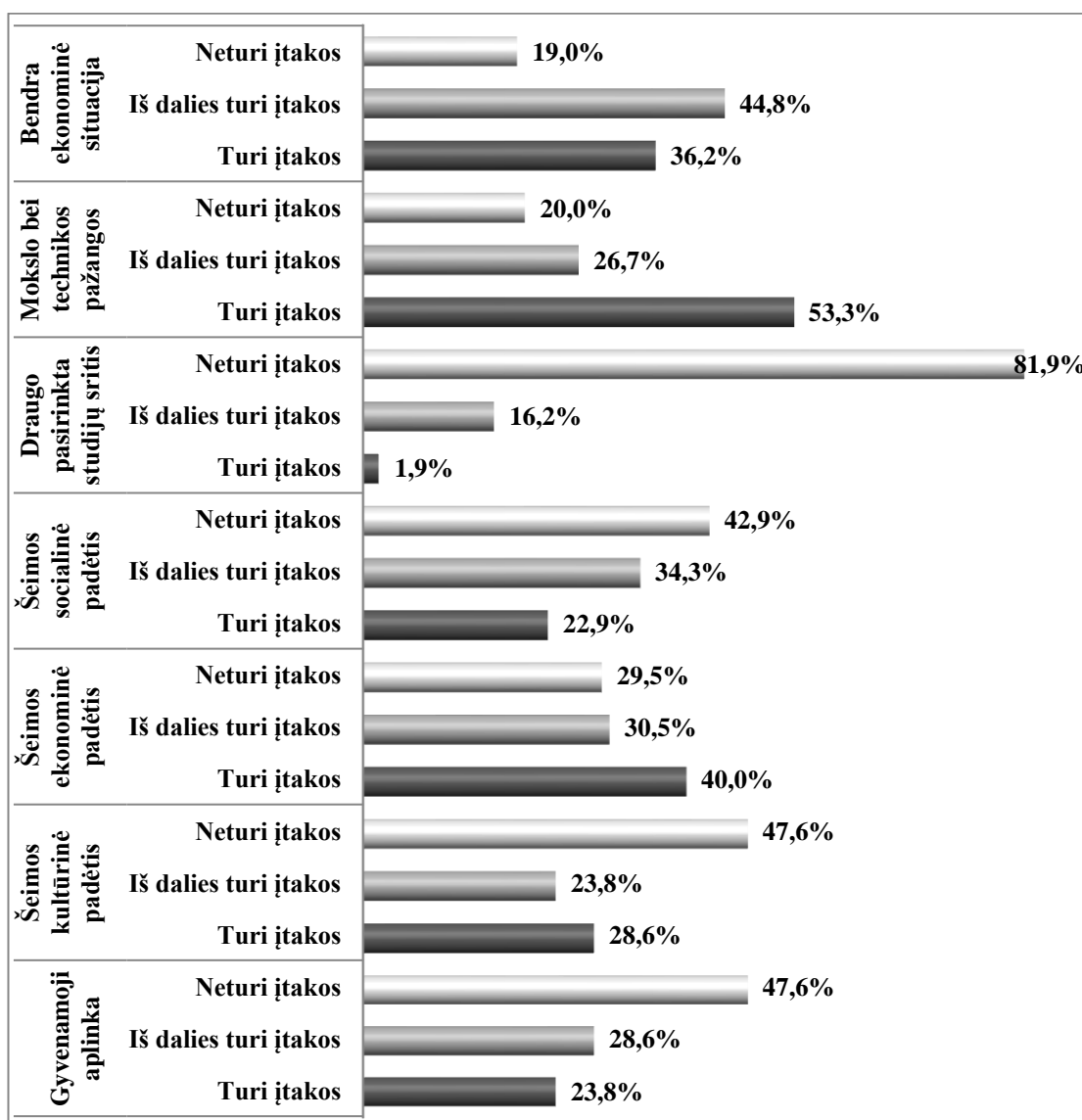
Galima teigti, kad profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos neapsiriboja vien renginių apie studijas ir profesijas organizavimu ir profesinės informacijos pateikimu.

Iš gautų tyrimo rezultatų galima teigti, kad nemažai dėmesio yra skiriama ir individualiam ir grupiniam darbui su mokiniais.

Mokinių profesiniam apsisprendimui daro įtaką labai daug veiksnių. Patys mokiniai išskiria tokius veiksnius, kurie turi įtakos, iš dalies turi įtakos, o kurie visai neturi įtakos jų profesiniam apsisprendimui. Socialinių-ekonominių veiksnių vertinimas pateikiamas atskirai vertinant vaikus ir merginas.

Pasak Paurienės (2001), dažnai profesinį apsisprendimą nulemia gyvenamoji aplinka. Netoliese esanti aukštoji mokykla dažnai turi įtakos mokinių tolimesniam studijų kelio pasirinkimui. Sociologiniai tyrimai rodo, kad šeimos kultūrinė, socialinė ir ekonominė padėtis yra labai svarbi, mokinių profesiniam apsisprendimui.

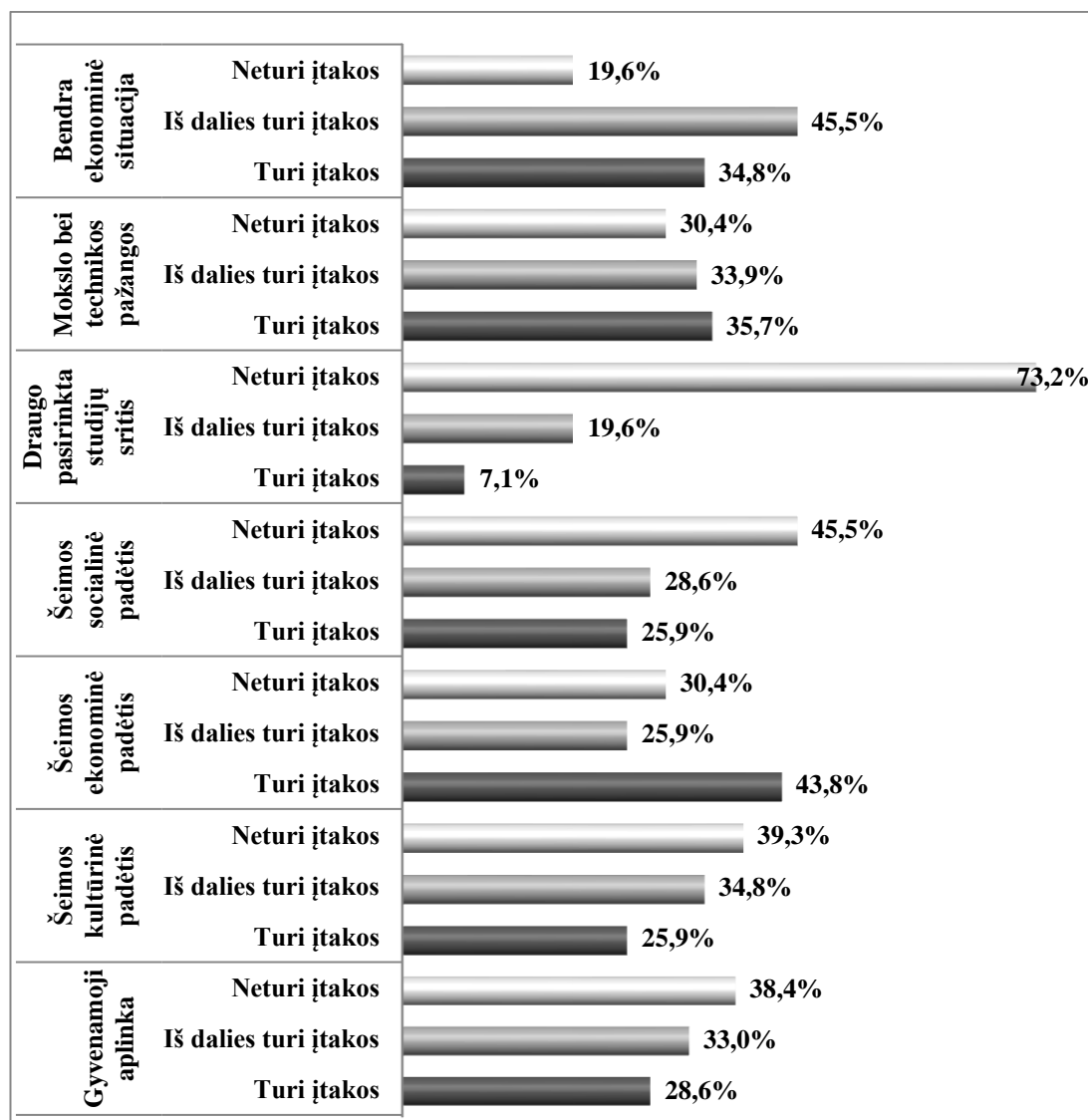
Respondentų vaikų, anketoje buvo klausta kurie iš ekonominių-socialinių veiksnių turi įtakos jų studijų srities pasirinkimui mokykloje. Gauti rezultatai pateikti 12 paveiksle.

12 pav. Vaikinų nuomonė, kurie iš šių ekonominių-socialinių veiksnių turi įtakos jų studijų srities pasirinkimui mokykloje (N=107)

Pagal anketų duomenis teigtina, kad visi anketoje pateikti ekonominiai-socialiniai veiksniai, turi įtakos, jų studijų srities pasirinkimui. Tačiau vėl gi reikia pastebėti, kad vaikinams studijų srities pasirinkimui, didžiausią įtaką turi mokslo bei technikos pažangos. Tokį atsakymo variantą pažymėjo daugiau nei puse apklaustųjų (53,3 proc.). Atlikus apklausos analizę, taip pat paaiškėjo, kad kiti veiksniai, tokie kaip – bendra ekonominė situacija, gyvenamoji aplinka, šeimos ekonominė, socialinė ir kultūrinė padėtis, vaikinams taip pat yra labai svarbūs, besirenkant studijų sritį mokykloje. Veiksny, kuris labai mažai turi įtakos vaikinų studijų srities pasirinkimui, buvo įvardintas, kaip draugo pasirinkta studijų sritis, kad šis ekonominis-socialinis veiksnys visiškai neturi įtakos pažymėjo net 81,9 proc. vaikinų.

Respondenčių merginų, apklausoje taip pat buvo klausama, kurie ekonominiai-socialiniai veiksniai turi įtakos jų studijų srities pasirinkimui mokykloje. Gauti rezultatai pateikti 13 paveiksle.

13 pav. Merginų nuomonė, kurie iš šių ekonominių-socialinių veiksnių turi įtakos jų studijų srities pasirinkimui mokykloje (N=112)

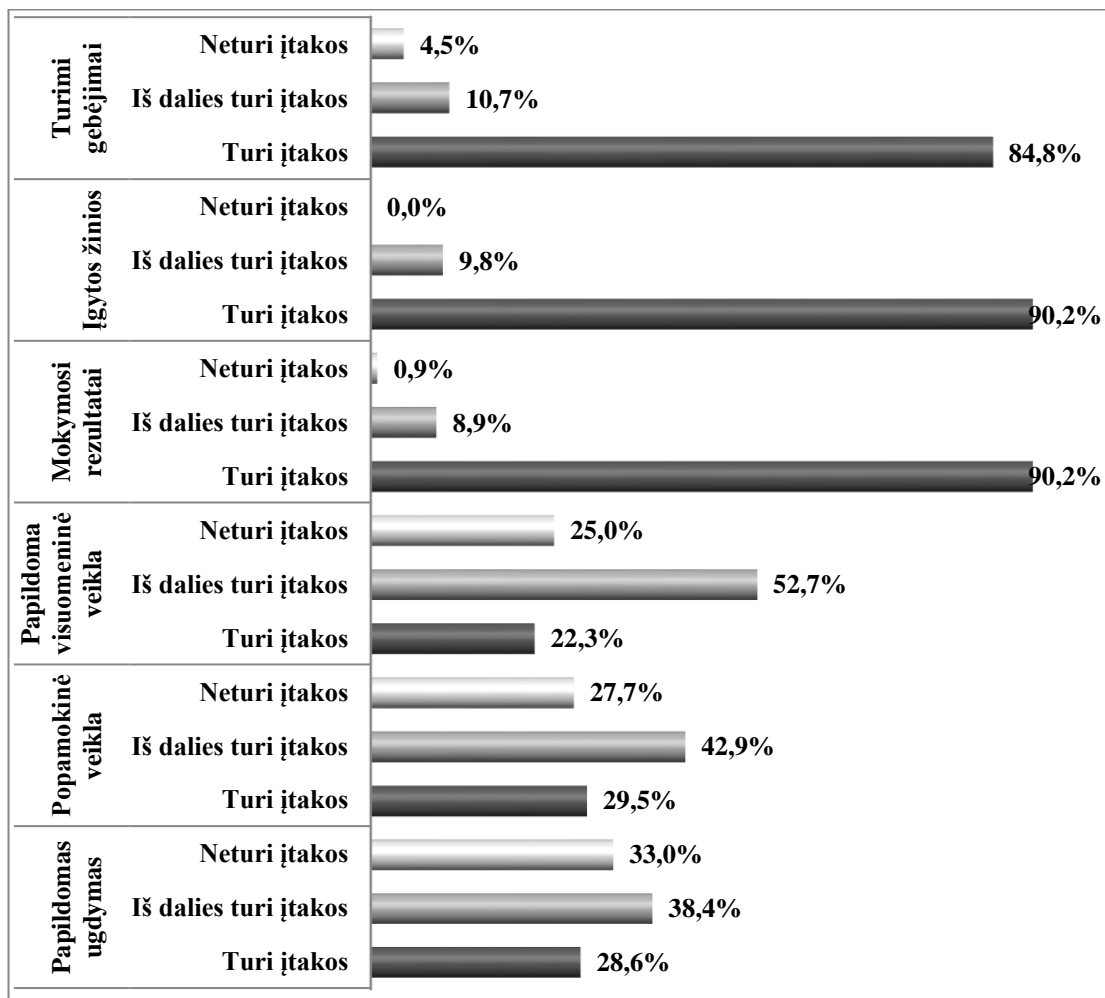
Pagal turimų anketų duomenis galima teigti, kad merginoms taip pat kaip ir vaikinams pateikti ekonominiai-socialiniai veiksniai, turi įtakos, jų studijų srities pasirinkimui. Didžioji dalis apklaustų merginų teigia, kad šeimos ekonominė padėtis, mokslo bei technikos pažanga ir bendra ekonominė situacija turi daugiausia įtakos jų studijų srities pasirinkimui. Tokius veiksnius, kaip – šeimos socialinė ir kultūrinė padėtis, gyvenamoji aplinka pažymėjo mažesnę dalis merginų. Taip pat galima daryti išvadas, kad merginoms draugo(-ės) pasirinkta studijų sritis turi mažiausiai įtakos jų tolimesniam mokymosi keliui. Tokį atsakymo variantą pažymėjo 73,2 proc. respondenčių.

Pagal anketų duomenis teigtina, kad visi išvardinti atsakymo variantuose veiksniai tiek vaikinams, tiek merginoms turi įtakos jų tolimesniam mokymuisi. Gauti tyrimo

duomenys dar kartą patvirtina L. Paurienės (2001) teiginį, kad dažnai mokinių profesinį apsisprendimą nulemia gyvenamoji aplinka, šeimos ekonominė, socialinė ir kultūrinė padėtis.

Pedagoginiai veiksniai taip pat turi įtakos mokinių studijų srities pasirinkimui. Renkantis studijų sritį yra daugiau renkama pagal veiklos sėkmingumą (pažangumą). Dažnai mokykloje galima pastebėti, kad ne visi vienodai reaguoja į jų įvertinimus. Vienas lieka savimi nepatenkintas gavęs aukštesnį įvertinimą, o kitas džiaugiasi ketvirtuku. Moksleivio įvertinimas yra panašus į visuomeninį žmogaus pasiekimų įvertinimą (Paurienė, 2001).

Respondenčių merginų, anketoje buvo klausta kurie iš pedagoginių veiksnių turi įtakos jų studijų srities pasirinkimui mokykloje. Gauti rezultatai pateikti 14 paveiksle.

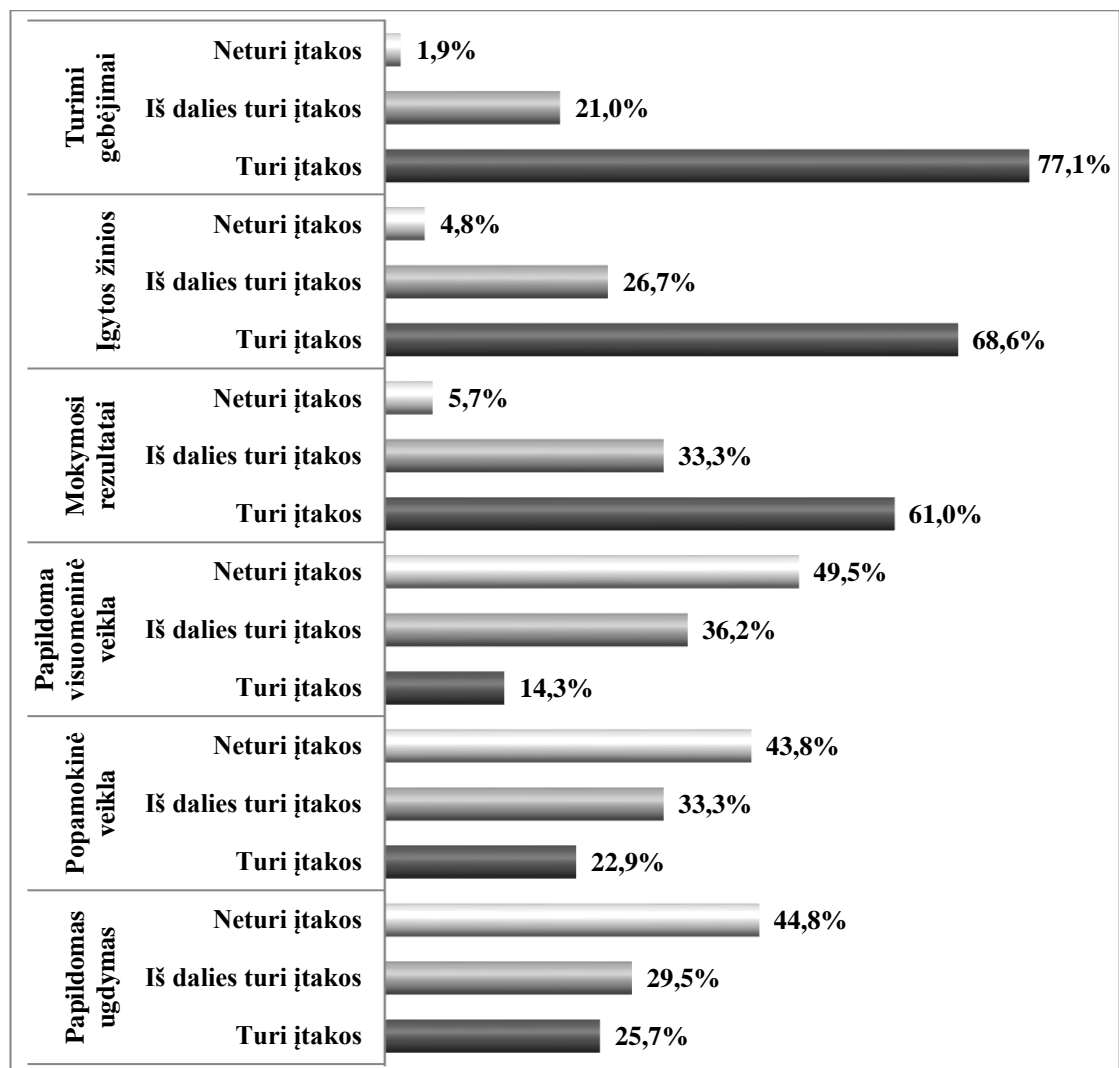

14 pav. Merginų nuomonė, kurie iš šių pedagoginių veiksnių turi įtakos jų studijų srities pasirinkimui mokykloje (N=112)

Pagal apklaustų merginų anketų duomenis, galima pastebėti, kad dominuoja trys pagrindiniai pedagoginiai veiksniai, kurie turi labai didelę įtaką merginoms renkantis studijų sritį mokykloje. 90,2 proc. merginų pažymėjo, kad įgytos žinios, bei mokymosi rezultatai, o 84,8 proc. – turimi gebėjimai, turi įtakos jų studijų srities pasirinkimui. Tolygiai pasiskirstė apklausoje dalyvavusių merginų nuomonė, kad, popamokinė veikla (29,5 proc.), papildomas ugdymas (28,6 proc.) ir papildoma visuomeninė veikla (22,3 proc.) turi įtakos jų studijų srities pasirinkimui.

Respondentų, vaikinų, apklausoje taip pat buvo klausama, kurie pedagoginiai veiksniai turi įtakos jų studijų srities pasirinkimui mokykloje. Gauti rezultatai pateikti 15 paveiksle.

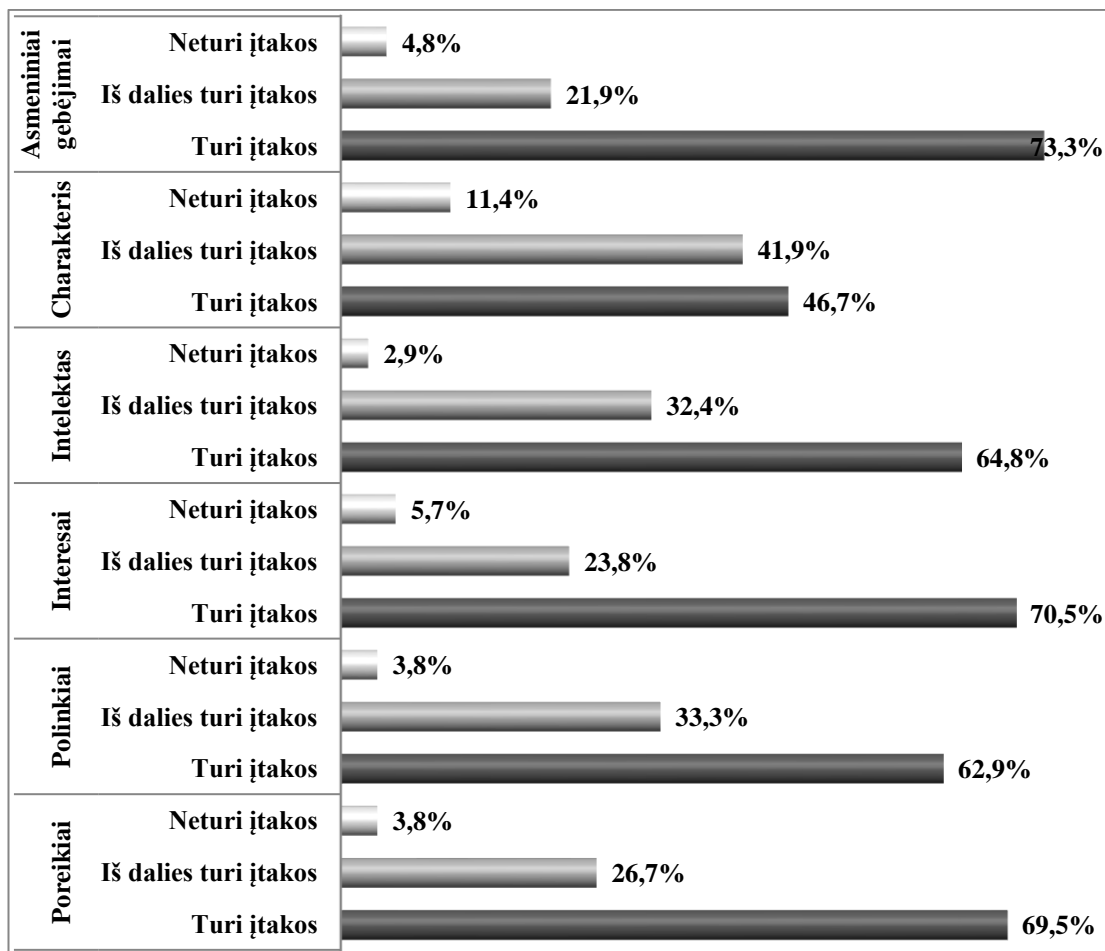
15 pav. Vaikinų nuomonė, kurie iš šių pedagoginių veiksnių turi įtakos jų studijų srities pasirinkimui mokykloje (N=107)

Pagal turimus duomenis, galima pastebėti, kad vaikinių pateiktuose atsakymuose taip pat dominuoja trys pagrindiniai pedagoginiai veiksniai: turimi gebėjimai 77,1 proc., įgytos žinios 68,6 proc. ir mokymosi rezultatai 61 proc. Gimnazistų, vaikinių, nuomonė, gan tolygiai pasiskirstė, kad papildoma visuomeninė veikla (49,5 proc.), popamokinė veikla (43,8 proc.) ir papildomas ugdymas (44,8 proc.) visiškai neturi įtakos jų studijų srities pasirinkimui.

Taigi, atlikus vaikinių ir merginų anketinių duomenų analizę, galima pastebėti, kad mokiniams renkantis studijų sritį didžiausią įtaką daro šie pedagoginiai veiksniai: turimi gebėjimai, įgytos žinios ir mokymosi rezultatai, tai iš dalies patvirtina L. Paurienės (2001) pateiktą nuomonę, kad renkantis studijų sritį daugiausiai atsižvelgiama į mokymosi sėkmingumą (pažangumą).

Psichologiniai veiksniai taip pat yra labai svarbūs mokinių profesiniam apsisprendimui. Šių veiksnių yra labai daug, bet tyrimo metu buvo nagrinėjami tik pagrindiniai: asmeniniai gebėjimai, charakteris, intelektas, interesai, polinkiai ir poreikiai.

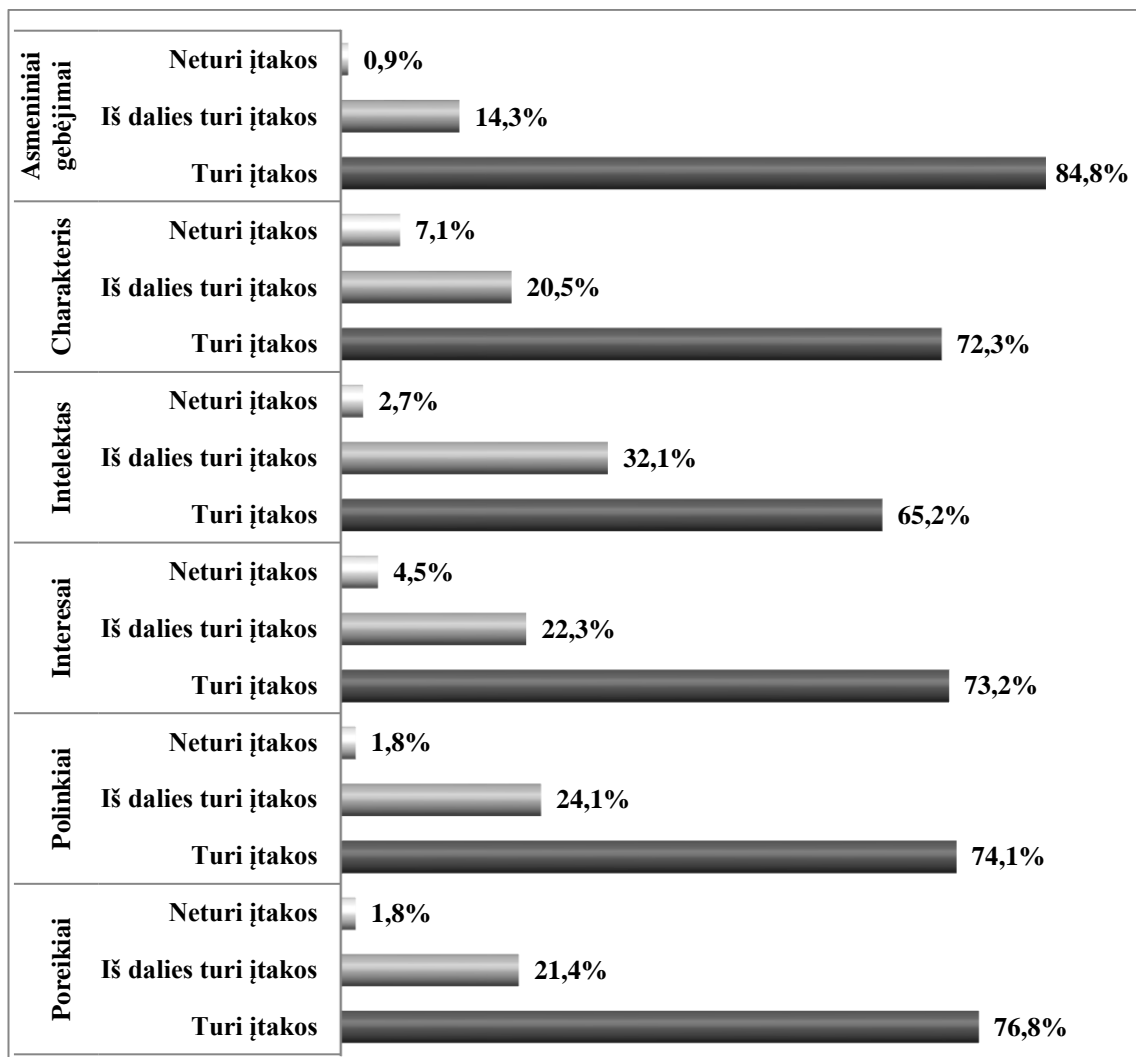
Apklausoje dalyvavusių vaikinių nuomonė pasiskirstė tolygiai. Gauti rezultatai pateikti 16 paveiksle.

16 pav. Vaikinių nuomonė, kurie iš šių psichologinių veiksnių turi įtakos jų studijų srities pasirinkimui mokykloje (N=107)

Pagal gautus tyrimo rezultatus galima pastebėti, kad vaikams visi anketoje pateikti psichologiniai veiksniai turi daugiausiai įtakos jų studijų srities pasirinkimui. Didžiausią reikšmę respondantai vaikinai teikė asmeniniams gebėjimams (73,3 proc.), nors interesai (70,5 proc.), poreikiai (69,5 proc.), intelektas (64,8 proc.), polinkiai (62,9 proc.), charakteris (46,7 proc.) vaikinių nuomonę, taip pat turi didelę įtaką studijų srities pasirinkimui.

Merginų anketų duomenys parodė, kad taip pat kaip vaikams taip pat yra svarbūs psichologiniai veiksniai. Gauti anketų rezultatai pateikiami 17 paveiksle.

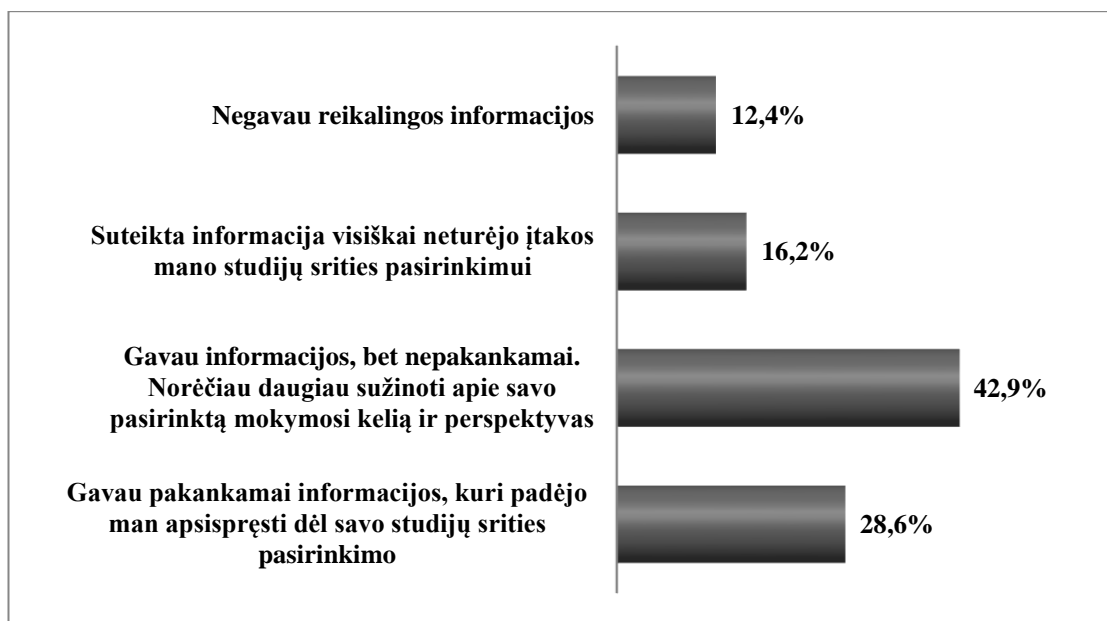

17 pav. Merginų nuomonė, kurie iš šių psichologinių veiksnių turi įtakos jų studijų srities pasirinkimui mokykloje (N=112)

Didžioji dalis merginų visus išvardintus psichologinius veiksnius įvardino kaip darančius įtaką jų studijų srities pasirinkimui. Rezultatai pasiskirstė labai tolygiai. Merginos panašiai, kaip ir vaikinai teigia, kad daugiausiai studijų srities pasirinkimui įtakos turintį veiksnių įvardino – asmeninius gebėjimus. Tokį variantą pažymėjo net 84,4 proc. apklaustų merginų. Taip pat didžioji dalis respondenčių kaip labai svarbius veiksnius įvardino poreikius (76,8 proc.), polinkius (74,1 proc.), interesus (73,2 proc.), šiek tiek mažesnė dalis, merginų įvardino intelektą (65,2 proc.).

Taigi galima teigti, kad gimnazistams psichologiniai veiksniai yra labai svarbūs renkantis tolesnį mokymosi kelią. Šie gauti rezultatai tik dar kartą patvirtina, kad karjeros pasirinkimui geras savęs pažinimas yra labai svarbus niuansas.

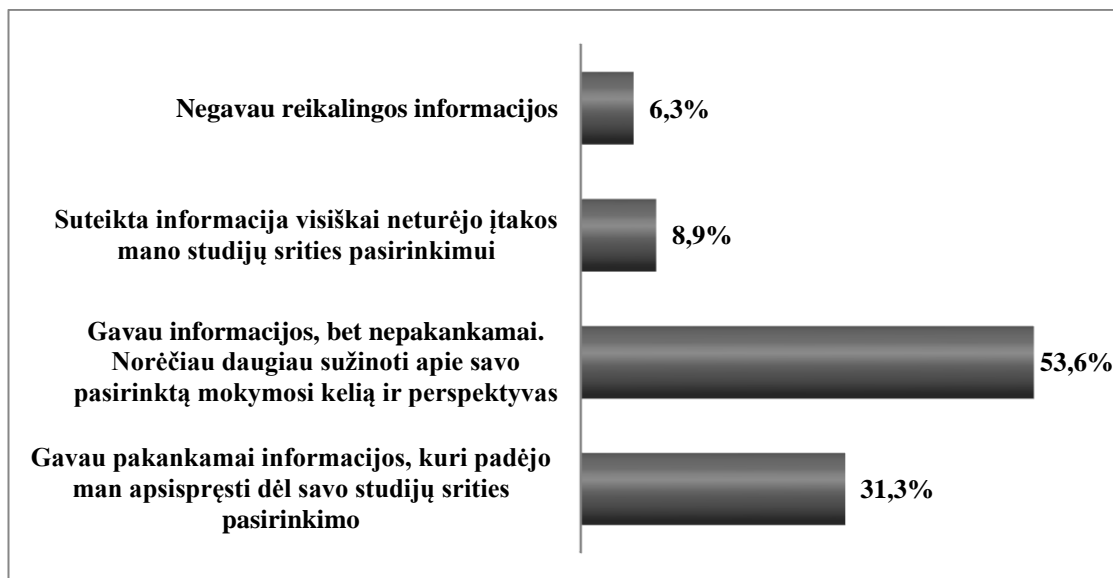
Pateiktose anketose respondentų buvo klausiama, kaip jie yra (buvo) konsultuojami apie savo studijų srities pasirinkimą. Taip pat buvo siekiama išsiaiškinti ar prieš renkantis studijų sritį mokiniai gavo pakankamai informacijos apie savo studijų srities pasirinkimą, būsimą profesiją, aukštąsias mokyklas ir kitą jiems būtiną informaciją. Apklausoje dalyvavusių vaikinių nuomonės pasiskirstymas pateikiamas 18 paveiksle.

18 pav. Vaikinių pasiskirstymas pagal tai, ar prieš renkantis studijų sritį gavo pakankamai informacijos apie studijų srities pasirinkimą, būsimą profesiją, aukštąsias mokyklas ir kitą informaciją (N=107)

Didžioji dalis vaikinių teigia, kad gavo informacijos, bet nepakankamai. Ši dalis respondentų tai yra 42,9 proc., norėtų daugiau sužinoti apie savo pasirinktą mokymosi kelią ir perspektyvas. Mažesnę dalis vaikinių, 4,2 proc. teigia, kad jie gavo pakankamai informacijos ir ši informacija padėjo jiems apsispręsti dėl savo studijų srities pasirinkimo. Iš visų apklaustų vaikinių 16,2 proc. teigia, kad suteikta informacija visiškai neturėjo įtakos jų studijų srities pasirinkimui, o mažiausia dalis apklaustųjų 12,4 proc. tvirtina, kad negavo reikiamos informacijos.

Apklausoje dalyvavusių merginų taip pat buvo klausiama ar jos gavo pakankamai informacijos apie savo studijų srities pasirinkimą, būsimą profesiją, aukštąsias mokyklas ir kitą jiems būtiną informaciją. Merginų atsakymų rezultatai pateikiami 19 paveiksle.

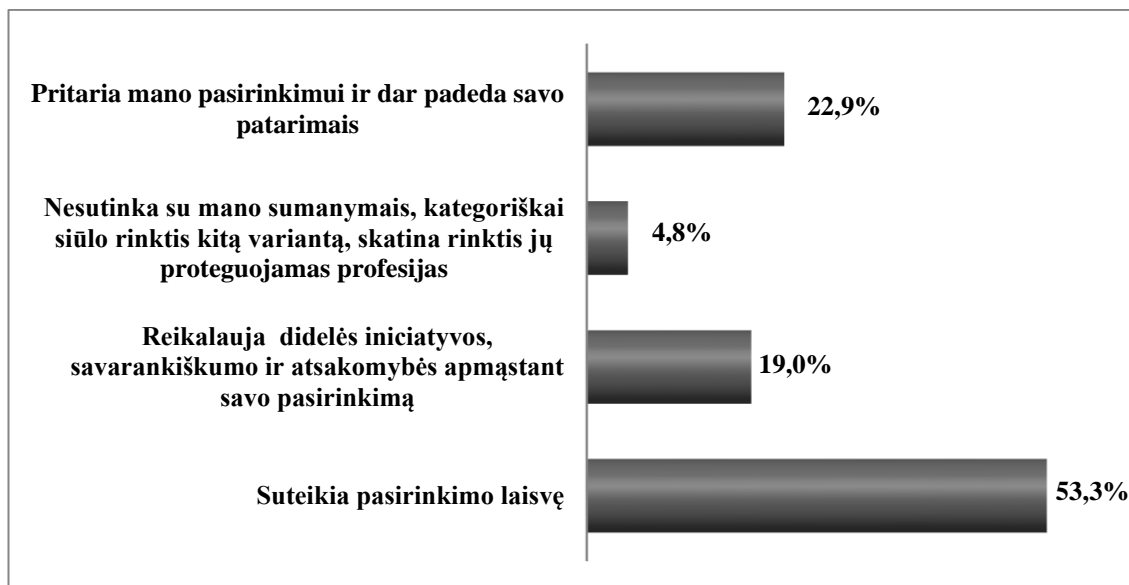
19 pav. Merginų pasiskirstymas pagal tai, ar prieš renkantis studijų sritį gavo pakankamai informacijos apie studijų srities pasirinkimą, būsimą profesiją, aukštąsias mokyklas ir kitą informaciją (N=112)

Atlikto tyrimo rezultatai dar kartą patvirtino, kad daugiau nei puse apklaustų merginų gavo informacijos, bet nepakankamai apie savo studijų srities pasirinkimą. Jos norėtų daugiau sužinoti apie savo pasirinktą mokymosi kelią ir perspektyvas. Merginų atsakymų analizė parodė, kad mažesnė dalis apklaustųjų 31,3 proc. gavo pakankamai informacijos, kuri padėjo joms apsispręsti dėl savo studijų srities pasirinkimo. Galima pastebėti, kad merginų ir vaikinių pateiktuose atsakymuose vyrauja ta pati tendencija. Mažiausia dalis gimnazisčių tvirtina, kad suteikta informacija visiškai neturėjo įtakos jų studijų srities pasirinkimui arba kad mokinės negavo reikalingos informacijos.

Taigi apibendrinant tiek vaikinių, tiek merginų gautus tyrimo rezultatus galima daryti išvadas, kad mokykloje mokiniai iš dalies yra tinkamai informuojami ir konsultuojami apie studijų srities pasirinkimą bei gauna pakankamai informacijos apie tai.

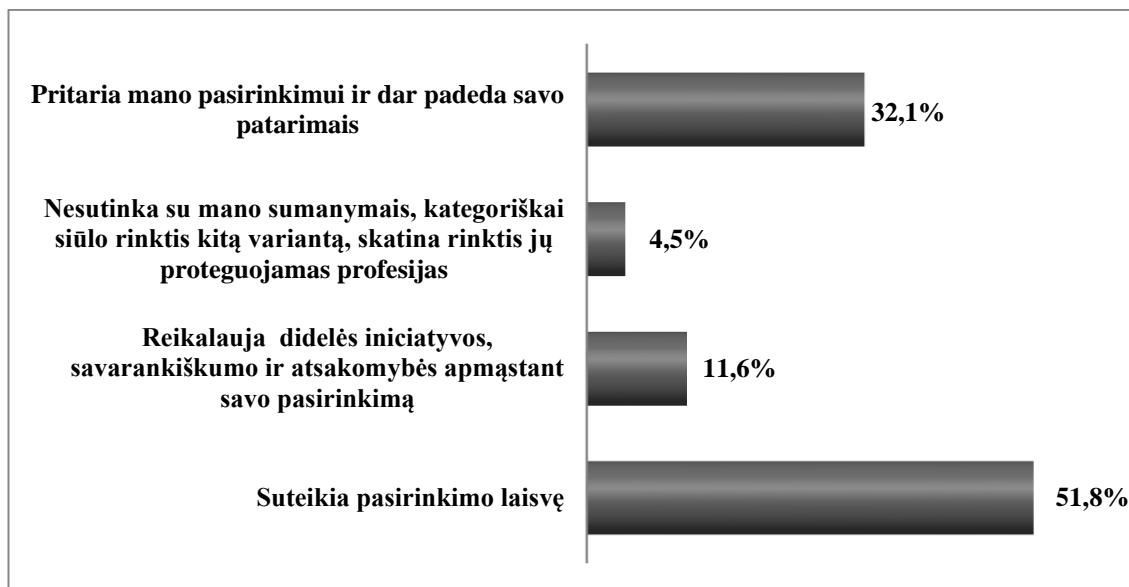
Patirtis rodo, kad jaunuoliams labai svarbi suaugusiųjų (tėvų, globėjų) nuomonė, dažnai nulemianti apsisprendimą. Idealu, jei tėvai gali labai rimtai pažiūrėti į savo vaiko rinkimąsi, padėti jam apsispręsti. Deja nemaža dalis tėvų bando primesti vaikams savo nuomonę, todėl skatina rinktis jų proteguojamas profesijas, o kartais per vaikus bando realizuoti savo neišsipildžiusias svajones (Paurienė, 2001).

Respondentų, vaikinių, buvo klausama koks tėvų (globėjų) požiūris į jų mokymosi srities pasirinkimą. Gauti tyrimo rezultatai pateikiami 20 paveiksle.

20 pav. Vaikinų nuomonė, apie tėvų (globėjų) požiūrį į jų mokymosi srities pasirinkimą (N=107)

Pagal gautus rezultatus, galima teigti, kad daugumos vaikinų tėvai (globėjai) suteikia savo vaikams pasirinkimo laisvę. Tokį atsakymo variantą pažymėjo daugiau nei pusę apklausoje dalyvavusių vaikinų (53,3 proc.). Pasak apklaustų vaikinų, 22,9 proc. teigia, kad jų tėvai (globėjai) pritaria jų pasirinkimui ir dar padeda savo patarimais. Mažesnę dalis apklaustųjų teigia, kad jų tėvai (globėjai) reikalauja iš jų didelės iniciatyvos, savarankiškumo ir atsakomybės apmąstant savo pasirinkimą (19 proc.), o mažiausia dalis apklaustų vaikinų teigia, kad tėvai (globėjai) nesutinka su jų sumanymais, kategoriškai siūlo rinktis kitą variantą, skatina rinktis jų proteguojamas profesijas (4,8 proc.). Merginų nuomonė pasiskirstė labai panašiai, kaip ir vaikinų. Gauti tyrimo rezultatai pateikti 21 paveiksle.

21 pav. Merginų nuomonė, apie tėvų (globėjų) požiūrį į jų mokymosi srities pasirinkimą (N=112)

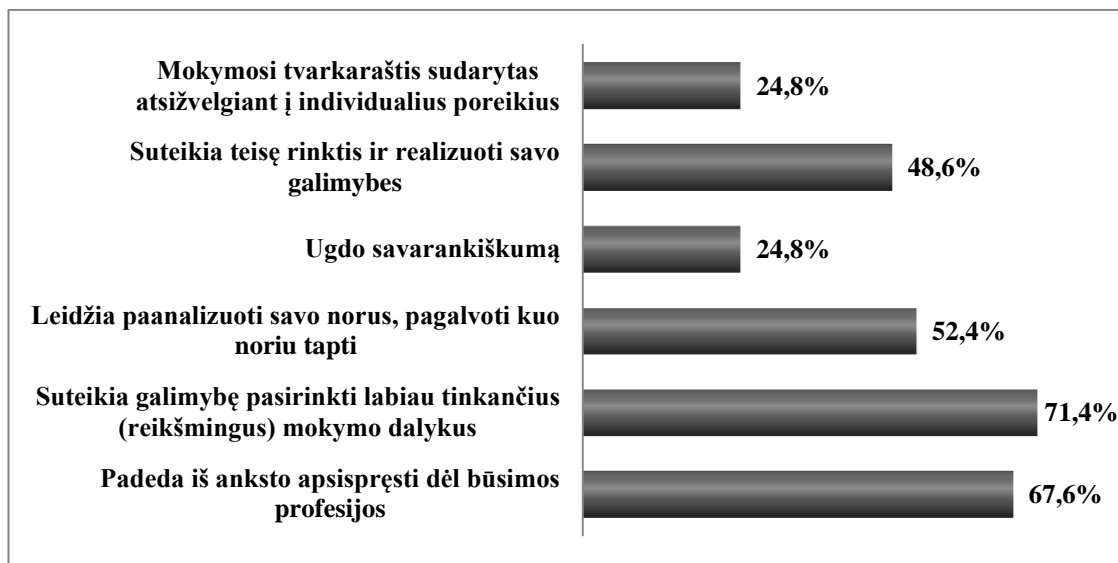
51,8 proc. apklausoje dalyvavusių merginų teigia, kad tėvai (globėjai) suteikia pasirinkimo laisvę. Mažesnę dalis merginų, tai yra 32,1 proc. teigia, kad jų tėvai (globėjai) pritaria jų pasirinkimui ir dar padeda savo patarimais, bei 11,6 proc. merginų pažymėjo, kad jų tėvai (globėjai) reikalauja iš jų didelės iniciatyvos, savarankiškumo ir atsakomybės apmąstant savo pasirinkimą. Ir mažiausia dalis respondenčių teigia, kad jų tėvai (globėjai) nesutinka su jų sumanymais, kategoriškai siūlo rinktis kitą variantą, skatina rinktis jų proteguojamas profesijas.

Tyrimo rezultatai parodė, kad mokiniams tėvai suteikia visišką pasirinkimo laisvę, leidžia savarankiškai spręsti dėl tolimesnio mokymosi kelio, kartais padeda savo patarimais. Tik labai maža dalis tėvų nesutinka su mokinių profesijos pasirinkimu. Šis tyrimas atvirkščiai nei teigia L. Paurienė (2001) leidžia daryti išvadas, kad dauguma tėvų, ugdo jaunuolių savarankiškumą ir tokiu būdu skatina juos būti atsakingais.

3.4. Pasirinktos studijų srities ir būsimos profesijos ryšys

Atliekant tyrimą buvo domėtasi, kuo yra naudingas studijų srities pasirinkimas mokykloje. Apklausoje dalyvavusių vaikinių anketų rezultatai pateikti 22 paveiksle.

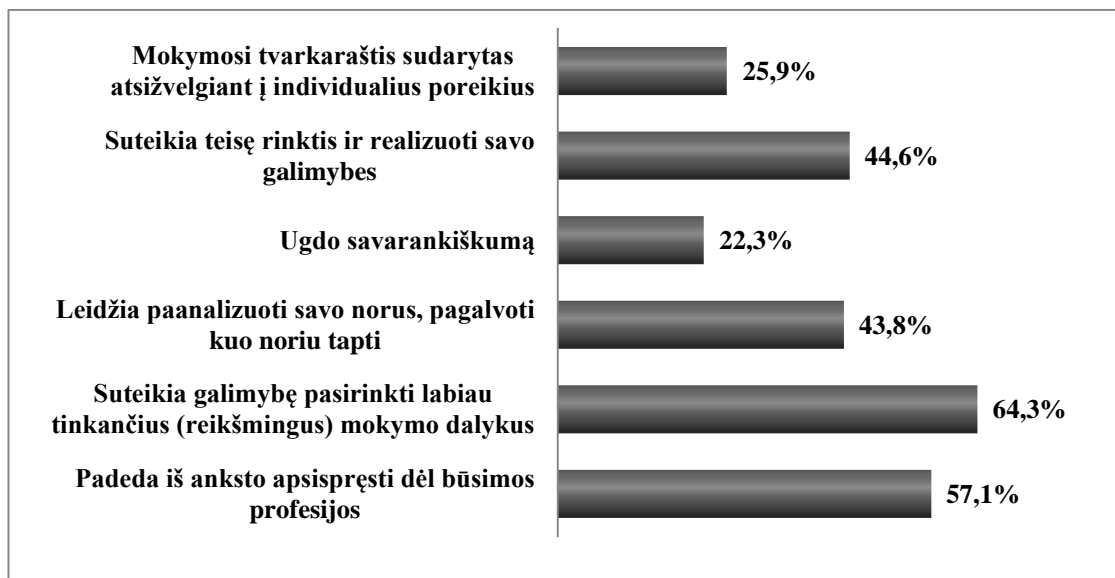

22 pav. Vaikinų nuomonė, kuo yra naudingas studijų sričių pasirinkimas mokykloje (N=107)

Pagal pateiktus tyrimo rezultatus galima teigti, kad daugumai vaikinų (71,4 proc.) studijų srities pasirinkimas suteikia galimybę iš anksto pasirinkti labiau tinkančius (reikšmingus) mokymo dalykus, bei padeda iš anksto apsispręsti dėl būsimos profesijos (67,6 proc.). Taigi galima daryti prielaidą, kad didžioji dalis gimnazistų turi susiformavę nuomonę dėl savo būsimos profesijos ar specialybės. Studijų sričių pasirinkimas – leidžia paanalizuoti savo norus ir pagalvoti kuo nori tapti ateityje, bei suteikia teisę rinktis ir realizuoti savo galimybes nurodo. Šiuos anketoje pateiktus teiginius nurodo beveik puse apklaustų vaikinų. Taigi galima teigti, kad šis diferencijuotas mokymas iš dalies priverčia mokinius susimąstyti ir rimtai pagalvoti apie savo ateities planus. Nedidelė dalis mokinių mano, kad studijų srities pasirinkimas ugdo jų savarankiškumą, bei leidžia mokymosi tvarkaraštį sudaryti atsižvelgiant į individualius poreikius. Šie teiginiai leidžia teigti, kad mokiniams labai svarbu, kad mokykloje būtų atsižvelgama į jų asmeninius interesus ir laisvai leistų mokytis tuos dalykus, kurių jiems galbūt prireiks ateityje.

Respondenčių, merginų taip pat buvo klausama, kuo naudingas studijų srities pasirinkimas mokykloje, gauti anketų rezultatai pateikti 23 paveiksle.

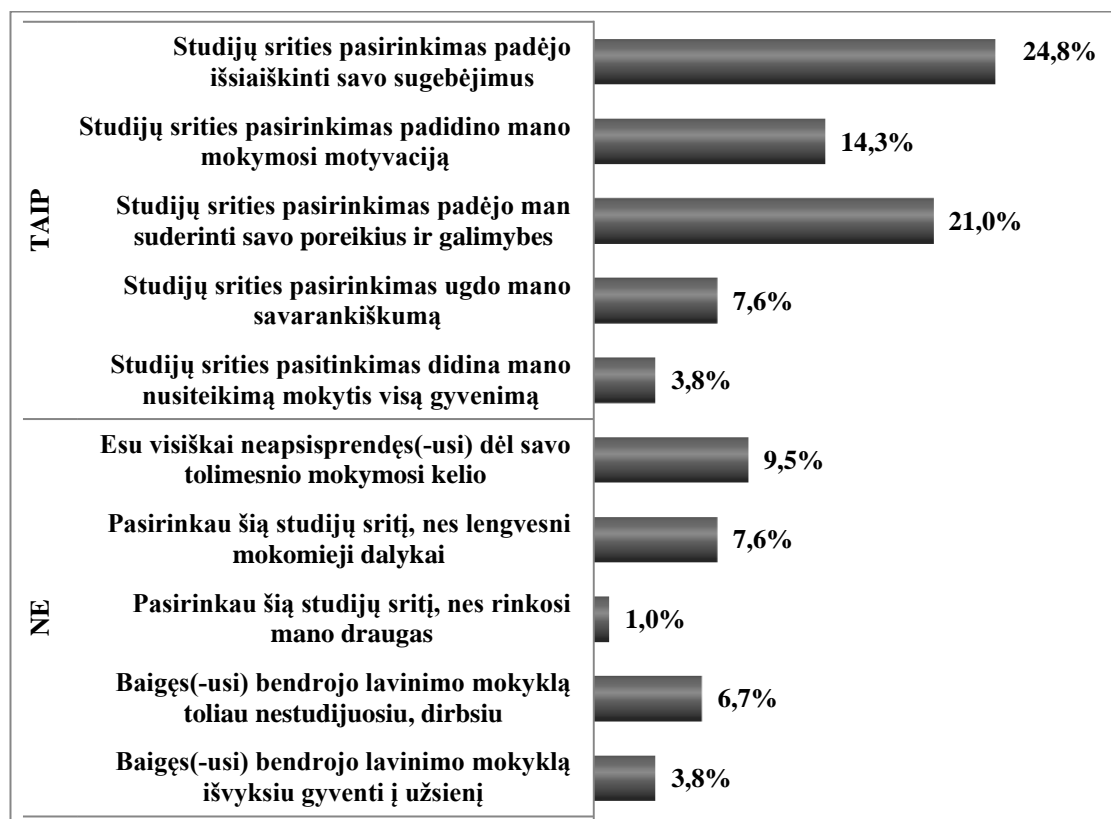
23 pav. Merginų nuomonė, kuo yra naudingas studijų sričių pasirinkimas mokykloje (N=112)

Atlikus anketų duomenų analizę, pastebėta, kad merginoms taip pat kaip ir vaikinams studijų srities pasirinkimas suteikia galimybę pasirinkti labiau tinkančius mokymo dalykus. Tokį teiginį nurodė 64,3 proc. apklausoje dalyvavusių merginų. Taip pat atliekant tyrimą paaiškėjo, kad 57,1 proc. merginų labai svarbu, kad pasirinkta studijų sritis padeda iš anksto nuspręsti dėl būsimos profesijos, o šiek tiek mažiau nei pusę aplaustų merginų pažymėjo, kad studijų srities pasirinkimas leidžia paanalizuoti save, sužinoti savo norus, bei suteikia teisę laisvai rinktis, bei realizuoti save. Taigi galima daryti prielaidą, kad merginos taip pat kaip ir vaikinai turi susiformavusią nuomonę dėl savo būsimos profesijos ar specialybės. Pagal merginų atsakymų gausumą, galima manyti, kad individualaus mokymosi tvarkaraščio sudarymas, savarankiškumo ugdymas, nėra pagrindinis diferencijuoto mokymo privalumas.

Taigi apibendrinant gautus rezultatus, galima teigti, kad ši mokinių nuostata iš dalies patvirtina L. Šiaučiukienės (2001) ir G. Kaminskienės (2001) teiginį, kad studijų srities pasirinkimas mokykloje garantuoja sąlygas mokiniui pasirinkti savo poreikius, polinkius, interesus atitinkantį mokymo turinį bei veiklą, patirti tam tikrą pasitinkimą, patenkinti savo poreikius ir lūkesčius, siekti numatytų tikslų.

Norint išsiaiškinti studijų srities pasirinkimo sąsajas su mokinių profesiniu apsisprendimu mokykloje, buvo siekiama išsiaiškinti ar studijų srities pasirinkimas turi įtakos mokinių apsisprendimui dėl būsimos profesijos. Vaikinų pasiskirstymas pagal tai, ar

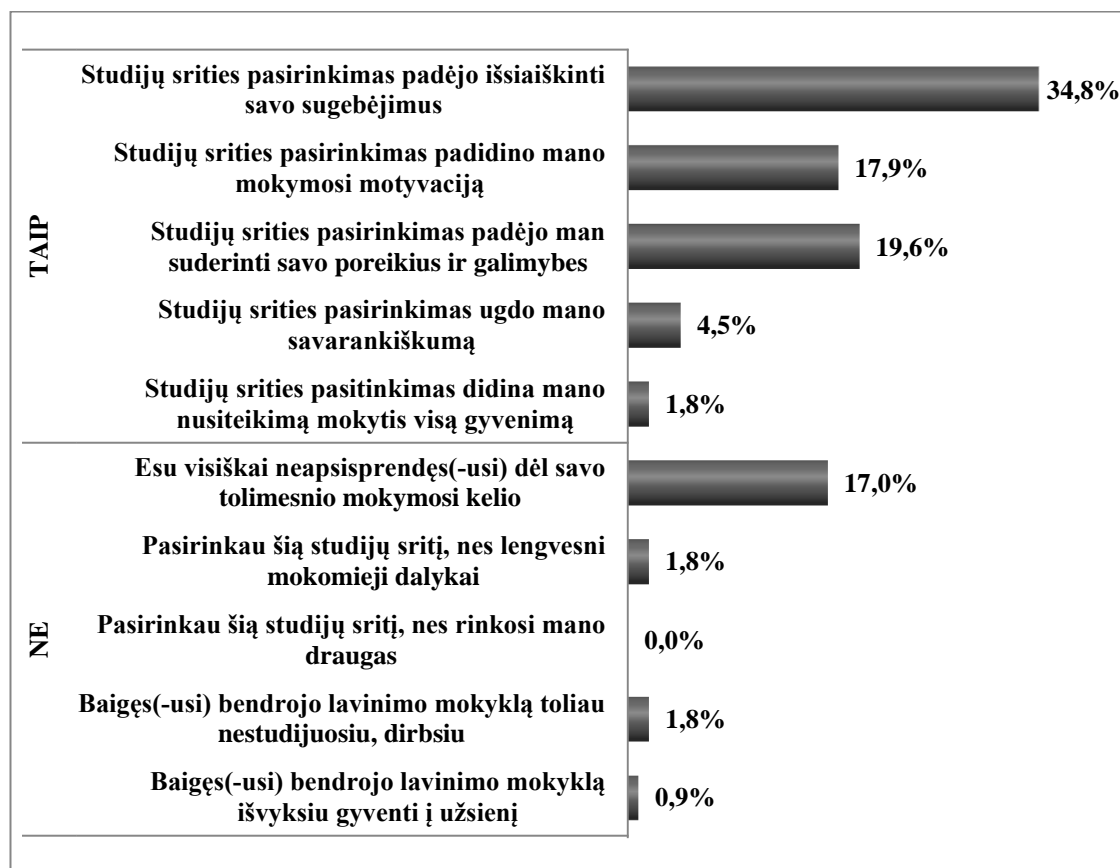
studijų srities pasirinkimas turi įtakos jų apsisprendimui dėl būsimos profesijos, pateiktas 24 paveiksle.

24 pav. Vaikinių pasiskirstymas pagal tai, ar studijų srities pasirinkimas turi įtakos jų apsisprendimui dėl būsimos profesijos (N=107)

Didžioji dalis respondentų, vaikinių, teigia, kad studijų srities pasirinkimas turi įtakos jų apsisprendimui dėl būsimos profesijos, nes studijų srities pasirinkimas padėjo jiems išsiaiškinti savo sugebėjimus, bei padėjo suderinti jų poreikius ir galimybes. Taip pat 14,3 proc. apklaustų vaikinių teigia, kad studijų srities pasirinkimas padidino jų mokymosi motyvaciją, taigi galima daryti išvadą, kad sutudijų srities pasirinkimas X klasėje, mokiniams padeda nusistatyti savo tikslą ir sistemingai jo siekti. Labai maža dalis gimnazistų nurodė, kad studijų srities pasirinkimas neturėjo įtakos dėl jų būsimos profesijos. Teigtina, kad tokį atsakymo variantą pažymėjo ta dalis mokinių, kurie yra jau tvirtai apsisprendę dėl savo ateities, pavyzdžiui toliau nežada studijuoti arba ketina išvykti gyventi į užsienio šalis. Taip pat reikia atkreipti dėmesį į tai, kad yra tokia dalis mokinių, kurie visiškai nėra apsisprendę dėl savo tolimesnio mokymosi kelio ir nežino kur jie stos baigę bendro lavinimo mokyklą ir nežino kokią profesiją pasirinks.

Apklausoje dalyvavusių merginų taip pat buvo klausta, ar studijų srities pasirinkimas turi įtakos jų apsisprendimui dėl būsimos profesijos. Rezultatai pateikti 25 paveiksle.

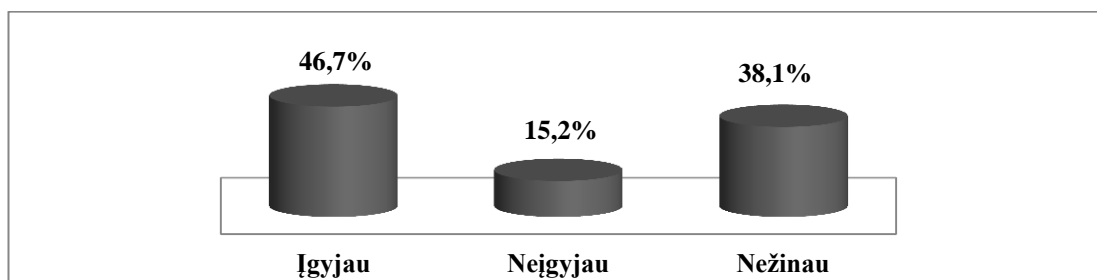
25 pav. Merginų pasiskirstymas pagal tai, ar studijų srities pasirinkimas turi įtakos jų apsisprendimui dėl būsimos profesijos (N=112)

Didžioji dalis respondenčių teigia, kad studijų srities pasirinkimas padėjo joms išsiaiškinti savo sugebėjimus, suderinti savo poreikius ir galimybes bei padidino motyvaciją mokytis. Gauti tyrimo rezultatai rodo, kad didžioji dalis merginų taip pat kaip ir vaikinių yra apsisprendę dėl savo tolimesnio mokymosi kelio, o mokymasis pagal individualius studijų planus padėjo išsiaiškinti savo poreikius ir pilnai apsirpęsti dėl savo būsimos profesijos. Mažai naudos iš studijų srities pasirinkimo gavo tos merginos, kurios yra visiškai neapsisprendusios dėl savo tolimesnio mokymosi kelio arba rinkosi tokius dalykus, kurie yra tiesiog lengvesni mokytis. Tokius atsakymų variantus pažymėjo mažiau nei 20 proc. merginų.

Atlikus duomenų analizę, galima pastebėti, kad didesnė dalis vaikinių, nei merginų ir nusprendę toliau nebestudijuoti arba išvykti gyventi į užsienio šalis. Apibendrinant reikia pastebėti, kad tyrimo rezultatai yra džiuginantys, nes didžioji dalis mokinių yra

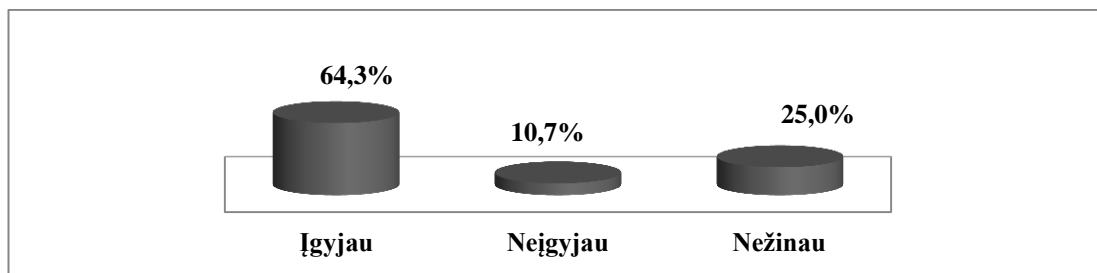
apsisprendę dėl savo būsimos profesijos ar bent žino kuria sritim jie nori toliau tęsti mokslus, taigi galima daryti išvadas, kad studijų srities pasirinkimas turi įtakos mokinių apsisprendimui dėl būsimos profesijos.

Mokydamiesi pagal individualius mokymosi planus moksleiviai įgyja naujos mokymosi patirties. Mokinių buvo klausta, ar mokydamiesi pagal, jiems sudarytus, individualius mokymosi planus jie įgijo naujos mokymosi patirties. Gauti, apklaustų vaikinių, atsakymų rezultatai pateikti 26 paveiksle.

26 pav. Vaikinių pasiskirstymas pagal tai, ar mokydamiesi pagal individualių mokymosi planą įgyjo naujos mokymosi patirties (N=107)

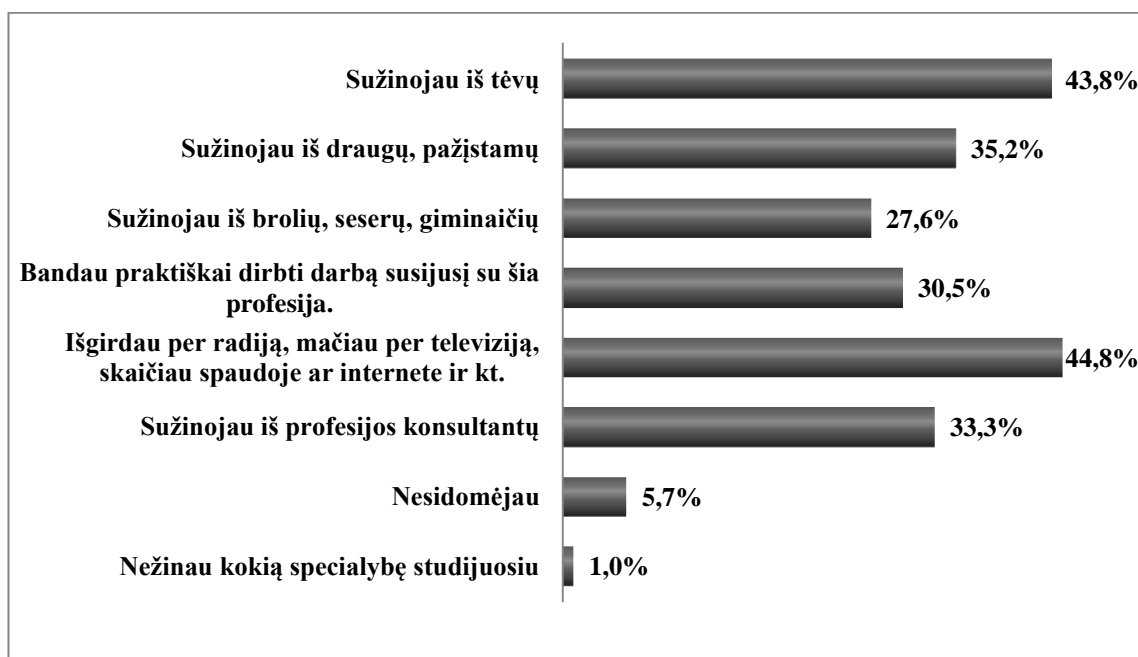
Iš pateiktų atsakymų aišku, kad net 46,7 proc. vienuoliktokų ir dvyliktokų vaikinių įgijo naujos mokymosi patirties. 38,1 proc. apklaustųjų atsakė nežinantys ar mokydamiesi pagal individualių mokymosi planą įgyjo naujos patirties, 15,2 proc. vaikinių teigia, kad mokydamiesi pagal individualių mokymosi planą jie naujos patirties neįgyjo. Tai leidžia daryti prielaidą, kad mokymasis pagal pasirinktą studijų sritį yra naudingas ne vien dėl to, kad mokiniai gali išsiaiškinti savo sugebėjimus ar mokytis tik tuos dalykus, kurie jiems bus reikalingi studijuojant, bet ir tai, kad mokiniai mokydamiesi pagal individualių mokymosi planą įgyja daugiau patirties. Merginų taip pat buvo klausama ar besimokant pagal, joms sudarytus, individualius mokymosi planus jos įgijo naujos mokymosi patirties. apklausos rezultatai pateikiami 27 paveiksle.

27 pav. Merginų pasiskirstymas pagal tai, ar mokydamosi pagal individualų mokymosi planą įgyjo naujos mokymosi patirties (N=112)

Pagal pateiktus duomenis galima pastebėti, kad net 20 proc. daugiau merginų, nei vaikinių teigia, kad mokymasis pagal individualų mokymosi planą padeda įgyti daugiau naujos patirties. 10,7 proc. merginų mano, kad toks mokymasis nesuteikia daugiau mokymosi patirties, o 25 proc. – teigia nežiną.

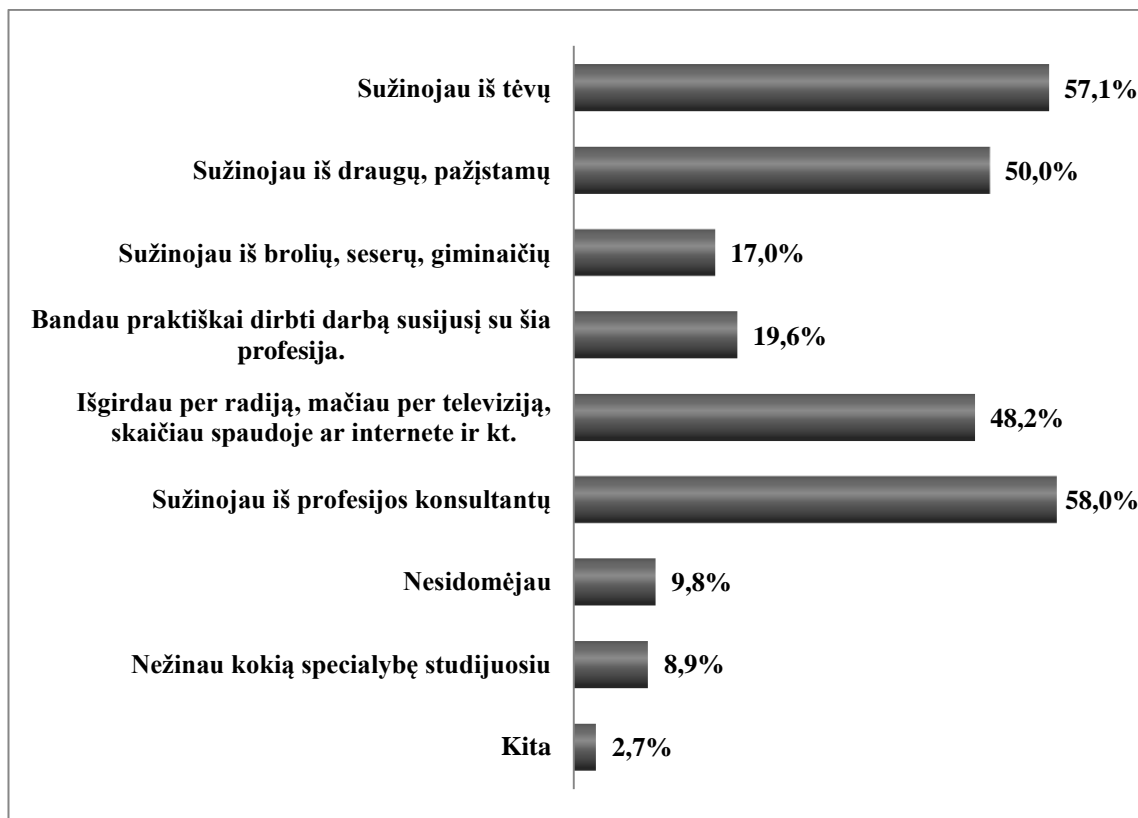
Atliekant tyrimą gimnazistų buvo prašoma įvardinti, kaip jie sužinojo apie savo (norima studijuoti) būsimą profesiją. Apklaustų vaikinių atsakymų rezultatai pateikti 28 paveiksle.

28 pav. Vaikinių nuomonė, kaip jie sužinojo apie savo (norimą studijuoti) būsimą profesiją (N=107)

Apklaustų vaikinių nuomonė pasiskirstė įvairiai. Visų pirma, kaip pagrindinį informacijos šaltinį respondentai įvardino internetą ir kitas informavimo priemones. Tokių

atsakymo variantą pasirinko 44,8 proc. apklaustųjų. Tai visai natūralu, nes šiuo metu internetas yra prieinamas visiems, čia gausu informacijos apie įvairiausias pasaulio universitetus ir studijas, darbo rinką ir kt. Taip pat nereiktų pamiršti ir leidžiamų žurnalų, kurie yra orientuoti į studentą, suteikia patarimų stojant, pateikia duomenis apie populiariausias specialybes ir aukštąsias mokyklas. 43,8 proc. vaikinių teigia, kad apie savo būsimą profesiją sužinojo iš tėvų, o 35,2 proc. – draugų pažyстамų. Tyrimo rezultatai dar kartą patvirtino, kad mokiniams tėvų nuomonė yra labai svarbi renkantis profesiją. Taip pat tam įtakos turi ir tas veiksnys, kad yra mokinių kurie jau nuo pat mažens žinojo kuo nori tapti ateityje, nes jų vienas ar abu tėvai dirba būtent šį darbą. Tokio amžiaus jaunuoliams taip pat didžiulę įtaką turi draugai. Jiems svarbi draugų nuomonė, pavyzdžiui gali būti taip, kad geriausias draugės nori kartu studijuoti viename mieste ir universitete. Pasitaiko ir tokių situacijų, kad draugai renkasi tą pačią studijų sritį arba tą pačią specialybę, nes jie dviese jaučiasi daug smagiau ir saugiau kitoje aplinkoje ir pan. Nemaža dalis vaikinių teigia, kad apie savo būsimą profesiją sužinojo iš profesijos konsultantų, tai tik įrodo, kad karjeros konsultantai mokykloje, išties, mokiniams yra labai reikalingi. Bandau praktiškai dirbti darbą susijusį su šia profesija, taip teigia net 30,5 proc. apklaustų vaikinių. Gauti rezultatai džiugina, kad maždaug trečdalis, apklausoje dalyvavusių gimnazistų, praktiškai bando dirbti darbą susijusį su jų būsimą profesija. Teigtina, kad šie mokiniai tiesiogiai susidūrę su to darbo specifika, jau žinos ko galima tikėtis iš tos specialybės, žinos, kaip tą darbą dirbti. Ši gyvenimiška patirtis jiems tik padės ateityje mokytis ir siekti užsibrėžto tikslo. Pati mažiausia dalis apklaustų vaikinių teigia, kad visai nesidomėjo dėl savo būsimos profesijos. Tokiam atsakymui įtakos galėjo turėti tai, kad yra tokių mokinių, kurie nežada toliau mokytis, arba jau tvirtai yra apsisprendę dėl savo būsimos profesijos. To paties klausimo buvo klausta ir gimnazijoje besimokinančių merginų. Gauti rezultatai pateikti 29 paveiksle.

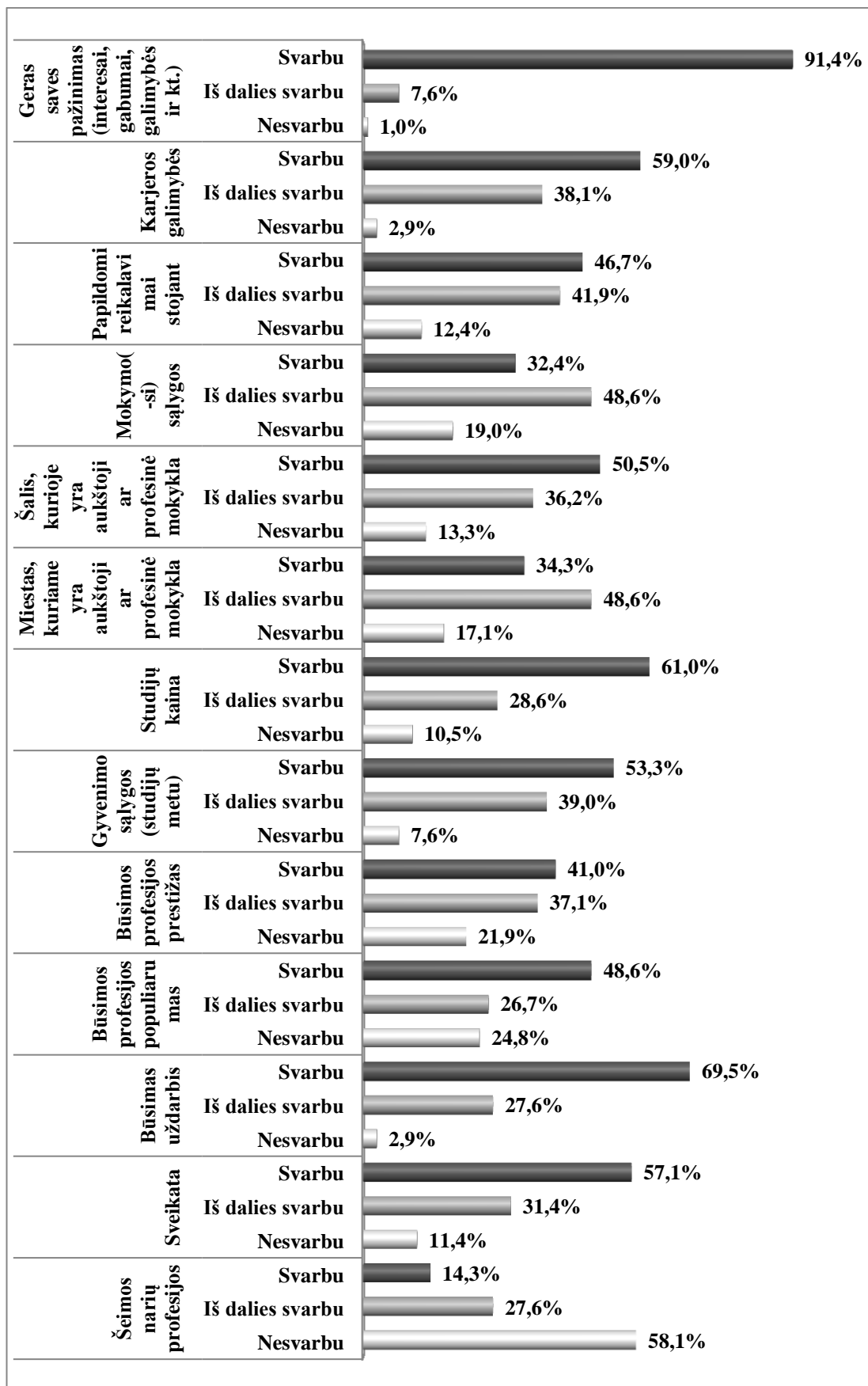

29 pav. Merginų nuomonė, kaip jos sužinojo apie savo (norimą studijuoti) būsimą profesiją (N=112)

Dauguma merginų teigia, kad apie savo būsimą profesiją sužinojo iš profesijos konsultantų, bei tėvų. Šie gauti rezultatai rodo gana didelį tėvų susidomėjimą vaiko būsima profesija. Pusė apklaustų merginų nurodė, kad apie savo profesiją sužinojo iš draugų, pažįstamų. 48,2 proc. – teigia, kad išgirdo per radiją, matė per televiziją, skaitė spaudoje ar internete. Teiginį, bandau praktiškai dirbti darbą susijusį su savo būsima profesija, pasirinko 19,6 proc. tai taip pat nemažas kiekis apklaustųjų. Galima daryti išvadą, kad jaunimas linkęs išbandyti savo jėgas tame darbe, kurį jis nori dirbti ir ateityje. 2,7 proc. merginų įrašė savo atsakymo variantą. Atsakymai buvo tokie: jau nuo pat vaikystės žinojau kuo būsiu arba pasirinkau šią specialybę, nes tėvai yra šios srities specialistai ir nuo pat vaikystės mane skatino rinktis šią profesiją.

Remiantis mokinių nuomone, buvo nustatyta, kas mokiniams yra svarbu renkantis profesiją. Apklausoje dalyvavusių vaikinių rezultatai pateikti 30 paveiksle.

30 pav. Vaikinių nuomonė, kokie veiksniai yra svarbūs renkantis profesiją (N=107)

Gauti duomenys rodo, kad daugiausiai apklaustųjų vaikinių teigia, kad geras savęs pažinimas yra pats svarbiausias veiksnys renkantis profesiją. Tokį atsakymo variantą pasirinko net 91,4 proc. mokinių. Žymiai mažesnė dalis teigia, kad iš dalies svarbu arba nesvarbu prieš renkantis specialybę gerai save pažinti.

Didžioji dalis respondentų, kaip antrą, patį svarbiausią, veiksnį įvardino būsimą uždarbį. Toks jaunuolių pasirinkimas nėra stebinanantis, visi nori, kad jų pasirinkta specialybė būtų ne tik patinkanti, bet ir pelninga, tai būtų idealus variantas. Būsimas uždarbis yra labai glaudžiai susijęs ir kitu veiksniu – karjeros galimybėmis. Nereikia pamiršti, kad žmogus gana dažnai patenka į visai kitokią situaciją. Dirba visiškai jam nepatinkantį darbą, tik todėl, kad galėtų išgyventi ir užsidirbti.

Visi anketose išvardinti veiksniai daugiau ar mažiau mokiniams pasirodė svarbūs renkantis profesiją. Pasak apklausoje dalyvavusių vaikinių, prieš renkantis profesija taip pat labai svarbu sužinoti būsimų studijų kainas, bei gyvenimo sąlygas. 50,5 proc. mokinių tvirtina, kad šalis kurioje yra jų pasirinkta aukštoji arba profesinė mokykla yra svarbi, o miestas, kuriame yra jų pasirinktą aukštoji arba profesinė mokykla jau ne toks svarbus veiksnys. Tai įrodo tyrimo metu gautų atsakymų analizė. Teigtina, kad tokiam mokinių pasirinkimui gali turėti įtakos jų gyvenamoji vieta, šeimos ekonominė, kultūrinė, socialinė padėtis, taip pat jaunuolio asmeninės savybės. Vieni svajoja studijuoti kitame mieste ar šalyje, o kai kuriems pakeisti gyvenamąją vietą yra labai sunku.

Atsakymą, kad būsimos profesijos prestižas yra svarbus pažymėjo 41 proc. vaikinių, o atsakymą, kad svarbu profesijos populiarumas pažymėjo 48,6 proc. Išties, šie abu veiksniai yra labai susiję, bet populiarus profesija nebūtinai gali būti prestižinė. Taigi pagal gautus tyrimo rezultatus teigtina, kad vis dėlto profesijos populiarumas yra svarbesnis veiksnys nei jos prestižas.

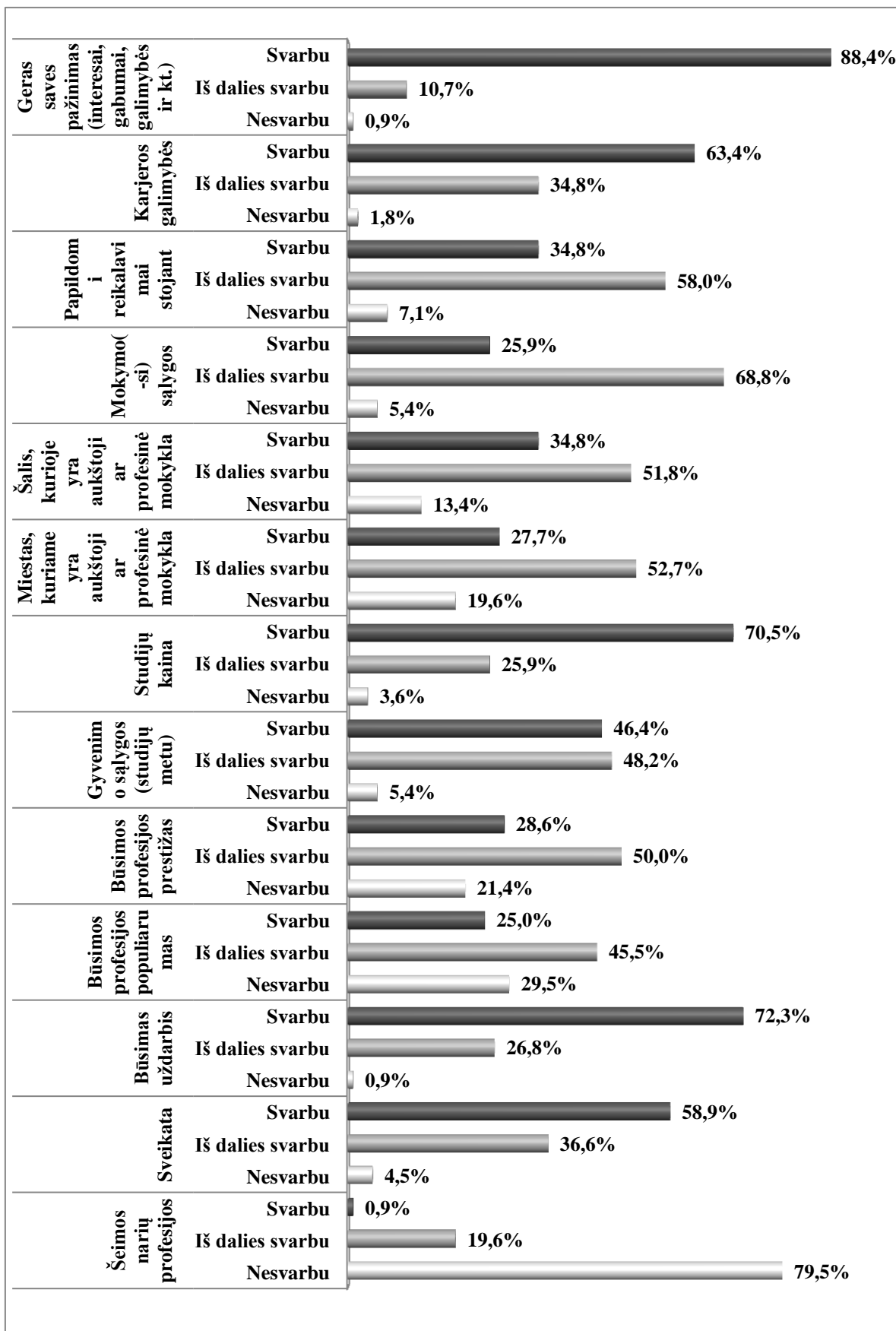
Yra tokių specialybių, į kurias norint įstoti reikia ne tik gerai išlaikyti valstybinius egzaminus mokykloje, bet taip pat laikyti ir stojamuosius egzaminus. Pavyzdžiui stojamuosius egzaminus turi laikyti mokiniai pasirinkę menų studijų sritį, norint įstoti į architektūrą reikia išlaikyti meninio architektūrinio išsilavinimo egzaminą, dizainą – vizualinės raiškos egzaminą, kompozicijos egzaminą, vizualinės raiškos egzaminą ir kompozicijos egzaminą ir kt. (Stojamųjų egzaminų tvarkaraštis, 2013). Taigi buvo siekta išsiaiškinti, ar mokiniams yra svarbu papildomi reikalavimai stojant, ar jie renkasi savo būsimą specialybę atsižvelgdami į papildomus stojimo reikalavimus. Taigi gauti rezultatai rodo, kad beveik pusei apklaustų vaikinių šis veiksnys yra svarbus.

Gana nemažai respondentų teigia, mokymo(-si) sąlygos: literatūros prieinamumas, inventorius, paskaitų forma ir kt. iš dalies yra svarbu renkantis profesiją. Tik 19 proc. apklaustųjų teigia, kad šis veiksnys yra visai nesvarbus renkantis profesiją.

Gimnazistų buvo klausta, kaip su profesijos pasirinkimu yra susijusi sveikata, tai yra, ar sveikata yra svarbus veiksnys renkantis profesija. 57,1 proc. vaikinių teigia, kad sveikata yra svarbu renkantis būsimą profesiją. Kadangi tokį atsakymo variantą pasirinko daugiau nei puse apklaustų vaikinių, galima daryti prielaidą, kad tokiems rezultatams įtakos gali turėti ir būsimos mokinių profesijos. Pavyzdžiui stojant į karo akademija svarbus mokinio fizinis pasirengimas, taip pat stojantieji turi pristatyti karo medicinos ekspertizės pažymą apie savo sveikatos būklę (LR krašto apsaugos ministro 2013 m. balandžio 10 d. įsakymas Nr. V-293).

Nagrinėjant mokslinę literatūrą, analizuojant atliktų sociologinių tyrimų rezultatus teigtina, kad šeimos narių profesijos iš dalies turi įtakos jaunuoliams renkantis būsimą profesiją. Šio tyrimo metu respondentų taip pat buvo klausiama, ar šeimos narių profesijos yra svarbus veiksnys renkantis profesiją. Gauti rezultatai rodo, kad 14,3 proc. vaikinių teigia, kad šis veiksnys yra svarbus, 27,6 proc. – iš dalies svarbus, o 58,1 proc. – nesvarbu. Taigi XI-XII –os klasės vaikinių nuomone, šis veiksnys nėra labai reikšmingas renkantis profesiją.

Apklausoje dalyvavusių merginų taip pat buvo klausiama, kokie yra svarbiausi veiksniai renkantis profesiją. Gauti tyrimo rezultatai pateikti 31 paveiksle.

31 pav. Merginų nuomē, kokie veiksnii ir svarbūs renkantis profesijā (N=112)

Apklausoje dalyvavusių merginų taip pat buvo klausta, kas yra svarbu renkantis profesiją. Gauti atsakymų rezultatai rodo, kad geras savęs pažinimas merginoms yra pats svarbiausias veiksnys renkantis profesiją. Galima daryti prielaidą, kad mokinių nuomonė pasiskirstė tolygiai (vaikinai, merginos), gauti duomenys patvirtina L. Paurienės (2001) teiginį, kad tik išsiaiškinus savo poreikius, polinkius ir interesus bus galima teisingai pasirinkti savo norima studijuoti profesiją. Taip teigia 88,4 proc. merginų. Labai mažas procentas merginų mano, kad tai nėra svarbu.

Pagal gautus duomenis antras svarbus veiksnys yra būsimas uždarbis (72,3 proc.), bei karjeros galimybės (63,4 proc.). Studijų kaina – viena svarbiausių ir aktualiausių temų šiai dienai. Tai įrodo ir apklausos rezultatai. 70,5 proc. merginų teigia, kad studijų kainą turi įtakos jų profesijos pasirinkimui.

Merginų ir vaikinių nuomonės išsiskyrė, klausiant, ar renkantis profesiją miestas ir šalis kurioje yra aukštoji ar profesinė mokykla yra svarbus veiksnys renkantis profesiją. Apie pusę apklausoje dalyvavusių vaikinių teigia, kad tai yra svarbu, o merginų nuomonė šis veiksnys tik iš dalies yra svarbus.

Didžioji dalis respondenčių teigia, kad gyvenimo sąlygos nėra tas pagrindinis veiksnys, kuris turi įtakos jų profesijos pasirinkimui, panaši merginų nuomonė ir apie mokymosi sąlygas. 5,4 proc. merginų mano, kad šis veiksnys neturi jokios įtakos jų būsimoms studijoms.

Panašiai vaikinių ir merginų nuomonė pasiskirstė, klausiant ar sveikata yra svarbu renkantis profesiją. Galima teigti taip, sveikata yra vienas iš svarbiausių veiksnių, tokį atsakymo variantą pažymėjo beveik 60 proc. apklaustų merginų.

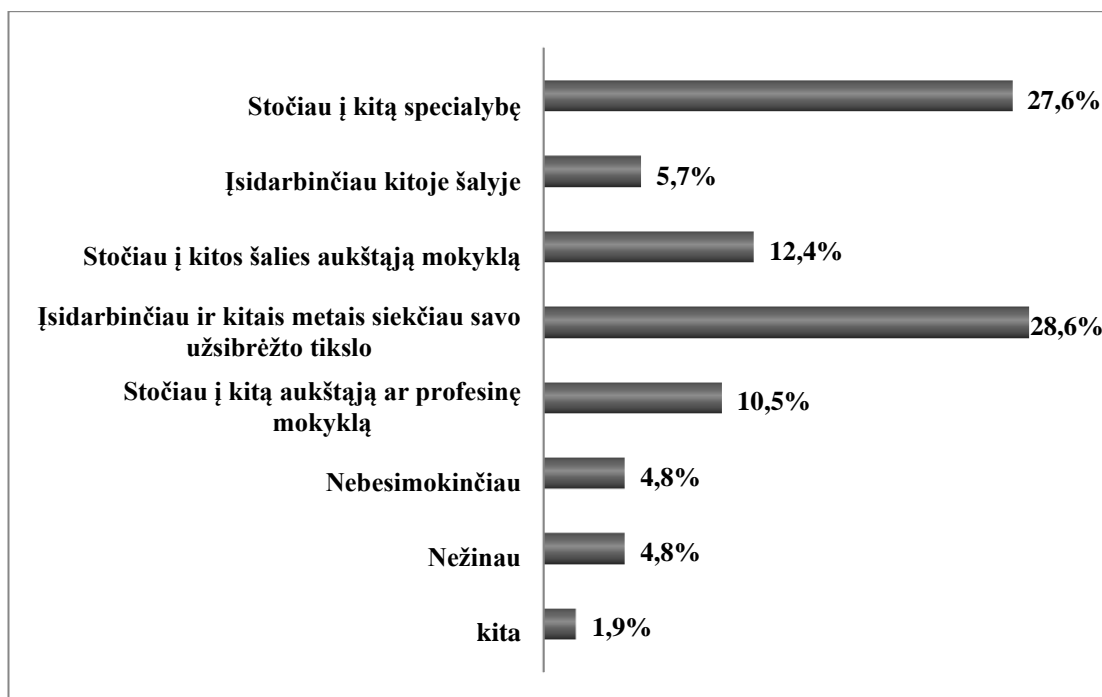
Iš, prieš tai gautų anketų rezultatų galima teigti, kad šeimos nariai, o ypač tėvai mokinių apsisprendimui dėl būsimos profesijos turi labai daug įtakos. Stebėtina tai, kad paklausus mokinių ar šeimos narių profesijos yra svarbus veiksnys renkantis būsimą specialybę dauguma atsakė priešingai. 79,5 proc. merginų teigia, kad šis veiksnys yra visiškai nesvarbus.

Šiek tiek vaikinių ir merginų nuomonės išsiskyrė kalbant apie papildomus reikalavimus stojant. 58 proc. merginų įvardino, kad papildomi reikalavimai stojant yra tik iš dalies svarbus veiksnys, o 34,4 proc. – svarbus.

Įdomu tai, kad vaikiniams daug svarbiau, kad jų pasirinkta profesija būtų prestižinė ir populiari. Merginų atsakymai šiek tiek kitokie. 50 proc. merginų teigia, kad būsimos

profesijos prestižas yra svarbus tik iš dalies, o 29,5 proc. apklausoje dalyvavusių merginų mano, kad būsimos profesijos populiarumas yra visiškai nesvarbus veiksnys.

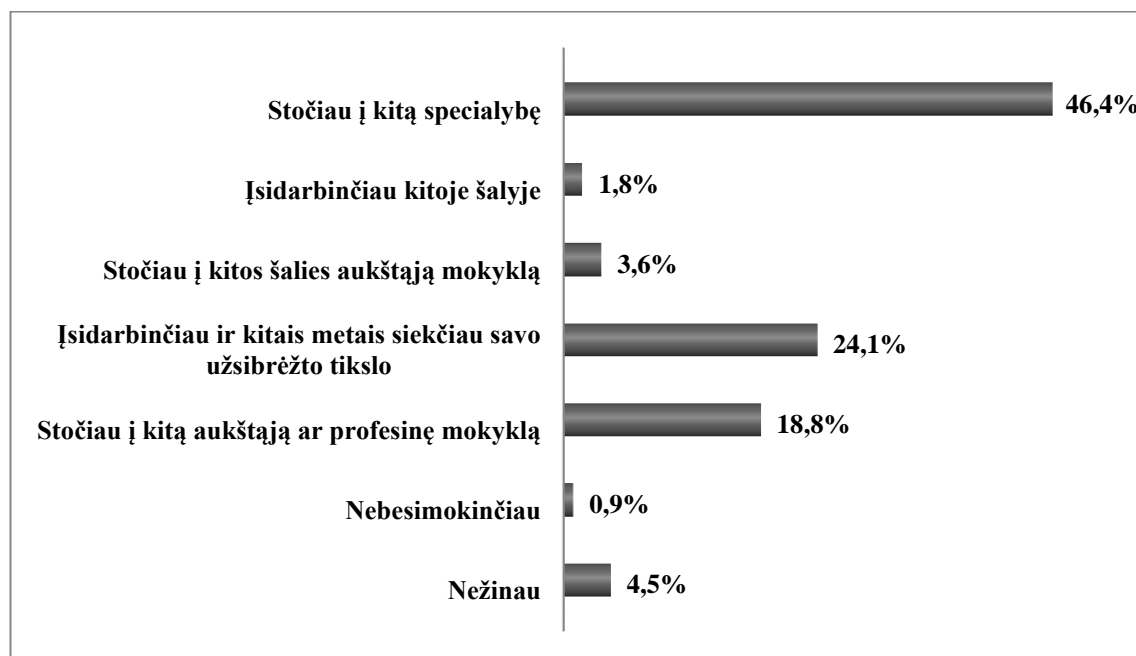
Paskutiniu anketos klausimu buvo siektą išsiaiškinti, koks būtų mokinių pasirinkimas neįstojus į norimą specialybę. Atsakymo variantai buvo labai įvairūs. Apklausoje dalyvavusių vaikinių nuomonė pateikta 32 paveiksle.

32 pav. Vaikinių pasirinkimas neįstojus į norimą specialybę (N=107)

Stočiau į kitą specialybę arba įsidarbinčiau ir kitais metais siekčiau savo užsibrėžto tikslo. Tai buvo pagrindiniai vaikinių atsakymai į šį klausimą. Galima teigti, kad šie klausimai parodė, kiek mokinių yra tiksliai apsisprendę dėl savo tolimesnio mokymosi kelio, ir ką jie darytų tokiu atveju jeigu nepasisektų įstoti pirmaisiais metais. Teigtina, kad jaunuoliai yra pasirinkę ne vieną, o kelias specialybes, turi „atsarginį“ variantą tuo atveju jeigu neįstos, tai įrodo gauti tyrimo rezultatai, 27,6 proc. vaikinių teigia, kad stotų į kitą specialybę. Mažesnę dalis vaikinių stotų į kitos šalies aukštąją mokyklą arba stotų į kitą aukštąją ar profesinę mokyklą. Gana džiugu, kad mažiausiai vaikinių teigia, kad nepavykus įstoti jų norima specialybę įsidarbintų kitoje šalyje arba nebesimokintų. 4,8 proc. vaikinių nežino ką tokiu atveju darytų. 1,9 proc. vaikinių įrašė savo atsakymų variantą. Taigi iš visų apklausoje dalyvavusių vaikinių keli jau žinojo, kad įstojo į kitos šalies aukštąją, taip atsitiko todėl, kad stojimai į užsienio universitetus yra vykdomi daug anksčiau nei Lietuvoje. Apklausoje dalyvavusių merginų taip pat buvo klausiama, kokie būtų tolimesni

jų veiksmai neįstojus į norimą specialybę. Merginų apklausos rezultatai pateikiami 33 paveiksle.

33 pav. Merginų pasirinkimas neįstojus į norimą specialybę (N=112)

Maždaug pusę iš apklausoje dalyvavusių merginų teigia, kad jeigu joms nepavyktų įstoti į jų norimą specialybę, jos rinktųsi kitą profesiją. Tokį atsakymo variantą pažymėjo 46,4 proc. merginų tai yra beveik dvigubai daugiau nei vaikinių. Įsidarbinčiau ir kitais metais siekčiau savo užsibrėžto tikslo – taip teigia 24,1 proc. merginų. Mažesnę dalis respondenčių mano, kad neįstojusios mėgintų stoti į kitą aukštąją ar profesinę mokyklą. Gana ryškus skirtumas pastebimas tarp vaikinių ir merginų atsakymų į klausimus, susijusius su užsienio šalimis. Priešingai nei vaikinai, labai maža dalis merginų teigia, kad neįstojusios į norimą specialybę stotų į kitos šalies aukštąją mokyklą arba įsidarbintų kitoje šalyje. Galima teigti, kad mokiniai yra suinteresuoti mokytis ir įgyti specialybę, tai ypač gerai iliustruoja merginų anketų rezultatai. Tik 0,9 proc. merginų teigia, kad neįstojus į norimą specialybę išvis nebesimokintų, o 4,5 proc. – nežino ką darytų susiklosčius tokiai situacijai.

IŠVADOS

Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė leidžia daryti tokias išvadas:

1. Dokumentų turinio analizė parodė, kad profilinis mokymas į bendro lavinimo mokyklas yra įvestas 2000 metais. Profilinis mokymas Lietuvoje, glaudžiai susijęs su švietimo sistemos pokyčiais. Šiuo metu bendro lavinimo mokyklose terminas „profilinis mokymas“ yra pakeistas į – „studijų srities pasirinkimą“. II-oje (X-oje klasėje) gimnazinėje klasėje mokiniai renka studijų sritį ir mokosi pagal jiems sudarytą individualų studijų planą. Šis diferencijuotas mokymas yra labai svarbus ir būtinas žingsnis, norint sėkmingai integruotis į tarptautinę švietimo sistemą.

Atlikto empirinio tyrimo duomenų analizė leidžia daryti tokias išvadas:

1. Pedagoginės, mokslinės ir psichologinės literatūros analizė parodė, kad ugdymas karjerai prasideda jau vaikystėje, o mokykloje tai ypatingai svarbus žingsnis. Mokykla – tai tokia aplinka, kur mokiniai ieško, kuria, įgyvendina savo idėjas, čia, padedant pedagogams, jaunuoliai išsiaiškina savo polinkius, poreikius ir interesus. Mokykloje įgyta patirtimi jaunuoliai vadovaujasi renkantis būsimą profesiją. Mokinių profesiniam apsisprendimui įtaką daro mokykloje organizuojami renginiai, išvykos į aukštąsias ar profesines mokyklas, grupiniai ir individualūs pokalbiai su profesinio informavimo konsultantais, mokyklos psichologais, socialiniais pedagogais.
2. Respondentų nuomone profesinio orientavimo veikla gimnazijoje yra vykdoma, tačiau ji nevisiškai pateisina mokinių lūkesčius. Didžioji dalis mokinių teigia, kad gavo informacijos apie savo pasirinktą studijų sritį, bet nepakankamai. Jie norėtų daugiau sužinoti apie savo pasirinktą mokymosi kelią ir perspektyvas.
3. Mokinių nuomone, pagrindinė profesinio orientavimo veikla gimnazijoje yra individualūs pokalbiai su profesinio informavimo konsultantu, bei organizuojami susitikimai su aukštųjų mokyklų atstovais. Galima teigti, kad profesinio informavimo konsultantai yra labai reikalingi mokykloje ir jie yra vieni svarbiausių patarėjų mokiniams renkantis būsimą profesiją.
4. Tyrimo duomenys rodo, kad šioje gimnazijoje populiariausios yra biomedicinos, technologinių ir socialinių mokslų studijų sritys. Merginos dažniausiai renka biomedicinos arba socialinių mokslų studijų sritis, o vaikinai biomedicinos arba technologinių mokslų studijų sritis.
5. Respondentų nuomone, psichologiniai veiksniai turi didžiausią įtaką jų studijų srities pasirinkimui. Asmeniniai gebėjimai, poreikiai, interesai, polinkiai, intelektas ir charakteris

– tokius veiksnius išskyrė didžioji dalis gimnazistų. Šis faktas patvirtina, kad geras savęs pažinimas sudaro pagrindą renkantis studijų sritį mokykloje. Pagrindiniai pedagoginiai veiksniai akcentuoti moksleivių buvo: turimi gebėjimai, įgytos žinios ir mokymosi rezultatai. Ekonominių-socialinių veiksnius, kaip pačius svarbiausius, mokiniai įvardino mokslo bei technikos pažangą, šeimos ekonominę padėtį, bei bendrą šalies ekonominę situaciją.

6. Ankščiau atliktais tyrimais buvo įrodyta, kad mokinių profesiniam apsisprendimui didelę įtaką daro tėvai. Ši teorija pasitvirtino. Apklausoje dalyvavę mokiniai pagrindinius asmenis, kurie daro įtaką jų studijų srities pasirinkimui įvardino tėvus (globėjus), bet taip pat ne maža dalis respondentų teigia, kad profesinio informavimo konsultantas turi įtakos jų profesiniam apsisprendimui.
7. Paaikškėjo, kad tarp pasirinktos studijų srities ir būsimos profesijos yra ryšys. Tai įrodo gauti tyrimo rezultatai. Dauguma gimnazistų mano, kad pasirinkta studijų sritis padėjo jiems iš anksto apsispręsti dėl savo būsimos profesijos, bei tvirtina, kad pasirinkta studijų sritis atitinka jų ateities planus. Analizuojant jau ankščiau atliktus tyrimus buvo išsiaiškinta, kad po penkerių metų pačios perspektyviausios ir pelningiausios profesijos bus: informacinių technologijų specialistas, biotechnologas, gydytojas, advokatas ir įvairių sričių inžinieriai. Tai patvirtina ir gimnazijoje atliktas tyrimas. Šioje gimnazijoje populiariausios yra: biomedicinos, technologijų ir socialinių mokslų studijų sritys.
8. Atlikus III-VI gimnazinių klasių mokinių tyrimą ir remiantis respondentų gautais rezultatais, galima teigti, kad darbe kelta hipotezė pasitvirtino. Studijų srities pasirinkimo veiksniai siejasi su profesiniu apsisprendimu.

REKOMENDACIJOS

1. Atlikta mokinių apklausa įrodė, kad profesinio orientavimo veikla bendro lavinimo mokyklose yra labai reikalinga ir svarbi. Būtina didinti profesinio orientavimo užsiėmimo valandų skaičių, kad mokiniai gautų daugiau jiems reikiamos informacijos apie savo profesinį pasirinkimą.
2. Profesinio informavimo konsultantai turėtų daugiau suteikti mokiniams informacijos apie pasirinktos studijų srities perspektyvas, apie būsimą profesiją, būsimą darbo privalumus ir trūkumus, karjeros galimybes, apie mokymosi įstaigas ir kt.

DISKUSIJA

Moksleivių ugdymas karjerai tyrinėtas daugelio autorių: K. Pukelio, D. Garnienės, R. Laužacko, E. Danilevičiaus, L. Ustinavičiūtės, S. Gudelio ir kt. Šiems tyrimams įtakos turi besikeičianti darbo rinka, profesijų paklausa ir populiarumas ir dar daug kitų veiksnių.

Pasirinktos studijų srities sąsajas su būsima profesija tyrinėjo ne daug autorių. 2001 metais atliktas L. Šiaučiukienės ir G. Kaminskienės tyrimas „Diferencijuoto mokymosi aplinka profiliniame mokyme“. Šio tyrimo rezultatai parodė, kad studijų srities pasirinkimas mokykloje turi įtakos tolimesniems mokinių veiklos tikslams. Šiame darbe atliktas tyrimas taip pat patvirtino tokią nuomonę, kad studijų srities pasirinkimas turi įtakos mokinių apsisprendimui dėl būsimos profesijos. Taip pat L. Šiaučiukienės ir G. Kaminskienės atlikto tyrimo rezultatai ir šiame darbe atlikto tyrimo rezultatai leidžia daryti prielaidą, kad mokiniai mokymąsi pagal individualų mokymosi planą įgyjo daugiau mokymosi patirties.

2004 metais K. Pukelio ir D. Garnienės buvo atliktas tyrimas apie Lietuvos karjeros konsultavimo sistemą. Gauti tyrimo rezultatai parodė, kad bendro lavinimo mokyklų moksleiviai dažniausiai rimčiau susimąsto apie būsimą profesiją tik X klasėje. Šio tyrimo metu moksleivių nuomonė buvo dvejopa, vieni teigia, kad apie studijų srities pasirinkimą ir apie būsimą profesiją pradėjo galvoti jau IX klasėje, o kiti teigia, kad X klasėje. 2005 metais atliktame tyrime teigiama, kad profesijos konsultavimo paslaugas mokykloje būtina tobulinti. Reikia siekti, kad moksleiviai geriau pažintų save, įvertintų savo galimybes prieš renkantis studijų sritį bei profesiją. Šiame darbe gauti tyrimo rezultatai rodo, kad gimnazijoje vyksta individualūs ir grupiniai pokalbiai su profesinio informavimo konsultantu, taip pat organizuojami susitikimai su aukštųjų bei profesinių mokyklų atstovais, vyksta konsultacijos su klasės auklėtoju (kuratorium), atliekami testai, bei kiti įvairūs užsiėmimai. Tai rodo, kad ši gimnazija deda visas pastangas, kad mokiniai gautų reikiamos informacijos ir tinkamai pasirinktų savo tolimesnį mokymosi kelią.

2003 metais K. Pukelio ir D. Garnienės buvo atliktas dar vienas tyrimas apie moksleivių ugdymą karjerai. Šio tyrimo metu gauti rezultatai parodė, kokie veiksniai turi įtakos mokinių profesiniam apsisprendimui. Moksleivių nuomone, interesai, gabumai, būsimas atlyginimo dydis ir karjeros galimybės turi didžiausią įtaką mokiniams renkantis profesiją. Profesijos populiarumas, bei jos prestižas, mokinių nuomone, tai jau mažesnę įtaką turintys veiksniai. Šiame darbe atliktas tyrimas patvirtina, kad vieni iš svarbiausių veiksnių renkantis studijų sritį mokykloje bei būsimą profesiją yra geras savęs pažinimas, būsimas uždarbis ir karjeros galimybės. K. Pukelio ir D. Garnienės atliktame tyrime paaiškėjo, kad tėvai ir draugai turi

didžiausią įtaką mokiniams dėl būsimos profesijos. Šiame darbe atliktas tyrimas parodė, kad tėvai yra svarbiausi asmenys padedantys apsispręsti dėl būsimos profesijos, o priešingai, nei ankščiau atliktame tyrime paaiškėjo, kad draugai įtakos neturi.

Apibendrinant galima teigti, kad veiksniai turintys įtakos mokinių profesiniam apsisprendimui laikui bėgant mažai kinta.

LITERATŪRA

1. *Aiškinamasis su studijomis susijęs terminų žodynas*. [žiūrėta 2013-04-19]. Prieiga per internetą:< http://www.skvc.lt/files/SKAR/Rezultatai/studiju_termynu_zodynas.pdf>.
2. Beresnevičienė D. (2002). *Profesinis orientavimas Lietuvoje*. Acta Paedagogica Vilnensia. 9, p. 342-351.
3. Bitinas B. (2000). *Ugdymo filosofija*. Vilnius: Enciklopedija.
4. Bitinas B. (1988). *Ugdymo tyrimų metodologija*. Vilnius.
5. Čiužas R., Navickaitė J., (2011). *Ugdymo turinio planavimas ir įgyvendinimas*. Pedagogika. 101, p. 37-42. [žiūrėta 2013-04-21]. Prieiga per internetą: <<http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2011/101/ciunav37-42.pdf>>.
6. Gailienė D., Bulotaitė L., Strulienė N., (1996). *Aš mylių kiekvieną vaiką. Apie vaikų psichologinio atsparumo ugdymą*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras.
7. Gudžinskienė V., Railienė A., (2012). *Gyvenimo įgūdžių ugdymo karjerai sąsaja: bendrojo lavinimo kontekstas*. Acta Paedagogica Vilnensia, p. 61-72.
8. Gumuliauskienė A. Augienė D. ir kt. (2002). *Karjera šiandien ir rytoj*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
9. Herr E. L., Cramer S. H. (1984). *Career guidance and counseling through the Span*. Boston, Toronto.
10. Jovaiša L. (1993). *Pedagogikos terminai*. Kaunas: Šviesa.
11. Jovaiša L. (1978). *Profesinio orientavimo pedagogika*. Kaunas: Šviesa.
12. Jovaiša L. (1998). *Profesinio konsultavimo organizavimas*. Profesinis rengimas. Tyrimai ir realijos, 1, p. 20-30.
13. Kalpokienė V. (2005). *Paauglių raida ir psichikos sutrikimai ego psichologijos požiūriu*. [žiūrėta 2013-04-21]. Prieiga per internetą: <<http://www.leidykla.eu/fileadmin/Psichologija/31/75-85.pdf>>.
14. *Karjeros projektavimo vadovas* (2005). Vilnius: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
15. *Kokios profesijos žada didžiausius ir mažiausius atlyginimus*. Veidas.lt, 2012 kovo 21d. [žiūrėta: 2013-05-09]. Prieiga per internetą:< <http://www.veidas.lt/kokios-profesijos-zada-didziausius-ir-maziausius-atlyginimus>>.
16. Kučinskienė R. (2003). *Ugdymo karjerai metodologija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

17. *Lietuvių kalbos žodynas*. [žiūrėta 2013-03-10]. Prieiga per internetą:
<<http://www.lkz.lt/startas.htm>>.
18. Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centro direktoriaus 2008 m. birželio 13d. įsakymas Nr. R1-239. Profesinio informavimo taškų nuostatai. [žiūrėta 2013-04-20]. Prieiga per internetą:< https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:MhUKI48y-aAJ:kps.lmitkc.lt/images/Dokumentai/PIT%2520bendrieji%2520nuostatai.doc+profesinio+informavimo+ta%C5%A1k%C5%B3+bendrieji+nuostatai&hl=en&gl=lt&pid=bl&srcid=ADGEESgBFPtiKuVjgGW7CLpn4Fxcj-rtIL8_La97K90zblNBy9jSCPU7jXcuLvPRGkaABhgzkSjV1Xmn7atF66EEwQLmJ3xw4-5mzKsQhFIUBSfh5gozWQErOuFYCiiEFna8AorRwU&sig=AHIEtbT_e-FsbyBnUmaZNmgCmNWS6fb8tQ>.
19. *Lietuva po penkerių metų: perspektyviausios ir neperspektyviausios profesijos*. Veidas.lt, 2012 vasario 13d. [žiūrėta: 2013-05-09]. Prieiga per internetą:
<<http://www.veidas.lt/lietuva-po-penkeriu-metu-perspektyviausios-ir-neperspektyviausios-profesijos>>.
20. Lietuvos pažangos strategija. Lietuva „2030“. [žiūrėta: 2013-05-08]. Prieiga per internetą:< <http://www.lrv.lt/bylos/veikla/2030.pdf>>.
21. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2013 m. balandžio 10 d. įsakymas Nr. V-293. [žiūrėta: 2013.05.24]. Prieiga per internetą:
<http://www.lka.lt/EasyAdmin/sys/files/LKA%20pr%20tkles_2013_patvirtintos.pdf>.
22. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministrų 2003 m. lapkričio 19 d. Įsakymų Nr. ISAK-1635 / A1-180. Profesinio orientavimo strategija [žiūrėta 2013-04-20]. Prieiga per internetą:
< <http://www.euroguidance.lt/svietimas-ir-orientavimas/teisiniai-dokumentai>>.
23. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas 2000 m. balandžio 25 d. Nr. 467. [žiūrėta 2013-04-06]. Prieiga per internetą:
<http://www.smm.lt/ugdymas/docs/2000_04_25-467.htm>.
24. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas 2011 m. birželio 7 d. Nr. V-1016. Bendrieji ugdymo planai. [žiūrėta 2013-04-17]. Prieiga per internetą:
<<http://www.smm.lt/docs/Bendrieji%20ugdymo%20planai.%20Patvirtintas%20variantas%2006-07.pdf>>.
25. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas 1991 m. birželio 25 d. Nr. I-1489. [žiūrėta 2013-04-21]. Prieiga per internetą:

- http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.asg.utena.lm.lt%2FTVS%2Fimages%2Finfo%2Fteis_aktai%2Fsvietimo%2520istatymas.doc&ei=cOlzUbn5EoOOtAaE6oDADQ&usg=AFQjCNHSPmDwfBuM-uUGTVUTnf9y-ji-Bw&sig2=WlJgwZ-TbASW1dIFEoYLCg&bvm=bv.45512109,d.Yms>.
26. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija pedagogų profesinės raidos centras (2001). Profilingis mokymas. Vilnius.
27. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos kolegijos 2006 m. lapkričio 23 d. nutarimas NR. (1.9–13 M1 -7). [žiūrėta: 2013-04-21]. Prieiga per internetą: <http://www.pedagogika.lt/puslapis/naujienos/UT%20strategija%202006-2012.pdf>>.
28. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. kovo 15 d. įsakymas Nr. ISAK-715. Mokymosi kryptių pasirinkimo galimybių didinimo 14-19 metų mokiniams modelio aprašas. [žiūrėta 2013-04-20]. Prieiga per internetą: <http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=3F40027C-CAC8-4DFF-B09C-0A53C7562F4F>>.
29. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2002 m. kovo 29 d. įsakymas Nr. 489.[žiūrėta: 2013-05-09]. Prieiga per internetą: http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.smm.lt%2Fugdymas%2Fdocs%2Fmodelism6PG.doc&ei=6eLUa2fl6G24ASjp4DADw&usg=AFQjCNG_W30oxAwln-q7IIepmxs54yd6uA&sig2=wd68_VuWyFVc785t_cnHEQ&bvm=bv.46226182,d.bGE>.
30. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas 2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281. [žiūrėta 2013.04.21]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?a=395105&b=>>.
31. Lietuvos Respublikos švietimo koncepcija (1992). [žiūrėta 2013-03-09]. Prieiga per internetą:< <http://www.smm.lt/strategija/docs/srp/koncepcija/koncepcija1.htm>>.
32. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Dėl mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo 2011 m. birželio 29 d. Nr. 768. [žiūrėta 2013-04-06]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=402875&p_query=&p_tr2>.
33. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl studijų sričių ir kryptių, pagal kurias vyksta studijos aukštesiose mokyklose, sąrašo ir kvalifikacinių laipsnių sąrašo

- patvirtinimo 2009 m. gruodžio 23 d. Nr. 1749. [žiūrėta 2013-04-19]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/smt/st_org/docs/klasifikavimas/kryptys_galutinis.pdf>.
34. McFall R. (1982). *A review and reformulation of the concepts of social skills*. Behavioral Assessment, 4, 1-33.
  35. Paurienė L. (2001). *Kaip pasirinkti mokymosi profilį?* Profilingis mokymas. Vilnius: Pedagogų profesinės raidos centras, p. 151-160.
  36. Pociūtė B. (2010). *Leono Jovaišos indėlis į profesinio orientavimo tyrimus ir praktiką*. [žiūrėta 2013-04-20]. Prieiga per internetą: <http://www.euroguidance.lt/uploads/files/Pociute_B_L_Jovaisos_indelis_i_PO.pdf>.
  37. Pociūtė B. (1998). *Profesijos rinkimosi teoriniai aspektai*. Profesinės karjeros vadovas. Kaunas: Solertija.
  38. Pruskus V. (2005). *Vertybės rinkoje: sąveika ir pasirinkimas*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
  39. Pukelis K., Garnienė D. (2004). *Lietuvos karjeros konsultavimo sistema*. Profesinis rengimas. Tyrimai ir realijos, 8, p. 92-107.
  40. Pukelis K. (2003). *Karjeros projektavimo gebėjimai žinių visuomenėje: nauji iššūkiai profesiniam konsultavimui ir karjeros planavimui*. Profesinis rengimas. Tyrimai ir realijos, 6, p. 66-76.
  41. Stojamųjų egzaminų tvarkaraštis, 2013. LAMAbpo.lt. [žiūrėta:2013.05.24]. Prieiga per internetą <<http://www.lamabpo.lt/bendrasis-priemimas/2013#519>>.
  42. Studentų priėmimo į universitetines pirmosios pakopos ir vientisąsias studijas 2013 metais sąlygos, (2011). [žiūrėta 2013-04-17]. Prieiga per internetą: <http://www.lamabpo.lt/sites/default/files/Koleg_stud_priem_salygos_2013.pdf>.
  43. Šernas V. (1998). *Profesinės veiklos didaktika*. Vilnius: Presvika.
  44. Šiaučiukienė L., Kaminskienė G. (2001). *Diferencijuoto mokymosi aplinka profiline mokyme*. Profilingis mokymas. Vilnius: Presvika, p 5-12.
  45. *Tarptautinių žodžių žodynas*. [žiūrėta 2013-03-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.tzz.lt/search?searchword=karjera>>.
  46. *Ugdymo karjerai programa*, (2012). [žiūrėta 2013-04-18]. Prieiga per internetą: <<http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&sqi=2&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.mukis.lt%2Fdownload%2F542%2Fugdy-mo%2520karjerai%2520programa-07-02.pdf&ei=a3WKUaLBAeXL4ATWkIG4Cw&usq=AFQjCNFtjQcehBSDukWewIs2nf3kpJPmKw&sig2=G3SKEHvOAPSPQ5ARJ-iHbA&bvm=bv.46226182,d.d2k>>.

47. Ustinavičiūtė L., Katkonienė A., Žemaitaitytė I. *Veiksniai, susiję su sėkmingu karjeros planavimu ir profesijos pasirinkimu paauglystėje*. [žiūrėta 2013-03-14]. Prieiga per internetą:<
http://www.euroguidance.lt/uploads/files/straipsniai/02_ustinaviciute_katkoniene_zemaitaityte.pdf>.
48. Valickas A., Chomentaskas G., ir kt. (2012). *Karjeros valdymo vadovas studentui*. Vilnius.
49. Veinhardt V. (2005). *Organizacijos žmogiškųjų išteklių valdymas ir vadovo vystymosi sąveika*. Vadyba. Mokslo tiriamieji darbai. Klaipėda, Nr. 32, p. 18-25.

PRIEDAI

PRIEDAS NR. 1

Mieli moksleiviai,

Maloniai prašome atsakyti į anketos klausimus. Šios anketos tikslas - išsiaiškinti veiksnius darančius įtaką Jūsų studijų srities pasirinkimui, mokykloje. Jūsų nuomonė labai svarbi. Ši anketa yra anoniminė. Atsakymus pažymėkite varnele, o jei tokio atsakymo nėra įrašykite.

1. Jūsų esate :

- Mergina
- Vaikinas

2. Klasė kurioje Jūs mokotės?

- 11 kl.
- 12 kl.

3. Ar žinote kur norite studijuoti baigę mokyklą?

- Taip
- Ne
- Dar abejoju

4. Kaip manote, nuo kada reikia pradėti galvoti, apie mokymo(-si) profilio pasirinkimą?

- 8 klasės ir ankščiau
- 9 klasės
- 10 klasės
- Nežinau

5. Kokią studijų sritį Jūs pasirinkote?

- Menų studijų sritį
- Humanitarinių studijų sritį
- Biomedicinos studijų sritį
- Fizinių studijų sritį
- Technologinių studijų sritį
- Socialinių studijų sritį
- Mišrią studijų sritį

6. Kodėl Jūs pasirinkote būtent šią studijų sritį? (Pažymėkite VIENA Jūsų nuomone svarbiausią variantą)

- Šis mokymo(-si) profilis atitiko mano ateities planus (*pvz. ateitį sieju su menais arba technologijomis, galvoju apie savo karjerą ir pan.*)
- Šis mokymo(-si) profilis atitiko mano galimybes (*pvz. nesiseka fizika ar matematika, geriau sekasi kalbos ir pan.)*

- Šis mokymo(-si) profilis suteikia daugiau galimybių stoti į aukštąją mokyklą (pvz. šie mokomieji dalykai reikalingi stojimui ir pan.)

7. Kokie asmenys padeda Jums apsispręsti ir įvertinti savo sugebėjimus renkantis studijų sritį mokykloje? (Galimi keli atsakymo variantai)

- Tėvai (globėjai)
- Broliai, seserys
- Mokytojai
- Klasės auklėtoja
- Socialinis pedagogas
- Psichologas
- Profesinio informavimo konsultantas
- Draugai
- Jums patinkančios profesijos atstovas
- Niekas, aš pats(-i) sprendžiu apie tolimesnę savo mokymosi kelią
- Kita (įrašykite).....

8. Kaip Jūs, savo mokykloje, esate (buvote) konsultuojami apie individualaus mokymo plano sudarymą? (Galimi keli atsakymo variantai)

- Vyksta konsultacijos su klasės auklėtoju (kuratoriumi)
- Atliekami testai
- Atliekamos praktinės užduotys
- Individualūs pokalbiai su profesinio informavimo konsultantu
- Grupiniai pokalbiai su profesinio informavimo konsultantu
- Vyksta konsultacijos su dalyko mokytoju
- Vyksta konsultacijos su socialiniu pedagogu
- Vyksta konsultacijos su psichologu
- Rengiami užsiėmimai atvykus profesinio informavimo ir konsultavimo specialistams
- Organizuojami susitikimai su profesinių mokyklų atstovais
- Organizuojami susitikimai su aukštųjų mokyklų atstovais
- Organizuojamos išvykos į įvairias organizacijas
- Organizuojami susitikimai su įvairių profesijų atstovais
- Kita (įrašykite).....

9. Kaip šie ekonominiai-socialiniai veiksniai turi įtakos Jūsų studijų srities pasirinkimui mokykloje?

Teiginiai	Turi įtakos	Iš dalies turi įtakos	Neturi įtakos
Gyvenamoji aplinka			
Šeimos kultūrinė padėtis			
Šeimos ekonominė padėtis			
Šeimos socialinė padėtis			
Draugo pasirinktas profilis			
Mokslo bei technikos pažangos			
Bendra ekonominė situacija			
Kita (įrašykite).....			

10. Kaip šie pedagoginiai veiksniai turi įtakos Jūsų studijų srities pasirinkimui mokykloje?

Teiginiai	Turi įtakos	Iš dalies turi įtakos	Neturi įtakos
Papildomasis ugdymas			
Popamokinė veikla			
Papildoma visuomeninė veikla			
Mokymosi rezultatai			
Įgytos žinios			
Turimi gebėjimai			
Kita (įrašykite).....			

11. Kaip šie psichologiniai veiksniai turi įtakos Jūsų studijų srities pasirinkimui mokykloje?

Teiginiai	Turi įtakos	Iš dalies turi įtakos	Neturi įtakos
Poreikiai			
Polinkiai			
Interesai			
Intelektas			
Charakteris			
Asmeniniai gebėjimai			

Kita (įrašykite).....			
-----------------------	--	--	--

12. Ar prieš rinkdamiesi studijų sritį, gavote pakankamai informacijos apie studijų srities pasirinkimą, būsimą profesiją, aukštąsias mokyklas ir kt.?

(Pažymėkite VIENĄ Jūsų nuomone svarbiausią variantą)

- Gavau pakankamai informacijos, kuri padėjo man apsispręsti dėl savo studijų srities pasirinkimo
- Gavau informacijos, bet nepakankamai. Norėčiau daugiau sužinoti apie savo pasirinktą mokymosi kelią ir perspektyvas
- Suteikta informacija visiškai neturėjo įtakos mano studijų srities pasirinkimui, nes jau tvirtai buvau apsisprendęs (-usi) kokį mokymosi kelią (studijų sritį) rinksiuos
- Negavau reikalingos informacijos

13. Koks tėvų (globėjų) požiūris į Jūsų studijų srities pasirinkimą? (Pažymėkite VIENĄ Jūsų nuomone svarbiausią variantą)

- Suteikia man pasirinkimo laisvę
- Reikalauja iš manęs didelės iniciatyvos, savarankiškumo ir atsakomybės apmąstant savo pasirinkimą
- Nesutinka su mano sumanymais, kategoriškai siūlo rinktis kitą variantą, skatina rinktis jų proteguojamas profesijas
- Pritaria mano pasirinkimui ir dar padeda savo patarimais
- Kita (įrašykite).....

14. Kuo Jums naudingas studijų srities pasirinkimas? (Galimi keli atsakymo variantai)

- Padeda iš anksto apsispręsti dėl būsimos profesijos
- Suteikia galimybę pasirinkti Jums labiau tinkančius (reikšmingus) mokymo dalykus
- Leidžia paanalizuoti savo norus, pagalvoti kuo noriu tapti
- Ugdo mano savarankiškumą
- Suteikia teisę rinktis ir realizuoti savo galimybes
- Mokymosi tvarkaraštis sudarytas atsižvelgiant į mano individualius poreikius

15. Jūsų nuomone, ar studijų srities pasirinkimas turėjo įtakos Jūsų apsisprendimui dėl būsimos profesijos? (Pažymėkite VIENĄ Jūsų nuomone svarbiausią variantą)

Taip	Ne
☐ Studijų srities pasirinkimas padėjo išsiaiškinti savo gebėjimus	☐ Esu visiškai neapsisprendęs(-usi) dėl savo tolimesnio mokymosi kelio
☐ Studijų srities pasirinkimas padidino mano mokymosi motyvaciją	☐ Pasirinkau šią studijų sritį, nes lengvesni mokomieji dalykai
☐ Studijų srities pasirinkimas padėjo man suderinti savo poreikius ir galimybes	☐ Pasirinkau šią studijų sritį, nes rinkosi mano draugas(-i)
☐ Studijų srities pasirinkimas ugdo mano savarankiškumą	☐ Baigęs(-usi) bendrojo lavinimo mokyklą toliau nestudijuosi, dirbsiu
☐ Studijų srities pasirinkimas didina mano nusiteikimą ugdytis visą gyvenimą	☐ Baigęs(-usi) bendrojo lavinimo mokyklą išvyksiu gyventi į užsienį

16. Ar mokydamiesi pagal individualų mokymo(-si) planą įgijote naujos mokymosi patirties?

- Įgijau
- Neįgijau
- Nežinau

17. Kaip sužinojote apie savo (norimą studijuoti) būsimą profesiją? (Galimi keli atsakymo variantai)

- Išgirdau per radiją, mačiau per televiziją, skaičiau spaudoje ar internete
- Sužinojau iš profesijos konsultantų
- Sužinojau iš tėvų
- Sužinojau iš draugų, pažįstamų
- Sužinojau iš brolių seserų, giminaičių
- Bandau praktiškai dirbti darbą susijusį su šia profesija
- Nesidomėjau
- Nežinau kokią specialybę studijuosiu
- Kita (įrašykite).....

18. Jūsų nuomone, kas yra svarbu renkantis profesiją?

Teiginiai	Svarbus	Iš dalies svarbus	Nesvarbus
Geras savęs pažinimas (gabumai, interesai, galimybės ir kt.)			
Karjeros galimybės			
Papildomi reikalavimai stojant			
Mokymo (-si) sąlygos (literatūros prieinamumas, inventorių ir kt.)			
Šalis, kur yra aukštoji ar profesinė mokykla			
Miestas, kur yra aukštoji ar profesinė mokykla			
Studijų kaina			
Gyvenimo sąlygos (studijų metu)			
Būsimos profesijos prestižas			
Būsimos profesijos populiarumas			
Būsimas uždarbis			
Sveikata			
Šeimos narių profesijos			
Kita (įrašykite).....			

19. Ką veiktumėte jei nepavyktų įstoti į savo norimą specialybę?

- Stočiau į kitą specialybę
- Stočiau į kitą aukštąją ar profesinę mokyklą
- Įsidarbinčiau ir kitais metais siekčiau savo ketinimų
- Stočiau į kitos šalies aukštąją mokyklą
- Įsidarbinčiau kitoje šalyje
- Nebesimokyčiau
- Kita (įrašykite).....

Nuoširdžiai dėkoju už Jūsų atsakymus ☺